

הישיבה הארבע-מאות של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

- היו"ר מ' כהן אבידב: בעזרת השם, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה לסגנית מוזכר הכנסת. בבקשה.
- סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
- מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים: 1. המצב ברשויות המקומיות הערביות; 2. הצורך הרחוק לבחון מחוץ תוכנית מדרון-יפן.
- היו"ר מ' כהן אבידב: תודה.

ב. שאלות בעלי-פה

היו"ר מ' כהן אבידב: אנחנו עוברים לשאלות בעלי-פה. נתחיל בשאלת בעלי-פה של חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

388. תקנות הגירה החדשות בברית-המועצות

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): כבוד שר החוץ, לפני חודש, ביום 1 בינואר 1988, נכנסו לתוקפן תקנות ההגירה החדשות בברית-המועצות. תקנות אלו מערימות קשיים נוספים על הגירת יהודים מברית-המועצות.

היו"ר מ' כהן אבידב: תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר. אחריו — רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס ולחברת הכנסת מרים גלזרית-עסה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני שמח על הנקודה השלישית והאחרונה בדבריו של שר החוץ. אני רוצה רק להזכיר לכנסת, שכפי שציין השר ולא פירט, מחמירות התקנות הללו את המצב לגבי יציאת יהודים בשני תחומים, בעיקר בנוגע לחסרי קרובים בארץ ולמי שהוגדרו על-ידי השלטון הסובייטי כסיכון ביטחוני.

עם זאת, אני רוצה להציג שאלה נוספת, אדוני השר. היא מתייחסת בעיקר לקטע האחרון בדבריו, לשאלת הזיקה בין המשלחת לבין שאלת יהודי ברית-המועצות. נדמה לי שאחת הדרכים המוטעות שניסו להוליך בהן את מדינת ישראל היתה יצירת התניה בין המאבק למען יהודי ברית-המועצות לבין השאלה המדינית של מערכת היחסים בין ישראל לברית-המועצות. למען האמת, ההתניה הזאת שימשה בעצם אצל חלק מן הכוחות הפועלים תואנה להכשלת מהלכים מדיניים שברית-המועצות היא חלק חיוני בהם, בין שנאהב את העובדה הזאת ובין שלא.

אני שואל את השר בצורה מחודדת קצת יותר: האם הבנתי נכונה את דבריו. לאמור שאינך מתכוון, ואני שמח על כך, ליצור התניה בין המאבק החשוב למען חופש היציאה לבין המשימה החיונית שיש לנו — לקשור קשרים דיפלומטיים עם ברית-המועצות? והאם מתכוונים באמת לנקוט את הקו של מחויבות עמוקה ליציאת יהודי ברית-המועצות, וברזומנית גם מחויבות עמוקה לתהליך המדיני, שבו משולבת ברית-המועצות?

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

1. האם הבהירה ממשלת ישראל לברית-המועצות את עמדתה ביחס לשינויים בתקנות ההגירה?

2. מה היא עמדת משרד החוץ בשאלה זו?

3. האם מתכוון משרד החוץ לקשור את ההסכם על פעולת המשלחת הישראלית למוסקבה עם השינויים הנ"ל בתקנות?

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. אבקש משר החוץ להשיב על השאלתא.

שר החוץ ש' כרם:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקנות ההגירה החדשות נכנסו לתוקפן ב-1 בינואר 1988. הן הקלו את הגישה למשרדי ההגירה וקיצרו את התהליך הביורוקרטי, אך גם חידדו את ההתניה של קבלת אישור והוכחת קרבה ראשונה.

1. עם ראשית הפרסומים על אודות תקנות אלה החלה ישראל בפעולה מדינית באמצעות גורמים שונים, ישירים ועקיפים, נגד יישום עקרון הקרבה הראשונה, והבהירה את עמדתה לברית-המועצות.

2. עמדת משרד החוץ בעניין זה ברורה מאוד. אנו עומדים על חופש יציאה ליהודי ברית-המועצות, מברכים על כל החלטה המביאה להקלת תהליך זה ופועלים נגד כל הכבדה.

3. אין קשר בין התקנות הללו לבין הקבוצה הקונסולרית

התקדמות בחזית רחבה. היא בחילוך נמוך, אבל בחזית רחבה. טוב, כמעט, לא ניתן להפריד בין הדברים, גם אם כעיתונים או בפרסומים יש הפרדות כאלה.

אנו כשלעצמנו הבהרנו, שאנחנו עומדים על שלושה נושאים: 1. חידוש היחסים עם בריית המועצות; 2. גורל היהודים בתוך בריית המועצות; 3. תרומתה של בריית המועצות לתהליך השלום.

חלה התקדמות מסוימת, ואין טעם להעלימה, אבל אין גם טעם להעלים שההתקדמות הזאת אטית ואינה משיגה רצון. יש לפעול הלאה להמשך התהליך הזה.

אני רוצה להגיד לחברת הכנסת גלוריה תעסה, שאנחנו מטפלים לא רק בעניין אלה שאין להם קרובים בישראל, אלא גם בעניין הקרבה הראשונה, שלא נראה לנו. אנחנו בהחלט נאבקים בכל האמצעים העומדים לרשותנו, כפי שאמרתי, במישרין ובקיפוף, ונוסיף לפעול למען פתיחת השערים בכל הדרגים והאמצעים העומדים לרשותנו.

היורר מ' כהן אבידב:

תודה לשר החוץ. שר האגריה והתשתית ישיב על שאלתה ובעליה מס' 390, מאת חברת הכנסת אורה נמיר. בבקשה.

390. הדלקה בחוותיהגו במספר חיפה

אורה נמיר (המעורר):

אדוני היושב-ראש, אתכבד לשאול את שר האגריה והתשתית:

בעקבות הדלקה שפרצה בחוותיהגו במספר חיפה, שסיכנה את חייהם של אלפי תושבים, ברצוני לשאול:

1. האם היית מודע לכך שאמצעי הבטיחות בחוותיהגו לקרים?

2. האם קיים משרד מקביל לאחר קביעת מנכ"ל משרדך, כי יש לבצע, ומיד, סידורים מתאימים להבטיח את שלומם של תושבי הסביבה במקרה של דלקה?

3. האם נכונה הידיעה שצריך היה לבוא מהנדס מתל-אביב, מיזמחו, לאחר ששמע על הדלקה במהירות "מבט" בחצות, ולסגור ברו במקומם של מהנדסים מקומיים, שיכלו להגיע למקום מיד? אם כן — מה היא הסיבה לכך?

היורר מ' כהן אבידב:

תודה. אני מבקש משר האגריה והתשתית להשיב.

שר האגריה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני מתכבד להשיב על השאלתך של חברת הכנסת אורה נמיר ראשית בחשבה חרמשמית: אני מציע לכנסת שתקיים דיון, בדיוק ואף חקירה בנושא זה.

צריך לומר בצורה חרמשמית, כי בנס נמנע אסון, שיכל היה להיות אסון כבר ועלול היה להביא לאסונות בנפש, שלא לדבר על הרכוש.

שבח וייס (המעורר):

אני מציע שנעלה את זה כהצעה לסדרהיום.

שר האגריה והתשתית מ' שחל:

נדמה לי שזעזעה הכנסת אישרה את ההצעה. אני רק פותח ואומר שאני, יותר מאשר חבר הכנסת, ואני עצמי חבר הכנסת, ארוח בדעה שיש לחקור את המקרה הזה.

שבח וייס (המעורר):

אדוני ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ, אני רוצה להמשיך בנקודה שבה סיים קודמי, חבר הכנסת דוד צוקר.

אני מעריך מאוד את הדרך המרונסת, המאוסת והנכונה שבה אתה מקיים את מערכת הקשרים עם בריית המועצות. אני חושב שאנחנו צריכים לנהוג כך. עם זאת, הרי ברור לך, ואתה הרגשת זאת פעמים מספר, שכל השאלות הקשורות ליהדות בריית המועצות משתלכות אלה באלה ממילא.

שאלתי היא, אם כן, בכיוון הפוך: כאשר השתלב בריית המועצות בתהליך המדיני בצורה זו או אחרת, ועל-פי תנאים שיהיו מוסכמים עלינו, האם, להערכתך, לא יהיה ממילא שינוי גדול בכל מערכת היחסים בינינו לבניה, דבר שישפיע מאוד על האפשרות של פתיחת שערים ומימוש זכות היהודים לשוב לביתם ההיסטורי?

היורר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גלוריה תעסה, בבקשה.

מרים גלוריה תעסה (הליכוד):

אני מבקשת להוסיף שאלה על השאלות הקודמות: האם המשלחת הישראלית הצפויה, אני מקווה, לצאת בקרוב, תטפל בנושא היהודים הרוצים לעלות? מה תהא עמדתה לגבי אותם יהודים שבידם אזרחות ישראלית?

דבר נוסף: מה יהא גורל היהודים הרוצים לעלות ואין להם קרובים בקרבה ראשונה במדינת ישראל? איך מתעדה משרד החוץ לפעול בנושא זה?

היורר מ' כהן אבידב:

תודה. אני מבקש משר החוץ להשיב. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

ענייני העלייה לישראל וענייני ההגירה נתונים, כפי שחברי הכנסת יודעים — זאת אני אומר הן לחבר הכנסת דוד צוקר והן לשני השואלים האחרים — בידי שגרירות הולנד בבריית המועצות, המייצגת את מדינת ישראל. לצערי לא חל שינוי במצב הזה, כלומר, אין לנו בבריית המועצות שגרירות המייצגת במישרין את מדינת ישראל. אני מקווה שהדבר יגיע, אך הוא טרם קרה.

המשלחת הדיפלומטית — זה התואר שלה — היצאת לבריית המועצות היא צעד קטן נוסף במסגרת נרמול היחסים. אינני רוצה להעמיס על המשלחת הזאת משקל עודף. ניתן לה לגסט עם משקל רגיל, והיא תעסוק, כמובן, בכל הנושאים המעניינים את מדינת ישראל. איני רואה צורך להצהיר מראש על כל מה שהיא תעשה ותפעל. בסופו של דבר, הצהרות מעוררות הצהרות שכנגד. ראינו מה קרה בהלסינקי. אינני בטוח שזה היה כל כך נכון מצד שני הצדדים הנוגעים בדבר.

אגב, זאת אני אומר לחבר הכנסת דוד צוקר, אני חושב שגורל היהודים בבריית המועצות ושאלת עלייתם לישראל הם חלק ממדיניות החוץ של ישראל. אני לא מבין איך אפשר להפריד זאת מהמדיניות הכוללת. יש לנו מדיניות חוץ ישראלית ויהודית, ולא ניתן להפריד בין היותם יהודים לבין היותם ישראלים. אנחנו נפעל באמצעות כל הצינורות האפשריים כדי לטפל בנושאים המרכזיים בחייה של מדינת ישראל, ואחד מהם הוא, כמובן, קיבוץ הגלילות.

להצעתו של חבר הכנסת שבח וייס, אין ספק שההתקדמות במערכת היחסים בינינו לבין בריית המועצות תהיה, מן הסתם,

כי הדבר נראה לנו מוזר ואף חסר, שחברות הגו מצאו לנכון לעכב תורשים מספר את יישום ההמלצות בעניין אתר קריית-אחא, ובכך נטלו על עצמן סיכון גדול ומיותר. בעניין זה ברצוני לחזור ולהדגיש, כי האחיות לנושא מטלת על חברות הגו, בהיותן הבעלים של המתקן. משרד האנרגיה עשה יותר ממה שהיה חייב לעשות, כאשר התירע על הליקויים הבטיחותיים במתקן הגו בקריית-אחא, וגם היה מוכן לסייע במימון תיקון הליקויים, כמקובל ביחס למתקנים במשק הדלק. במצב המתואר רואה עצמו משרד האנרגיה משוחרר מכל חובה ואחריות לעניין. אילו היו לו סמכויות על-פי חוק בנושא, היה שוקל את האפשרות לצוות על סגירת המתקן עד לתיקון הליקויים.

העתקים מהמכתב הזה נשלחו לראש עדיית קריית-אחא, למפקד מכבי האש, למפקד משטרת ישראל במחוז הצפון ולמפקד הג"א. ראש עיריית קריית-אחא, שפעל בתיאום אתנו, הוציא על סמך מכתב זה צו סגירה למתקנים. המשטרה אכפה על חברות הגו את הצווים והם נסגרו. המתקנים נפתחו, לצער על סמך צו שהוציא בית-המשפט לבקשת החברות.

ידיד צבן (מפ"ס):
ערערו על הצו?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

בוודאי. ביוני 1986 הוצאו המסקנות הסופיות — לא אכנס לפירוט — ובהן נכתב שיש למנוע את הנוהל הקיים בכמה מתקנים. שלפי מוחסנים בלוגיז סמוך למכלי ההחסנה המשאיות עם המכלים חונות בתוך שטח המתקן בשעות הלילה. כי זאת לדעת, מה שקרה בפועל הוא, שהמשאיות התפרצו ליד משאיות אחרות, והיו כתוכה מכלים קטנים וגדולים שהתחילו להתפרץ. בנס לא התפרצו המתקנים הגדולים יותר.

דוח הוועדה הרעבר למנהלי חברות הדלק והגו ולכל הגורמים הקשורים לנושא. אני חוזר ומדגיש, כי פעלתי בכל האמצעים העומדים לרשותי על-מנת לפקח על בטיחות מתקני הגו, אך בהעדר סמכויות אכיפה על-פי החוק, כל שנותר לי הוא לפנות אל הרשויות המתאימות כדי שהן תאכופנה את ביצוע ההמלצות לתיקון הליקויים הבטיחותיים על חברות הגו, וכך עשיתי.

על הכנסת לתת דעתה על הצורך במתן סמכויות בחוק שיאפשרו אכיפת האמצעים הבטיחותיים והביטחוניים במשק האנרגיה, על-פי דין, ולא להשאיר את הדברים במצב של לית דין ולית דין.

ביום א', 31 בינואר 1988, קבעתי ועדה בראשותו של אלוף (מילואים) עמוס לפירות, ובה חברים: תת-אלוף (מילואים) אברהם שני, אלוף-משנה (מילואים) הלל אלדר ועורך-הדין יעקב לירז. הוועדה הבחנה את כל הקשור בדלקה שהיתה ותינתן את המלצותיה בתוך שבועיים.

אשמח להמציא את ההמלצות האלה לכל ועדה שהכנסת תורה לי, ואני מדגיש פעם נוספת, שבעניין זה לפחות, מבחינת הדאגה ומבחינת ההתראה, לא היה מיגור ולא היה מחול, אלא, לצערי הרב, החברות עצמן התעלמו גם מההמלצות, גם מההוראות וגם מהצווים.

הידיד מ' כהן אבידב:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר. רבותי, ראינו את כל האצבעות המורמות, רשמתי את כולכם, ואני אחליט מי ישאל עוד שאלה.

ברשותכם אפרט את השתלשלות העניינים: עם כניסתי לתפקיד כשר האנרגיה, לאחר מקרה האסון שהיה במקסיקו, מצאתי לנכון למנות ועדה בעוד מועד. אף שהנושא שבו מדובר נמצא בתחומיהם של משרדים רבים ומגוונים, 13 משרדים, מצאתי לנכון למנות ועדה בראשותו של מנכ"ל המשרד, ד"ר נתן ארד, לבחינת ההיבטים הבטיחותיים והביטחוניים הקשורים בטיפול בחומרים מסוכנים במשק הנפט.

מיד עם הקמת הוועדה, כמסקנת ביניים לאחר בדיקה ראשונה, ב-3 בנובמבר 1985, פנה ד"ר ארד למנכ"ל "פזג" והדגיש, כי על החברה לתכנן ולהקים לאלתר את אמצעי הבטיחות שקבעה הוועדה בהשקעה כוללת של כמיליון דולר.

כדי שלא יגידו שאין לכך תקצוב, הוריתי למינהל הדלק כי ימיר בהשקעות אלה, כמקובל במשק הנפט והגו לגבי פרויקטים מסוג זה.

ב-6 בדצמבר 1985 שלח היועץ המשפטי במשרדי מכתב למנכ"ל חברת "פזג", עם העתקים למנכ"ל חברות הגו האחרות, ובו נאמר מפורשות, ואני מצטט: "האחריות למימוש ההמלצות בנושא הבטיחות והביטחון בקריית-אחא היא על חברות הגו. למותר לציין, כי האמצעים הקיימים באתר אינם עומדים בדרישות המינימום, ונראה לי מוזר שחברות הגו נוטלות על עצמן סיכון כה גדול ואינן מבצעות מיד את ההמלצות לתיקון הליקויים".

הידיד מ' כהן אבידב:

אדוני השר, סלה לי שאני נכנס לדברך. יש לי שאלה אליך. אם אכן ועדה הכנסת החליטה לאשר את ההצעות האלה כדחופות, הן תישמענה בעוד שבוע. אני סבור שאז צריך יהיה לומר את הדברים האלה ביתר פירוט. אילו ידעתי זאת, אולי הייתי מציע לנשיאות שלא לאשר את השאלתא. היום ידברו על זה בשאלתא בעל-פה, ובשכר הכא יהיה דיון על זה. אדוני גם ביקש שיחקים דיון במליאה. כך הבינוני מראשית דברך.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני הישיב-ראש, ברשותך ובסבלנותך, נדמה לי שהנושא הוא כל כך חמור, שמוטב למסור עליו מידע במקום השמעות. גם הציבור צריך לדעת. אני אשתדל לקצר, אבל נדמה לי שלא היה מקרה דומה לזה שהכנסת צריכה להיות מעורבת בו, ואומר גם למה. בהמשך אצביע מרע נמצאו במצב הנוכחי, על אף הידיעה המוקדמת, ברשותך, מעט סבלנות.

הידיד מ' כהן אבידב:

יש לי סבלנות.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

ב-22 בדצמבר 1985 פנה מרכז הוועדה אל ראש עיריית קריית-אחא, לאחר שהתברר לי שהדברים אינם מבוצעים, והודיע לי שהוועדה סיימה את עבודתה לגבי בחינת נושא הבטיחות והביטחון במתקנים והורתה לחברות הגו לבצע את הנדרש בהתאם למסקנות הוועדה. כאן אני מדגיש שהוא כתב לי: "למרות זאת חברות הגו אינן ממחרות לפעול כנדרש, זאת על אף העובדה שהיועץ המשפטי של המשרד העמיד אותן על חומרת העניין. לאור כל זאת מוצאת הוועדה לנכון להעביר לידיעתך את מסקנותיה והפעולות שנקטו עד עתה, ומשאירה את המשך הטיפול בנושא לסמכות העירייה". הסיבה לכך היא, שלמשרד האנרגיה אין סמכות בעניין זה.

ב-19 בינואר 1986 פנה שוב מנכ"ל המשרד אל מנהלי ארבע חברות הגו והודיע, ואני מצטט: "בלשון המעטה נציין,

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, תודה על האיתורמציה המרובה והמפורטת. אני מבקשת לדעת האם בסמכותך — ואם לא בסמכותך, בסמכותו של מי — לפטר, או לשקול את פיטורי מנכ"ל "פזוג". לאור העובדה שרק בדרך נס נמנע אסון שיכול היה לעלות בחייהם של רבים.

שאלה שנייה: האם כל הנתונים שמסרת כאן הוכחו לידיעתו של שופט השלום בחיפה גם בדיון שהיה לפני שנה וגם בדיון שהתקיים לפני ימים מספר בדרישת הפרקליטות לסגור את חוות-הדעת?

שאלה שלישית ואחרונה: אדוני השר, לא השבת לי על השאלה מדוע צריך היה מהגדרס "אמישראל" לבוא מתל-אביב. מיוזמתו, לאחר שידור מהדורת החדשות של חצות בטלוויזיה, כאשר יש להניח שיש בעיר חיפה מהגדרסים העובדים בחוות-הדעת. אילו היה משהו ממנהלי החווה מגלה ידומה, אפשר היה להשיג מהגדרסים למכביר שיבואו ויסייעו מיד בכיבוי השרפה, או בסגירת הכרז, כפי שנמסר.

הי"ד מ' כהן אבידב:

תודה. שאלות נוספות לחבר הכנסת דוד מגן, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צכן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר האנרגיה, קיימת תוכנית, והיא פרי יוזמה פרלמנטרית, לחלק לכלל תושבי מדינת ישראל מסכות גז, כדי להקדים תרופה גם לאסונות כגון זה שקרה בחוות-הדעת בקריית-אטא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש שבמיות.

דוד מגן (הליכוד):

אני מדבר על מסכות. מדוע לא יקדם ויעודד משרד האנרגיה את הידימה הזאת, גם אם משרד הביטחון מתנגד לה מסיבות תקציביות?

הי"ד מ' כהן אבידב:

תודה. חבר הכנסת יאיר צכן, בבקשה.

יאיר צכן (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שניכם מדעים לכך שמדובר לא רק באתר ספציפי אלא באזור רווי מוקדי סיכון המוניים. אני רוצה לחדר את שאלתה של חברת הכנסת אורה נמיר. אני לא חושב שמדובר רק בפיטורים, ואני שואל: סמכותו של מי להעמיד למשפט את מי שהתעלמו מחובתם על-פי חוק ועל-פי כל כלל הגיוני של דאגה לשלום הציבור, ולא רק להעמיד למשפט אלא אף להושיב בבית-סוהר, כפי שהדבר מקובל בארצות נאורות?

שאלה שנייה: הממשלה חקמה בשעתה את ועדת-היכל לנושא של מוקדי סיכון המוניים. הוחלט מה שהוחלט. לכאורה, על-פי מה שהוחלט, היה על שר הביטחון להשיב היום על השאלות שנשאלו.

לכן אני שואל אותך, אדוני השר, במצב הנוכחי, חברת "פז" שהיא חברה ממשלתית, לא הייתי אומר מצפצפת, אבל היא מעצמת מפניות של שר האנרגיה. מה יקרה כאשר היא תהיה חברה פרטית?

הי"ד מ' כהן אבידב:

תודה. אני מבקש משר האנרגיה והתשתית להשיב.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, לשאלותיה של חברת הכנסת אורה נמיר, בסמכות מי לפטר את מנכ"ל "פזוג" — עד כמה שאני יודע, הסמכות איננה בידי שר האנרגיה. חברת "פזוג" וחברת "פז", שהיא חברת-האם, אינן שייכות לשר האנרגיה.

אורה נמיר (המערך):

למי הן שייכות?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

הן כפופות למשרד האוצר. כנהוג במקרים כאלה, הדירקטוריון של חברה רשאי לפטר מנכ"ל.

על השאלה, האם הועבר המידע לשופט השלום, התשובה היא, שכל החומר הועבר לעיריית קריית-אטא, והצו שהוצא היה על בסיס החומר שאנחנו המצאנו, כלומר, מסקנות הביניים של ועדת-אור, המסקנות הסופיות והמכתב של היועץ המשפטי של משרד האנרגיה היו הבסיס להגשת הצו לשופט השלום. השאלה מדוע מצא השופט לנכון שלא לקבל את טענת העירייה היא שאלה שצריכה כדור משפטי.

אשר למהגדרס שבא מתל-אביב — על-פי המלצות הוועדה היה צורך לעשות תרגולת לעובדים אחת לשלושה חודשים, כדי שהם יהיו מוכנים, עם המתקנים הדרושים, להתאמן למקרה של חלקה. כפי שידוע לנו, אף שכתבנו ופנינו, לא נעשו האימונים הדרושים כדי לקדם מקרה מן הסוג הזה. יכול להיות שכאן טמונה הסיבה, העובדה שלא היתה היערכות בנושא הזה, אבל ועדת-לפידות תבדוק — — —

אורה נמיר (המערך):

אין מהגדרס ב"פזוג"?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מניח שוועדת-לפידות תיתן תשובה על כך. אני יכול רק לומר לחברת הכנסת אורה נמיר, שמצאתי לנכון לשלוח פרחים למהגדרס שהתגורר ועשה את העבודה, כי לדעתי זה הגיע לו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש המשך לדיון?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

כשאענה לחבר הכנסת דוד מגן אתייחס לזה.

איני יודע אם השאלה בדבר חלוקת מסכות גז היתה מכוננת אלי ברצינות. אני יכול רק לומר, שיש עכשיו ביקוש גדול למסכות גז, לא רק בענייני גז בביטחון, לכן אינני בטוח למי צריך לחלק אותן. אני מציע שבניין זה חפנה לשר הביטחון, ואם הוא לא ישיב, יתן אפשרות לפנות אל ראש הממשלה, שהוא הכוחות לחשובה בשם כל השרים. לי אין שליטה על מסכות גז.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת יאיר צכן בדבר בעל הסמכות להעמיד למשפט, דבר אחד ברור: רק המשטרה יכולה לעשות זאת. אבל, בנושא זה של בטיחות מתקנים יש אי-סדר מוחלט, ולכן אני פונה לכנסת שהיא תקבע על מי מוטלת האחריות. זה דבר מגוחך. אני רוצה להוסיף, שאם אתם חושבים שזה אמור רק לגבי קריית-אטא, יש לכם טעות. יש סוכנויות גז שיש להן מתקנים בתוך בתי-מגורים. ברנע שאנחנו גומרים לספק את הגז הוא עובר מידינו למתקנים של משרד הפנים ומשרד התעשייה והמסחר דואג למחיר. 13 רשויות מטפלות בנושא זה.

האינטרסים של ההנהלה, מסיבות שאינני מצליח להבין זה תקופה ארוכה, הייתי עושה כל מאמץ כדי למנוע את הייבוא.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות לשאלה נוספת לשואל, חבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני השר, אני מבין שיש אינטרס, ללא קשר לשביתות ב"דובק" — ייתכן שהשביתות ב"דובק" הרגישו את הצורך ואת האינטרס — לשבור את המונופול, כי בעצם בשום תחום בישראל לא טוב שבמוצר ספציפי, בעיקר במוצר שיש לו דרישה צרכנית גבוהה, יהיה מונופול. השתלשלות המאורעות האחרונים הקשורים ב"דובק" מוכיחה זאת. אבל, ככל מה שנוגע לייצור סיגריות, אני ממקד את השאלה שלי: האם איננו חייבים לקבוע עמדה, שאין מקום להענקת מעמד של מפעל מאושר? זאת אומרת, מי שרוצה להקים מפעל נוסף לייצור סיגריות, שיעשה זאת כהשקעה עסקית רגילה, אבל לא כמעמד של מפעל מאושר, המזכה בהטבות?

אני רוצה לציין, אדוני השר, שקיבלתי נתונים ממשרד הבריאות בכתב, ולפיהם מתים בישראל מדי שנה 4,200 איש כתוצאה ממחלות הקשורות בעישון. תודה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

חבר הכנסת, אני מעדיף תמיד חבר הכנסת שלא מסיעתו של השואל.

בני שליטא (הליכוד):

אולי תכניסו כלל זה לתקנון?

הי"ר מ' כהן אבידב:

כן אני נוהג. אני סבור שרשות לשאלה נוספת אינה צריכה להינתן לחבר הכנסת מסיעתו של חבר הכנסת השואל, עם כל הכבוד.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני הישבראש, בעקבות חשובתו של שר התעשייה והמסחר, הייתי רוצה לשאול: איזה קריטריון מפעיל השר לפעילות מונופול מול תחרות חופשית?

שנית, מהו הקריטריון לפיתוח התעשייה בארץ ולהעסקתם של פועלים כאן לעומת ייבוא מתחרה, ומה היא נקודת השבירה, שבה ניתן לאפשר ייבוא?

שאלה שלישית, בקשר לעניין העישון בכלל: האם אי אפשר לערב בעניין הזה גם את משרד הבריאות, על-מנת לאפשר דווקא בשעה זו פעילות גדולה יותר למען הפסקת העישון?

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. חבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני השר, כמאבק זה נקטת צעד חמור מאוד והתרת ייבוא מתחרה. ייבוא מתחרה פירושו עידוד הרגלי צריכה של עישון סיגריות תוצרת חוץ. אני רוצה לשאול אותך: האם נוכח העובדה, כפי שצינת, שיש כאן מאבק שלא במקומו של הפועלים ב"דובק", ניסית להכניס את הגורם ההסתדרותי, כדי שהוא יחזיר את המאבק לאפיק מקצועי ולא לשום אפיק אחר?

לשאלתו השנייה של חבר הכנסת יאיר צבן בקשר לאחריות הכוללת — כשהוקמה ועדת השרים לטיפול בחומרים מסוכנים ביקשתי לכלול בין הנושאים שהיא עוסקת בהם שני נושאים הנוגעים לנו: 1. חומרים אלה; 2. בעיות של רעידות אדמה — גם בנושא זה אין לי תשובה. גם עכשיו ביקשתי מיושב-ראש הוועדה, שרת הבריאות, שתזמן את ועדת השרים, כדי שנוכל ללמוד לקחים מן הניסיון שנצבר.

יאיר צבן (מפ"ם):

ההתעלמות של חברת "פז" — — — ?

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש שלא לקיים ריכוז.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת יאיר צבן, לשאלתך השלישית, מה יקרה בקשר להתעלמות, לדעתי הבעיה תלויה בחקיקה מתאימה, ואני חושב שהעניין הזה נוגע גם לחברה פרטית, גם לחברה ציבורית וגם לחברה ממשלתית. הבעיה היא, שבמצב הנוכחי אין למעשה הכוח להגיד להם או לכפות עליהם, ובנושא זה צריך לקבוע בחוק הוראות מפורשות.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר האנרגיה והתשתית. שר המסחר והתעשייה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 387, של חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה.

387. הקמת מפעל נוסף לייצור סיגריות

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני השר, כאמצעי התקשורת פורסם, כי אם תשנה השביתה ב"דובק", יאשר משרד הקמת מפעל מאושר, תוך הענקת הטבות מס וסיוע אחר מקופת המדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן יש בקשה רצינית או תוכנית להקמת מפעל נוסף לייצור סיגריות בישראל?

2. האם אכן קבע משרדך עמדה בעניין הענקת מעמד של מפעל מאושר למפעל לייצור סיגריות בישראל?

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. אני מבקש משר התעשייה והמסחר להשיב.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני הישבראש, כמשרד אכן מונחת בקשה להקמת מפעל נוסף לייצור סיגריות. מידת רצינותה של הבקשה נמצאת כיום בבדיקה אצל הגורמים הרלבנטיים במשרד.

שנית, משרד התעשייה והמסחר לא קבע עמדה בעניין הענקת מעמד של מפעל מאושר למפעל זה. שכן מעמד זה הוא פרי החלטת של מנהלת מרכז ההשקעות, המתבססת על בדיקת הנתונים, וזו טרם נסתיימה.

ברצוני להדגיש, שלא קיים כל קשר בין השביתה ב"דובק" לבין כדיקת הבקשה שהוגשה וזמן רב לפני פרוץ השביתה.

אני רוצה לומר משפט בקשר לעניין "דובק". אני אינני מחסידי הייבוא לישראל בשום תחום, ואני מנהל מאבק מתמיד נגד ייבוא לישראל. צריך לזכור שב"דובק" עובדים 900 עובדים, ומדובר ב-900 משפחות המתפרנסות ממפעל זה. נוסף על כך, עוד 700 משפחות ערביות מגדלות טבק בישראל. גם זה שקול. אילו נהגו העובדים בהיגיון — ושיחתתי אתם פעמים רבות — אילו דאגו לענייניהם החיוניים ולא פעלו למען

לא בידי לקבוע זאת. אבל, לא ייתכן שכאשר יש מפעל אחד, יחזיקו את היד על צווארם של הצרכנים. זה פשוט לא בא בחשבון. אבל, מאחר שציבור העובדים ב"דובק" מוכר לי — וכבר קיימתי מספר רב של פגישות עם ועד פועלי "דובק", לא פגשה ברודת, עשרות פגישות — ומתוך דאגתי לאותן 900 משפחות עובדי "דובק" ול-700 מגדלי הטבק בגליל, פניתי למזכיר ההסתדרות ופעלנו יחד בנושא זה, כפי שאני עושה בנושאים אחרים. אני, בניגוד לאחרים, בטפלי בבעיות הקשורות במשרד אינני פועל לפי שיקול מפלגתי כזה או אחר. לא הצלחתי בכל מאמצי. אינני יודע מה סוד קסמו של אחד מבעלי "דובק", שהוא גם מנהלה, מעולם לא הצלחתי להבין זאת. אבל עובדה מצערת היא, שהוועד סטה כבר מזמן ממסלול הדאגה לעובדים. מוכרח כיושב ראש הוועד, בתור רצוני ביותר, הפרעל — ואני פשוט לא מבין את זה — למען האינטרסים של ההנהלה והבעלים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

יש לי בקשה אליך: התשובה שלך צריכה להינתן בשתי דקות, זו לא הצעה לסדר היום. זה הנוהל. זו שאלת בעלי-פה, ואני מבקש להצטמצם. אני מעיר זאת, כי אני רוצה לשמור על הסדר.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מתנצל על כך שהארכת.

אורה גמיר (המערך):

זה נושא המעניין את כל המעשנים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

גם אני מעשן, ובכל זאת.

אורה גמיר (המערך):

אני לא מעשנת.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

לא פניתי למפעל כלשהו. המפעלים המייצרים סיגריות בכל רחבי ארץ-ישראל רשאים להתחרות אלה באלה, והם יכולים לספק תחרות, איש לא מונע זאת מהם.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה רבה.

שנית, אם מדברים על צריכה חלופית של סיגריות, האם חשבת לעודד צריכה של סיגריות המיוצרות ביהודה ובשומרון?

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. אבקש משר התעשייה והמסחר להשיב.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

לא הבינתי את השאלה השנייה של חבר הכנסת ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

שאלתי השנייה היתה: כיוון שהתרת ייבוא סיגריות מחוץ-לארץ, האם הבאת בחשבון אפשרות לעודד גם צריכת סיגריות המיוצרות ביהודה ובשומרון?

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. אבקש משר התעשייה והמסחר להשיב.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני אינני חסיד של מנופולים, ולרעתי צריך לעשות כל מאמץ כדי שמספר המנופולים יצטמצם.

קביעת מעמד של מפעל מאושר מתקבלת לפי שיקול המושפע מכמה גורמים. כולם יובאו בחשבון. לרבות דבריו של חבר הכנסת אוריאל לך בעניין זה.

אשר לייבוא — הבהרתי את עמדותי, חבר הכנסת שפט. אני מתנגד לייבוא בכלל. מאז כניסתי לתפקידי כשר התעשייה והמסחר ניהלתי מאבקים נגד ייבוא, לעתים בתקיפות גדולה יותר מבעלי המפעלים עצמם. אני הוא זה שעודד את הבעיות עוד לפני שערורו אותן התעשיינים. אם בכל זאת לא יהיה מנוס — והסברתי שקשה להבין את צורת ההתנהגות של העובדים — אני מעריך שבמקביל לפתיחת הייבוא תוסר גם ההגבלה על המחיר. זאת אומרת, יוסר הפיקוח על המחיר, והדבר יהיה נתון לתחרות חופשית. ומוכן ש"דובק" לא יהיה כבול במחיר ויוכל להתחרות כפי שהוא רוצה.

אינני סבור שעשיתי מעשה חמור. אני אינני מופתע מהקביעה הזאת — לשואל שאמר זאת יש תמיד הערות לוואי שאינן ממין העניין ודוקא. אני עמדותי בפני מצב קשה מאוד. יש לנו חברה אחת ליצור סיגריות. הייתי שמח אילו פחת העישון.

ג. שאלות ותשובות

4023. שירות תיקונים "16"

חבר הכנסת א' יונשטיין שאל את שר התקשורת ביום י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

בכתבה "רוח מעריב" מ"2 בדצמבר 1987 על אודות "עמדה 16" מתוארים הקשיים של האזרחים, הזקוקים לתיקון טלפון ופונים לשם כך לשירות התיקונים "16".

אזרחים רבים — חלקם חולים, חלקם כאלה שפרנסתם תלויה בטלפון, וחלקם אזרחים פשוטים — ממתינים שבועות עד לתיקון מכשיר הטלפון, וזאת לאחר פניות חוזרות ונשנות אל שירות התיקונים.

מר יורם אלסטר, יושב ראש דירקטוריון חברת הבזק, טוען כי השירותים טעונים שיפור דרסטי, ורמת השירות הניתנת לאזרחים ב"16" — שירות תיקונים" מפגרת בפירוש.

ברצוני לשאול:

1. האם המצב הוא כמו זה המתואר בכתבה?

היו"ר מ' כהן אבידב:

אנחנו ניגשים לסעיף הבא: שאלות רגילות. אני מזמין את שר התקשורת להשיב על שאלות.

חברי הכנסת, אני מבקש: השיחות — לא באולם.

אורה גמיר (המערך):

זה בגלל הסיגריות.

שר התקשורת ג' יעקבי:

אני מציע שיהיה בכנסת אגף ללא מעשנים. לא נחלק את הכנסת לפי מפלגות, אלא לפי מעשנים ולא מעשנים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

זה רעיון.

שר התקשורת ג' יעקבי:

אני מציע שהנשיאות תבחן את ההצעה הזאת בכבוד ראש.

1. אכן נכלל בהסכם העבודה סעיף שעניינו תוספת שכר בגין אִי־היעדרות.

2. עם הקמת חברת הבזק החליטה הנהלת החברה על התקנת שעתי נוכחות והחתמת כרטיס נוכחות במקומות העבודה. במקביל, הוסכם לתגמל את העובדים בגין אִי־היעדרות ודיוק בהופעה לעבודה. הנושא נכלל בהסכם קיבוצי שנחתם עם העובדים בשנת 1985.

3. מטרת התגמול היא לצמצם את ההיעדרויות היומיות ולהגביר את ההופעה בזמן לעבודה. לצורך זה נקבעו קריטריונים ומגבלות שבהתאם להם ניתן תגמול, היורד בהדרגה.

4118. המכרזים לטלוויזיה בכבלים

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר התקשורת ביום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

הואב ליריעתי כי בנוסח המכרזים לטלוויזיה בכבלים, כפי שפורסמו על־ידי המועצה לשידורי כבלים, טמון חשש לפגיעה בפרנסתם של עובדי חברת הבזק.

ברצוני לשאול:

1. האם יש ממש בחששם של עובדי חברת הבזק מפגיעה בפרנסתם כתוצאה מהמכרזים לטלוויזיה בכבלים?

2. האם יש בדתך לפעול כדי שלא יתאפשר מתן שירותי טלפון באמצעות כבלי הטלוויזיה? אם כן — כיצד?

שר התקשורת ג' יעקבי:

1. למיטב הכרתי, מכרזי הטלוויזיה בכבלים, שפורסמו על־ידי המועצה לשידורי כבלים, לא זו בלבד שלא יביאו לקיפוח פרנסתם של עובדי חברת הבזק, אלא יגרמו להגברת הפעילות והתעסוקה ולכניסתה של חברת הבזק לעידן חדש. על־פי נוסח המכרזים שפורסמו, צריכים היזמים לפנות, ראשית כול, לחברת הבזק לקבלת הצעה בדבר האפשרות לשימוש בחשתיית להתקנת רשתות הכבלים. למיטב ידיעתי, מעוניינים רוב היזמים לבצע את העבודה יחד עם חברת הבזק ובאמצעות החשתיית הקיימת. כתנאי, כמובן, שהצעת חברת הבזק תעמוד במבחנים כלכליים, טכניים ואחרים על־פי דרישות המכרז. כל העדפה נוספת לחברת הבזק עלולה להרתיע יזמים מלהשתתף במכרז. במקרה כזה לא תיתוסף כלל עבודה לחברת הבזק עקב, או בעקבות, מכרזי הטלוויזיה בכבלים, כפי שאני צופה במצב הדברים הקיים.

2. ברצוני להבהיר כי תיקון מס' 4 לחוק הבזק לא יפגע ברשיון הכללי של חברת הבזק, וכי לא יאופשר מתן שירותי טלפון באמצעות כבלי הטלוויזיה. דברים אלה אמורים גם כצמתים שנועדו ליצור מערכת ארצית של טלוויזיה בכבלים.

היו"ר מ' כהן אבידב:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

מיכאל איתן (הליכוד):

עכשיו היא בוודאי חשאל מה עם ז'אן פרידמן.

שר התקשורת ג' יעקבי:

אתה יכול לשאול. אני כבר שמעתי אותך אומר זאת במסדרונות הכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא במסדרונות הכנסת, בקומוניקט לעיתונות.

היו"ר מ' כהן אבידב:

זכות השאלה נחונה עכשיו לחברת הכנסת אורה נמיר.

2. אם כן — מה יש בדעת השר לעשות לשיפור מידי של המצב?

שר התקשורת ג' יעקבי:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, 1. לפי הנתונים שקיבלתי, התמנה המחקבלת מהמאמר אינה מתארת בצורה מאוזנת את המציאות. ראוי לציין כי קיימת מגמת שיפור מתמדת בשירות התיקונים "16". ולראיה: ב־1984/85 היה אחוז התקלות שנמשכו מעבר ל־48 שעות כ־43%. ב־1985/86 — 26%, וב־1986/87 — 22% בלבד.

2. בימים אלה מכניסה חברת הבזק לשירות התיקונים "16", בתן ממוחשב. מדובר במערכת ממוכנת, המאפשרת רישום חקלות וכדיקה ומעקב אחרי תהליך תיקון. אבחון ממוחשב של מהות התקלות ואף התרעה מוקדמת ככל האפשר על חקלות צפויות. כל אלה יאפשרו, כמובן, לשפר את השירות הזה.

ברבעון האחרון של שנת העבודה 1987 הוחקנו מערכות כאלה בירושלים וביחידת שירות מנויי הנגב והערבה. במהלך שנת העבודה 1988 מתוכננת החקנתן של מערכות נוספות במקומות אחרים בישראל.

4093. מעטפות נפץ

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר התקשורת ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

בסוף חודש דצמבר הגיעו לאזרחים כארץ מעטפות נפץ. כמובן הגיעו עשרות רבות של תלונות על דברי דואר חשודים.

ברצוני לשאול:

1. כמה מקרים של מעטפות נפץ נתגלו עד כה?

2. מה עושה משרדך כדי למנוע את הגעת מעטפות הנפץ לבית האזרח?

תשובת שר התקשורת ג' יעקבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עד כה נתגלו 11 מעטפות נפץ. רשות הדואר איתרה שש מהן, הודות לעיונות העובדים ולשימוש במכשיר מיוחד.

2. רשות הדואר פועלת על־פי ההנחיות של גורמי הביטחון, שמטרתן מניעת פיגועים באמצעות משלוח מעטפות דואר. במסגרת זאת נערכות גם בדיקות שיקוף לדברי הדואר קודם העברתם לנמענים.

4095. תוספת שכר לעובדי חברת הבזק

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר התקשורת ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

לאחרונה פורסם, שבהסכם העבודה שנחתם בין חברת הבזק לבין העובדים נקבע, שתיתן תוספת שכר של 5% לעובד שלא יאחר לעבודה יותר מחצי שעה ביום.

ברצוני לשאול:

1. האומנם נכלל הסעיף דלעיל בהסכם העבודה?

2. אם כן — מה היתה הסיבה לכך?

3. בהנחה שהסעיף דלעיל קיים בהסכם — האם, לדעת השר, אפשר להצדיק תוספת שכר לעובד על הופעה לעבודה בזמן?

תשובת שר התקשורת ג' יעקבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מקוה מאוד שכתוצאה מאמצעי הכיטחון הקפדניים יותר תימצע כל תקלה כעתיד הקרוב והרחוק.

היו"ר מ' כהן אבידב:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני מבקש להסב את תשומת לבך לעובדה, שמעטפות הנפץ לא נעצרו בעת מיון הדואר ולא כסניפי הדואר. הן הגיעו לידיהן, ואכן כנס נמנעה החפצותן לפני פתיחתן ונמנעו קורבנות.

מה שאני מבקש לדעת הוא:

א. מה נעשה ומה ידוע בעניין זהות השולחים מטורקיה, במקרה האחרון?

ב. מדוע אי אפשר להשתמש בגלאים שמשמשים כהם בשדות תעופה ובצבאות שונים בעולם, כדי שהמעטפות החשודות בלבד — לא כל הדואר, חלילה — יעברו דרך הגלאים הללו כדי לנסות ולמנוע ככל האפשר סיכון של האוכלוסייה?

הרשע מצא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, יש שאלתא קודמת שלי באותו נושא בדיוק.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת מצא, כאשר קראתי בשמן, לא היית באולם.

הרשע מצא (הליכוד):

תודה, אדוני היושב ראש.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אבל, כפי שאמרתי לך, אתה ביקשת, ואתן את האפשרות שהשר ישיב לך. אתה לא צריך להודות לי, אמרתי שאעשה מעל ומעבר למצופה ואתן לך רשות לשאול, אף שהנוהג הוא, שחבר כנסת שקוראים בשמו ואיננו נמצא באולם, התשובה על השאלתא שלו מועברת לפרוטוקול.

הרשע מצא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אתה צודק בהחלט ואני מודה לך. מצאתי רק לנכון להפנות את תשומת לבו של השר, כדי שיוכל אולי להשיב בעת וכעונה אחת על שתי השאלות.

היו"ר מ' כהן אבידב:

אמרתי שאתן לך לשאול את השאלתא שלך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אולי תשלח לו מעטפת נפץ?

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אדוני היושב ראש, ברשותך, אם מותר לי, אשיב על השאלתא של חבר הכנסת מצא עכשיו, ולאחר מכן אשלים את תשובתי על השאלה הנוספת של חבר הכנסת רן כהן, משום שהן משתלבות זו בזו.

היו"ר מ' כהן אבידב:

בבקשה.

שר התקשורת ג' יעקבי:

ובכן, לשאלה 1 של שאלתא מס' 4093 של חבר הכנסת מצא אני רוצה לומר — ואולי הדבר הזה יעניין גם את חבר הכנסת רן כהן, שהעיר הערה עובדתית הקשורה לכך — שעד כה נתגלו 11 מעטפות נפץ, ורשות הדואר איתרה מבעוד מועד

שר התקשורת ג' יעקבי:

הדברים שאתה אומר בעניין זה הם חסרי שחר, הם עלילה פרועה חדונית — זה המינימום שאני יכול לומר. אלמלא הייתה לך חסינות, אני משוכנע שניתן היה גם להגיש נגדך תביעה פלילית על האשמת שווא.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אבקש מחבר הכנסת איתן: אתה ידוע שאיני נוהגת להתיעץ אתך בשום עניין, או לקבל את חוות דעתך, אל תגדך לי, אם כן, כל כך הרבה אינפורמציה.

אדוני השר, מאינפורמציה המצויה בידי אני יודעת, שעובדי חברת הבזק מטורדים מאוד מהאפשרות שפרנסתם אכן תיפגע בעקבות המכרז שפירטת עכשיו בפנינו. אני יודעת שהם שוקלים פנייה לבג"ץ.

אני רוצה לשאול את כבוד השר: האם אינך מתכוון, לאור העובדה שבכוונתם להגיש תביעה לבג"ץ, לשנות במשהו את נוסח המכרזים או התנאים לקבלת עבודות או עובדים נוספים?

שר התקשורת ג' יעקבי:

מוכן, שאם תהיה פנייה של עובדי חברת הבזק לבג"ץ יהפוך הנושא סוביידיעה, ואני אכבד — כמו כל אזרח אחר בישראל, ובדואר כחבר הממשלה — כל פסיקה של בית-הדין הגבוה לצדק בנושא זה.

עם זאת, עלי לציין שאנחנו פעלנו על-פי פסיקתו של היועץ המשפטי לממשלה, שקבע את אשר קבע לגבי תנאי המכרזים ולגבי האפשרות של העדפת חברת הבזק מול יזמים אחרים. פסיקתו של היועץ המשפטי היא אשר הנחתה את מוצעת הטלוויזיה בכבלים בנוגע לנוסח המכרזים שפורסמו.

אני חושב שזאת הייתה דרך נכונה לפעולה. אני חושב שאם לא יהיו מכרזים, לא תהיה עבודה בתחום הזה לעובדי הבזק ולחברת הבזק. לכן הדרך הנכונה היא לאפשר לתהליך הזה להתפתח. כך תהיה ליזמים שונים האפשרות לגשת בתנאים שווים למכרזים האלה, ובכלל זה לחברת הבזק, לחברת הבזק יש סיכוי לזכות ברוב המכרזים בגלל יתרונותיה — כוחה, גודלה ומימנותה — וכך גם תיחוסף תעסוקה לעובדי החברה. כל עיכוב בתהליך יפגע, קודם כול, בעובדים עצמם, ולפי דעתי הדבר אינו רצוי להם, וגם לא לי, כשר התקשורת.

4094. גלאי מעטפות נפץ

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר התקשורת כיום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

בעקבות הגיען של מעטפות הנפץ בסוף חודש דצמבר לידי אוזחים במדינת ישראל והתפרצות חלק מהן בידי הנמענים, שהסתיימה כנס ללא נפגעים קשים, ברצוני לשאול:

האם נשקל להתקין גלאי חומר נפץ למעטפות חשודות, שישימין טרם מסירתן לנמענים?

שר התקשורת ג' יעקבי:

רשות הדואר יחד עם גורמי הכיטחון עוקבים אחר החידושים הטכנולוגיים בתחום המכשור לאיתור דברי דואר ממלכדים. למיטב ידיעתי, הגלאי המסוים הנוצר בשאלתא שהגשתי איננו בנמצא עתה, גם למיטב ידיעתי של רשות הדואר, שהיא אשר הגישה לי את חוות הדעת בנושא זה.

אגב, רוב מעטפות הנפץ נתגלו לפני שהתפרצו, ואני

חוברת ט"ו, ישיבה ח'

— שאלות וחשובות; הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה;
הצעת סיעת מורשה-פא"י להביע אי-אמון לממשלה —

הכנסת רן כהן בשאלתו, והיתה כאן איזו אי-הבנה בהגדרה — שמרי יום מופצים בישראל 1.1 מיליון דברי דואר. לא ניתן ולא צריך כלל להעביר את כולם שיקוף במכתת השיקוף או הבריקה או האיתור המוקדם כמו בנמלי התעופה. צריך לעשות זאת רק לחלק מהם, באותן קטגוריות המוגדרות על-ידי רשויות הביטחון כמסוכנות. לגביהן הדבר נעשה במתקנים מיוחדים בבתי-דואר מרכזיים בישראל, כחורר ביטחון אטומים. כתוצאה מכך הושג ההישג הזה של איתור מוקדם.

אם זה מניח את דעתו של חבר הכנסת רן כהן, אני שמח שיכולתי להשיב על שתי השאלות האלה יחד.

הי"ר מ' כהן אבידב:

האם לחבר הכנסת הירשע מצא יש שאלה נוספות?

הירשע מצא (הליכוד):

לא, תודה אדוני הישכ-ראש, אני מסתפק בחשובת השר.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר התקשורת.

שר התקשורת ג' יעקבי:

תודה רבה.

ד. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל המהלכים המדיניים והביטחוניים החמורים
האחרונים; הצעת סיעת מורשה-פא"י להביע אי-אמון לממשלה בשל שינוי בעמדתה כלפי רישומם
של אלה שעברו גיור רפורמי כיהודים

שבח וייס (המערך):

זה אי-אפשר.

הי"ר מ' כהן אבידב:

מה זה אי-אפשר? אין דבר בלתי אפשרי.

הירשע מצא (הליכוד):

אין לי ספק, אדוני הישכ-ראש, שאתה צודק, ועל כן אני מבקש לפחות להפריד בין ההצבעות.

הי"ר מ' כהן אבידב:

על כך נחליט כאשר נגיע לשלב ההצבעות. אינני יכול לדבר על זה עכשיו. שמעתי את הערתך, וכאשר נגיע לכך נחליט.

אני שב מבקש מחברי ועדת הכנסת להביא את הערתי זו לפני הוועדה.

אני מוזמן עתה את חברת הכנסת גאולה כהן, כדי להעלות את הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל המהלכים המדיניים והביטחוניים החמורים האחרונים.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני הישכ-ראש, נוסח נכבדה, ממטר האבנים הנזירות היום כדי להכריח אותנו מיהודה ומשומרון, אכן אחת עשתה את דרכה אל חזרו של ראש הממשלה ופגעה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

יפה מאוד.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני ראש הממשלה, חבל שאין אתה נמצא באולם, כי רצייתי שתסתכל לי ישר בעיניים. אותנו, אדוני ראש הממשלה, לא תבלבל עם העובדות. במחזה הזה של ממלכת האשליות,

שש מהן במתקני רשות הדואר, לפני שהן הגיעו למעגן. זה נעשה הודות לעירנותם של העובדים וכן בשל שימוש במכשור המיוחד שנמצא בחלק ממתקני רשות הדואר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ובכן, יש מכשור כזה, אדוני.

שר התקשורת ג' יעקבי:

כן, אני אשיב על השאלה הנוספת שלך. אין זה המכשור שאתה ציינת בשאלתך.

2. רשות הדואר פועלת על-פי ההנחיות של גורמי הביטחון, שמטרתן מניעת סיגורים כאמצעות משלוח מעטפות הדואר. ככלל זה נערכות בה גם בדיקות שיקוף לדברי הדואר קודם העברתם למענים. ובכן, נערך שיקוף לגבי חלק ממעטפות הדואר במחקר הדואר המרכזי, אותן מעטפות שכאות ממענים ששירות הביטחון הכללי הגדיר אותם כמענים שיש עמם סיכון מסוים. ואכן, כתוצאה מכך נתגלו שש מתוך 11 המעטפות כעוד מעוד. לא ניתן לשקף את כל המעטפות, לכך מאשר במתקנים המסוריים והמיוחדים הללו במערכת הדואר המרכזי, ולגלות את המעטפות החשודות.

אני רוצה להבהיר — חו היתה כנראה כוונתו של חבר

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא. לפני שתי הצעות אי-אמון. הנושאים שונים לגמרי זה מזה. פשוט קצרה ביתי מלהבין איך אפשר לשלב ריונים כאלה וכיצד החליטה ועדת הכנסת לשלב את שני הנושאים האלה יחד. אבל אין בתקנון דבר המונע זאת.

אני פתה אל חברי הכנסת, שהם חברי ועדת הכנסת, בבקשה שיביאו את הערתי זו בפני ועדת הכנסת. אלה שני נושאים שונים לגמרי, ואני אינני מבין איך אפשר לשלבם יחד.

חיים רמון (המערך):

פשוט משתמשים במכשיר של הצעות אי-אמון. כשהיה מכשיר של הצעות לסדר-היום, שאפשר יהיה להשתמש בו באותה צורה, יעשו גם זאת.

שבח וייס (המערך):

יש לנו שלוש, ארבע, חמש, שש הצעות אי-אמון מרי שבוע זה ממש — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת שבח וייס, אתה לא מתקן דבר אחר על-ידי עשיית רעה שנייה. אתה יכול לתקן את התקנון בצורה כזאת שתחסום או חמוק את האפשרות של הצפה כזאת של הצעות לסדר-היום והצעות אי-אמון. אבל, לא ייתכן ששני נושאים שונים לגמרי, שאין כל קשר ביניהם, ישולבו יחד, ולא נותנים לאנשים די זמן להתבטא בנושא האחד או בנושא האחר.

שבח וייס (המערך):

אתה צודק, זה כאמת אבסורד, אבל — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

אם זה אבסורד, תתקנו את האבסורד הראשון ולא יהיה אבסורד שני.

מהר תוכניות שלום; הוא נכנס למלכוד שבו האוטונומיה אכן תביא לשלום — — —

ציריל ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה נותן לכל נואם להגיד מה שהוא רוצה.

נאולה כהן (התחיה):

הוא נכנס למלכוד שבו האוטונומיה אכן תביא לשלום, אבל לשלום קזה שבו-תאמר ישראל שלום ליהודה ולשומרון.

שמיר אינו רוצה ואינו מתכוון לזה. הוא חשב שבאמצעות טקטיקות הוא יעליח להתחכם. אבל יש דברים שבהם אין מתחכמים, אין מתחכמים ואין משחקים. כמו הנאמנות לארץ-ישראל. אם אתה משחק אתה — היא הופכת אותך לצחוק. בגין שניסה להתחכם — כלולו יודעים היום איפה הוא גמר.

רצינו מאוד לסמוך על ה"לא" התקיף של שמיר לוועידה הבין-לאומית, שהיא כשלעצמה מרשם של אסון לאומי, אבל היום שמיר כבר לא אמר "לא", הוא כבר אמר "כן". הוא סומך על ה"לא" של חוסיין. משענת קנה רצון. חוסיין עוד לא אמר "כן", אבל גם לא אמר "לא". אבל כשיגיד חוסיין מחר "כן", יהיה כבר מאוחר. "זה עוד לא אקטואלי" — הרגיע אחמול ראש הממשלה את אלה שחרדו ושאלו מה קורה פה. זה עוד לא אקטואלי, כלומר הפחדים שלכם מהנסיגה עוד לא אקטואליים. זה מזכיר לי אותו אדם שקפץ ממגדל רבי-קומות ובדרכו לשבירת עצמותיו הרגיע את השואלים: ההספדים על מוקדמים מדי, אתם רואים, אני עוד חי.

איזה צחוק הגורל, אדוני היושב-ראש. אלה שלא רצו כשלמות הארץ הביאו אותנו, עד גדות הירדן. אבל גם אזו טרגדיה: אלה שלחמו וחלמו על ארץ-ישראל השלמה — ראשי האצ"ל, ראשי הלח"י, ראשי האצ"ל וראשי הלח"י — עוללים להביא אותנו לשתי גדות הירדן.

"כל רואיה שיבחה" — התפאר מנתם בגין בתוכנית האוטונומיה שלו. אבל, כשהוא עצמו ראה את סכנותיה וניסה להירחע, כבר היה מאוחר. כל שומעיה של היוזמה האמריקנית משבחים את שמיר. פרס שלח לו ברכה מבית, מובארק — מבחון; ואני מתארת לי שיש בדרך וודאי יבואו מברקים אפילו מהגברת תאצ'ר. סוף סוף יבוא מברק ברכה לשמיר.

כמו בימי קמפ-דייוויד גם היום קוראים כל אלה — והיום שמענו גם את "שלום עכשיו", הזכור לרע — קוראים לשמיר: אל תיכנע ללחצים של שרים וחברים בתוך מפלגתך אתה ושל "התחיה" ו"גוש אמונים" מבחן. אל תיסוג מהנסיגה. יתר על כן, היום שמעתי שבזשינגטון אמרו, שאם שמיר יסוג מהנסיגה, זאת תהיה פגיעה אישית בשולץ. שמענו, שמענו — זאת תהיה פגיעה אישית בשולץ.

אדוני היושב-ראש, זרע הפורענות של הדרדר העכשווי, המדיני והביטחוני, נזרע כעשר שנות שלטון המערך, שלא השכיל להחיל את ריבונות ישראל על כל יש"ע — יהודה, שומרון ועזה — ולהקים שם יישובים; מחיל של עשר שנים שהוליד את פרי הבאושים של הסכמי קמפ-דייוויד, הסכמים שהולידו את זרע הנסיגה היום וקבעו נורמה שמעולם לא היתה בישראל. כעבר אמרו בישראל: רוצים להכריח אותנו מפה כטרור, במלחמות; אין ברירה, נמשך להחזיק מעמד. מידים בנו אכן — גרים אותה ונכנה בה עוד בית. היום אומרים: אין ברירה — לכן ניכנע, לכן נתפולס וניסוג.

עם זרעי פורענות כאלה, עם נורמה כזאת, למה הופתעו היום ממטר האכזבים? אנחנו, התחיה, לא הופתענו. הסימן

הערפולים וההטעיות, המובילים בסוף לנסיגה, במחזה הזה אנחנו כבר היינו.

אולם, הפעם, כאשר יעמוד חוסיין על הדוכן הזה בכנסת בירושלים, לא יהיו עוד יהודה ושומרון כדי לסגת אליהם. ויפו ותל-אביב — גם משם עשו לנו היום תזכורת שאפשר להכריח אותנו כאכזבים.

אדוני היושב-ראש, מעל הדוכן הזה אנחנו, סיעת התחיה, גם הזהרנו.

צחק הגורל הוא, שכיום זה עצמו, בט"ו בשבט, יוצאים מתיישבים לנטוע עצים ולהעמיק שורש כהרי יהודה ובערי השומרון, וביום זה יוצאים יועצי הסתר, יועצי רע, של ראש הממשלה לקדם מהלכים, שבסופו של דבר יקרמו, חס וחלילה, את עקירתם של יהודה ושומרון ממדינת ישראל.

ידיד עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

יוצאים לנטוע שנאה ופרובוקציה, לא עצים.

נאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, הדברים שלי הפעם אינם נאום, הם אזעקה, אזעקה באוזני ראש הממשלה: עצור, עצור! את המהלכים שלך לאוטונומיה, שחביא — גם אם אינך רוצה ואינך מתכוון לכך, ואני מאמינה שאינך רוצה ואינך מתכוון לכך — למדינה פלשתינית. עצור את היוזמה האמריקנית, הכוללת את הרע שבשני העולמות, את הרע שבשתי התוכניות — את הנהלה שבתוכנית הבין-לאומית מכאן, ואת המהות שבתוכנית האוטונומיה מכאן. גם פתיחה בין-לאומית, גם דיון, כמעמד הסופי של יהודה, שומרון ועזה, וכל זאת כתיווך אמריקני, תיווך שהוכיח תמיד את יעילותו, אבל תיווך שגם נגמר תמיד כנסיגות של ישראל, כמו התיווך האמריקני של קיסניגר בהסכמי הביניים; כמו התיווך האמריקני של קרטל בהסכמי קמפ-דייוויד; כמו התיווך האמריקני של חביב בלבקון; והיום — בתיווך חביבנו שולץ.

האוטונומיה, קרי הנסיגה, יצאה לדרך. פרטים עוד יבואו, השר שרון, השר ארנס והשר לוי יצאו היום בזעקה שלהם, וכל חברי חרות, כמו השרים האלה, משלים את עצמם, שהאוטונומיה הבגינית, או האוטונומיה שמירית, שהיא "פרטיטיטט און פרבסערט" — שהיא מתורגמת לפרשנות ערבית ומשופעת לטובת הפלשתינים — שאוטונומיה זאת תעצור את הנסיגה מיהודה ושומרון. האם אינכם רואים שהאוטונומיה המואצת אינה ממור, היא בת חוקית של האוטונומיה המקורית? האם אינכם רואים שגם האוטונומיה המואצת של שמיר כבר מתפוררת לו בין הידיים? נכון, שמיר לא היה רוצה שזה יקרה כך, ושזה יקרה כל כך מהר, אבל השיטה כבר אינה כידוי. החץ יצא מהקשת. שמיר, שעד היום החזיק מעמד והחזיק את המפתחות בכידו, היום ממר אוחס לידי האמריקנים, שיפתחו את יהודה ושומרון, חלילה, למדינה פלשתינית.

נכון, שמיר קיבל עד היום את הברכה וההתפעלות של כלולו כאשר החזיק מעמד, אבל מרגע שבעצת הרעה של יעציו האופורטוניסטים למיניהם — — —

ידיד עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

מי הם?

נאולה כהן (התחיה):

בתוך מפלגתו שלו ומסביבו הוא, הוא נכנס לתחרות עם המערך מי יביא קודם שלום, המערך או הליכוד, מי יקדם יותר

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא יזו מלחמה בדיוק היא מסיתה עכשיו?

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צוקר, זו הדרך? חבר הכנסת צוקר, אני מבקש.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גאולה כהן (התחיה):

מלחמה שונה מהמלחמה שאתה משתתף בה יחד עם ארביי ישראל נגד מדינת ישראל. אתה מנהל מלחמה. נגד המלחמה שלך לנסיגה תהיה מלחמה שלנו לאי-נסיגה.

קריאות:

חיים רמון (המערך):

— — — על זה את צריכה לענות פה.

גאולה כהן (התחיה):

אתה רוצה שאני אענה? נגד המלחמה שלך לנסיגה אנחנו ננהל מלחמה לאי-נסיגה. קיבלת תשובה? זאת התשובה.

חיים רמון (המערך):

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את יוצאת למלחמה במדינה.

גאולה כהן (התחיה):

אני יוצאת להילחם כך. אני אלחם כך ואנחנו נילחם בכל אלה שרוצים להסיג אותנו מארץ-ישראל.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את דיברת על מלחמה במדינה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברת הכנסת גאולה כהן, אל תעני, זה יהיה על חשבון הזמן שלך.

חיים רמון (המערך):

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת צוקר, זה לא מכובד מצדך. חבר הכנסת צוקר, אני קורא אותך לסדר.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חיים רמון (המערך):

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רמון, אני אקרא אותך לסדר. חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר. אני מבקש מחברי הכנסת המצביעים לשבת. אני מבקש שקט.

חבר הכנסת צוקר, זה לא ייתכן. נתתי לך לקרוא קריאות ביניים בלי הפסק, ואם אני אומר לך: סיימת, ואתה עונה לי שלא, אציא אותך, עם כל הכבוד. פניתי אליך, והתשובה שלך היתה: לא גמרתי.

שבישר לנו רעות ועליו הזהרנו היה מדיניות הקפאת ההתנחלויות. אפילו החלטה ממשלתית אחת על יישוב נוסף אחד לא התקבלה בממשלה שהליכוד שותף בה היום, ועוד עומד בראשה. אם היו פה התחלות של התנחלויות נוספות, הן היו בגלל החלטות של ממשלה קודמת ושל ועדת שרים שבראשה עמד ראש תנועת התחיה, יובל נאמן, ולא הליכוד.

לא הופתענו, ובכל זאת אנחנו עדיין מאמינים ששמיר איננו בגין, ויהודה, שומרון ועזה אינם סיני. נכון, אם עם מאבד את אמונתו, הוא הפסיד לפני שיצא לקרב. אובייקטיבית גם היום יש לנו כוח להכיש את אויבנו מבחוץ. מה קרה פה? חודשים של מטר אבנים ומהומות. אובייקטיבית כבר היינו במצבים קשים הרבה יותר, אבל אם תהיה חלילה התפוררות פנימית, התפוררות מבית, התפוררות כזאת יכולה לפורר גם מעצמות.

חזיל אמר, שחיה איננה טורפת אדם אלא אם כן הוא נדמה לה כבהמה. אם נהיה כהמות, אם נאבד את צלם האדם, נאבד את הצלם הציוני, נאבד את הצלם של ארץ-ישראל, נידמה להם כבהמה.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

להיפך — — — אידיאולוגיה עיוורת, זו הסכנה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, צריך לרחם על העם הזה: צאן תועה בלי רועה, כלי מנהיגות שיש לה חזון, שתחוה כיוון, כלי מנהיגות היודעת מה היא רוצה, זאת כאשר לאויבנו יש מנהיגות היודעת בדיוק מה היא רוצה: לחסל אותנו.

לא, אנחנו לא סומכים על שמיר, אנחנו לא סומכים, כמובן, על חוסיין. אנחנו סומכים על כל מי שיש אלוהים בלבם, ולא רק אהבת ארץ-ישראל אלא גם הנכונות להיאבק על ארץ-ישראל.

אמרתי שיהודה, שומרון ועזה אינם סיני. פה תהיה מלחמה. אני קוראת לאנשי חרות והליכוד — — —

חיים רמון (המערך):

מה זאת אומרת?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

את מסיתה למלחמה.

אהרן הראל (המערך):

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

חיים רמון (המערך):

זה מה שאמרו הפאשיסטים — — — את לא תקבלי דין של ממשלה ריבונית? תיגני תשובה על כך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חברת הכנסת גאולה כהן, על איזו מלחמה מדובר?

שבח וייס (המערך):

זו הכרזת — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, סיימתם?

קריאות:

לא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מתנצל.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, זה לא ייתכן. אתם מרגישים שאני סובלני מאוד, אבל לא אתן להתפרע.

אהרן הראל (המערך):
שאלה ליושב-ראש.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אם הנואמת מוכנה להשיב.

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאל שאלה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת הראל, חבר הכנסת רמון, הכול תלוי בדוברת. אולי היא אינה רוצה להשיב לכם. רבותי, לא נותר לה הרבה זמן.

אהרן הראל (המערך):
השאלה היא ליושב-ראש.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אם השאלה אלי בבקשה.

חיים רמון (המערך):
אני רוצה לברר אתה משהו.

גאולה כהן (התחיה):
תברר אתי, תברר אתי, תשאל, אני מסכימה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
בבקשה, חבר הכנסת אהרן הראל, תשאל.

אהרן הראל (המערך):
אדוני היושב-ראש, עוד לא היה חקרים כזה בכל ההיסטוריה, שבו עלה חבר הכנסת על כמת הכנסת, חבר הכנסת כמשטר דמוקרטי, ואמר: תהיה מלחמה בארץ הזאת. פירוש הדבר הוא קריאה למרד — — —

גאולה כהן (התחיה):
שאלת, שכ, אני אענה לך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לא שאל אותך, הוא שאל את היושב-ראש.

גאולה כהן (התחיה):
אבל חבר הכנסת רמון שאל אותי וגם אתה שאלת אותי.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברת הכנסת גאולה כהן, רק רגע.

חבר הכנסת הראל, היא עולה על הבמה, זכותה. אינני יכול למנוע ממנה, אינני יכול להפסיק אותה, אינני יכול להוריד אותה מעל הבמה, אלא אם היא אומרת דברים חריגים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם אם היא מתקוממת נגד המשטר?

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני שמעתי דברים חמורים מכך כאולם הזה, הרכה יותר חמורים, תאמין לי, ולא קמה זעקה כל כך גדולה. זכותך לקרוא קריאת ביניים, נתתי לך הרבה זמן.

צדלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר מ' כהן אבידב:

כעת אני מבקש שקט, ואני מבקש לאפשר לדוברת להמשיך. אני רוצה לשמוע עוד קריאת ביניים, כי לא נותר לה הרבה זמן.

גאולה כהן (התחיה):

המלחמה שאנחנו נגלה היא קודם כל נגד המלחמה שמנהלים היום גם בבית הזה, מלחמה לנסיגה שלנו מהיהודה ומשומרון — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

אולי חקראי לזה "מאבק" ואז תרגיע את הרוחות.

גאולה כהן (התחיה):

אנחנו לא נשתמש באמצעים מכוערים כמו אלה שמשתמשים בהם היום יריבנו, שיש בהם משום שיתוף פעולה עם האויב. אנחנו נשתמש בכל האמצעים שהפרלמנט והרחוב הדמוקרטי במדינת ישראל מרשים לנו להשתמש בהם, וזה יהיה מאבק מוסרי יותר, צודק יותר ואלים פחות מהמאבק שמנהלים היום כל אלה — לרבות חבר הכנסת רמון וחבר הכנסת דוד צוקר — למען נסיגה מיהודה ומשומרון.

חיים רמון (המערך):

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רמון, אינני רוצה לקרוא אותך לסדר. ביקשתי כבר, חבר הכנסת רמון, היא חייבת לסיים.

חיים רמון (המערך):

— — — דמוקרטית, "כן או לא?"

גאולה כהן (התחיה):

אני קוראת לאנשי חרות והליכוד.

חבר הכנסת רמון, אני צריכה לתת דין-וחשבון לעצמי, למצפון שלי, ולקדוש ברוך הוא, לא לך.

חיים רמון (המערך):

אני שואל אותך, כלומר, לא חקבלי הכרעה דמוקרטית.

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רמון, אתה מנצל יותר מדי את הסבלנות שלי.

גאולה כהן (התחיה):

אני קוראת לאנשי חרות והליכוד: אל תחזרו על השאנונות שלכם מימי קמפ-דייוויד, אל תחזרו לטוף, הסוף מתחיל בהתחלה. אל תחזרו לפרטים נוספים, המהלכים לתחילת הנסיגה החלו. אם נתחיל כבר היום לעצור אותה, אני מאמינה שנצליח. אנחנו עדיין מאמינים בכוח העמידה של העם הזה וברצונו לחיות, ומפני שאנחנו מאמינים בכך, אנחנו מביעים היום אי-אמון לממשלה קטנת אמונה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. עוד הצעת אי-אמון, מטעם סיעת מורשה-פועלי אגודת ישראל, לא באותו נושא ולא בנושא דומה לזה, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגור. בבקשה.

אברהם ורדיגור (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה פורסמה בעיתונות ידיעה מעניינת: בית-המשפט העליון, ביושבו כבית-הדין הגבוה לערעורים, הוציא, אחר דיון ממושך וממצה, פסק-דין עקרוני, שלפיו "גיוור" אשר נערך על-ידי רכ"י רפורמי אינו נחשב לגיוור על-פי ההלכה היהודית ומי שהתגייס בגיוור כזה איננו יהודי.

כנושא כה מהותי, כה עקרוני, הנוגע לטהרתו ולאחדותו של העם היהודי — והוא רישום לא-יהודים כיהודים, ובכך יש משום מפנה בגישת ממשלת ישראל וסכנה מוחשית לקיומו של העם כעם אחד. הדבר מוסיף שמן על מדורת התבוללות הנוראה והמתחירה, אשר אחזה בחלקים גדולים של העם היהודי בגולה.

כדאי לציין שלמחרת — ביום שני השבוע — הוציא בג"ץ גם פסק-דין בקשר לגברת סוזן מילר, אשר "גירה", עלידי הרבני הרפורמי קליין מקולורדו, השיך לזרם אולטרה-רפורמי, המשיא יהודים ולא-יהודים בשיתוף עם כומר כנסייתי. הגברת מילר נשלחה אלינו והטילה את אכן "הגיון" לתוך המים העכורים של הפוליטיקה הישראלית, הסתלקה מכאן וחזרה למקום שכבה ממנו, ואיננה עוד בישראל. כידוע, הנושא גרם להתפטרותו של השר הרב יצחק פרץ ממשד הפנים ולסערה בקרב הציבור הישראלי והעולמי, סערה אשר לא שככה עד היום הזה. והנה, גם בנושא זה של הגברת מילר פסק בג"ץ השבוע, כי על משרד הפנים לרושמה מייד במרשם התושבים כיהודים, על אף שהותה הממושכת כחורף-לארץ, ואם תגיע לישראל — על המשרד לספק לה תעודת זהות, שבה תירשם כיהודיה.

לבי לבי על המנהל הכללי של משרד הפנים, אשר יצטרך לאשר ולרשום לא-יהודים כיהודים.

חברי הכנסת, מדינת ישראל, אשר עם הקמתה הכריזו מייסדיה כי מדינת היהודים תהווה מקלט בטוח לעם היהודי המפוזר בגלויות שונות ותהיה אכן שואבת לעליית המונים למולדתם ארץ-ישראל, וכן, עלידי עצם קיומה, תחזק את תחושת הביתות של כל יהודי ויהודי כאשר הוא שם וגם את כבודו כיהודי גאה, לא זו בלבד שהפסיקה להיות אכן שואבת, אלא רבבות מבניה אשר נולדו כאן, התחנכו כאן, שירתו בצבא"ל והקימו כאן משפחות — מפליגים למרחקים ומחפשים להם בעולם הגדול חיים טובים יותר לפי מושגיהם, ומרביחם, לצערנו הרב, בהעדר תודעה יהודית וחיון יהודי מקורי ואמיתי נטמעים בין הגויים ומתרחקים מכלל ישראל.

גם התקווה, הגדולה לעליית יהודים לארצנו נגחנה. אפילו יצאי ארצות הגולה הדוריה, כמו ברית-המועצות, נושרים בדרך ומתפורים בד' כנפות העולם. ועלייה מארצות הרווחה — אין.

האם ראשי המדינה, האם ממשלת ישראל המסוכסכת והמפולגת נותנת את הדעת ואת המחשבה על הסיבות המניעים להידרדרות זאת, לפגיעה כשמה של ישראל בקרב העם היושב בגולה? האם שרי ממשלת ישראל מוראגים לכל הפחות מתופעה קשה זאת? אם כן, מה עושה הממשלה להצלתו של העם היהודי מכליה, והאם נשארה בכלל בממשלת ישראל פינה צנועה אחת למחשבה ולהתעמקות בבעייתם של היהודים בתפוצות, אשר רובם כמעט שאין להם שום זיקה וקשר למדינת היהודים המתחדשת?

רק בימים אלה התקיים בבית הזה דיון קשה על המצב הדמוגרפי של העם היהודי בתפוצות. עלי-הנחנים מצטיירת תמונה קודרת של ירידת מספר היהודים בעולם. מאוכלוסייה של 10.4 מיליון נפש בשנת 1970 נגיע בשנת 2000, לפי הקצב הקיים, ל-8 מיליוני נפש בלבד. הסיבות הן: התבוללות, נישואי תערובת ושמו.

במצב דברים זה היו צריכים, כמובן, כל הארגונים היהודיים, כמו ההסתדרות הציונית, הקונגרס היהודי העולמי

אבל, רבותי חברי הכנסת, לא להיבהל. פסק-דין זה לא ניתן בירושלים, בירתה של המדינה היהודית, ולא בבית-משפט ישראלי, אלא בהאג, בירת הולנד, עלידי בית-משפט לא-יהודי ושופטים לא-יהודים.

מעשה שהיה כך היה: ארם ברוקר, כן לאב יהודי ולאם אשר עברה טקס "גיוור" עלידי רבני רפורמי, רצה להתקבל לבית-הספר היהודי באמסטרדם. הנהלת בית-הספר, שעל-פי תקנותיו אין לקבל ילד לא-יהודי כתלמיד, סירבה לקבלו מאחר שעל-פי ההלכה היהודית אין הילד נחשב יהודי. אבי הנער פנה לבית-המשפט וביקש לחייב את הנהלת בית-הספר לקבלו. בית-המשפט קיבל בערכאה ראשונה את עמדת בית-הספר, ודחה את טענת האב. בעידוד הקהילה הרפורמית במקום פנה האב לבית-הדין הגבוה לערעורים בהאג כדי שיוצהר לבית-הספר לקבל את הילד. הטיעון היה, ש"גיוור" רפורמי הוא גיוור יהודי לכל דבר. כן הסתמכה המשפחה על העובדה, שהגברת סוזן מילר, אשר "גירה" עלידי רבני רפורמי, נרשמה בישראל כיהודיה.

לאחר דיון של כחודשיים, כאשר כל הקהילה היהודית בהולנד עוקבת בדריכות אחר הדיונים, פסק בית-המשפט, כי הוא מקבל את טענת הנהלת בית-הספר היהודי, כי "גיוור" רפורמי הוא גיוור פיקטיבי ואין בו כדי להחשיב את הילד ליהודי. עליכן הנער, ארם ברוקר, איננו נחשב יהודי עלי-פה ההלכה היהודית, ובית-הספר ראשי שלא לקבלו כתלמיד. ובכן, זה קרה בהאג שבהולנד.

ומה קורה אצלנו, מורי ורבותי חברי הכנסת, במדינת היהודים, בירושלים? ביום ראשון השבוע ישבו בדיון השופטים המכובדים, שופטי בית-המשפט העליון, כבוד הנשיא שמגר וכן השופטים אלון, ברק, ביסקי וגולדברג, ובשבחם בבית-משפט גבוה לצדק פסקו, להוציא השופט אלון, כי בענינים של העותרים לבג"ץ ג'וליה אן ביגלסור וראלה ומורילו קלאודיו פינטו וראלה, ובענין של גייל מוסקוביץ קיבלו השופטים את הודעתו של היועץ המשפטי לממשלה בשם ממשלת ישראל, הקובעת כי יש לרשום כיהודים את הנ"ל. היועץ המשפטי לממשלה הודיע לבג"ץ, כי בנסיבות הקיימות במקרים אלה, ואף, שלא הוסרו אצל פקיד-הרשום של משרד הפנים כל הספקות הנוגעים לגיוור של השלושה, אין ליועץ המשפטי לממשלה התנגדות שבית-המשפט יורה לרשום את השלושה כיהודים.

בג"ץ גם שמע את הודעתו של מר יהושע כהנא, מנהל מרשם האוכלוסין במשרד הפנים, כי השלושה יירשמו כיהודים בתוך שבועיים. על כן ביטלו השופטים את שתי העתירות שהגישו בני הזוג וראלה וגייל מוסקוביץ נגד משרד הפנים, בלי לנקוט עמדה כלשהי בבעיה העקרונית העולה מהן, של הכרה בגיורים שנעשו עלידי רבני רפורמים וקונסרבטיבים.

השופט אלון, כפי שאמרתי, לא הצטרף להחלטה בנסיבות אלה ובגלל העקרונית המיוחדת של השאלה שעלתה לפנינו. מן הראוי, הוא אמר, שלא ליצור לכאורה עובדה עלידי רישום העותרים שום מעגן את טענותיהם ונימוקיהם של העותרים בתנועת טרם בכל פרשת הדברים שלפנינו. כך כתב השופט אלון.

פירושו של דבר, בלשון פשוטה ומוכנת לכולנו, היועץ המשפטי לממשלה, בשם ממשלת ישראל, ומשרד הפנים, הסכימו זו פעם ראשונה בהיסטוריה של המדינה היהודית לרשום את שלושת העולים אשר עברו גיוור פיקטיבי-רפורמי כיהודים, והיו אומר, ממשלת ישראל נכנעה כניעה מוחלטת

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה; הצעת סיעת מורשה-פא"י להביע אי-אמון לממשלה —

ותנועת העבודה מחפשת לה עלשיו עונג הצלה בזרמים הרפורמי והקונסרבטיבי. זרמים אלה הצליחו בשנים האחרונות לחדור אלינו בישראל ולקנות להם שכיחה והשפעה על מפלגת העבודה ועל מנהיגיה במלחמתם העיקשת נגד תיקון חוק "מיהו יהודי" ונגד כל חקיקה שרואה של דת ומסורת נודף ממנה.

האמינו לי, רבותי חברי הכנסת, לפעמים אני נדהם מעוצמת ההתלהבות של חברי כנסת מטעם מפלגת העבודה ומהתגייסותם, עד כדי מסירות נפש, לקראת איזו הצבעה גורלית כביכול בנושאים דתיים, כדי שחוק דתי או חוק שרואה דתי נודף ממנו לא יתקבל, חלילה, בבית הזה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

כאשר יהודי לא אורתודוקסי — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אבל, רבותי חברי הכנסת, מה לנו כי נלן על הדור הצעיר, כאשר אחד ממורי הדרך של הציונות הסוציאליסטית ואביהם הרוחני של החלוצים השמאלנים בארץ-ישראל, יוסף חיים ברנר, פרסם כבר בשנת התרע"א — 1911 מאמר ב"הפועל הצעיר", ובו חקף את העיתונות היהודית בגולה, שהקדישה את מירב מרצה למגפת המרת הדת שפשטה באותם ימים ברוסיה. הוא כתב: "בתוך כל האסונות שמצאו את כנסת ישראל בשנה האחרונה, נמנה והובלט החזיון של המרת דת. השמר, שהינו חזיון נפוץ או נפרץ אצל יהודי מערב-אירופה, נחרבה אצל צעירי יהודי רוסיה בשנים האחרונות. תלי תלים של מאמרים ופלייטונים" — כותב ברנר — "נכתבו וגודשו בעניין זה — — במטותא, אל נא תטעו את נפשנו בשווא, כי קיום כלל ישראל עומד בגלל זה בסכנה, ואל נא תעשו מזה שאלה העומדת על הפרק, יש באים ומפחידים, הברית החדשה עליכם, בני בניהם של בעלי הברית הישנה. אולם אני, העברי החופשי, עונה על הפחדה זו לאמור: כשאני לעצמי, הברית החדשה ספרנו הוא, עצם מעצמנו ובשר מבשרנו, ומה שאני מכניס את הברית החדשה לתוך ירושתנו הרוחנית, אין אני חושב כלל לאיזה מהפכה ברוח, שצריך אני לפחד ממנה או לנכח ולהכריז עליה, אין שום סכנה לאומית — — שיתחשו לזה, יכול אדם מישראל להיות יהודי טוב, מסור לאומו בכל לבבו ונפשו ולא לפחד מפני הלגליזציה הזאת כמו מפני איזה "טרפה". שאלת חינוך היהודית היא לא שאלת הדת היהודית" — כותב ברנר — "אנו היהודים החופשיים אין לנו וליהדות כלום". סוף ציטוט מדברי יוסף חיים ברנר.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, פירושים מיתרים, השמאל חוזר לאכסניה שלו.

אבל, חברי הכנסת, האכזבה היא דווקא מהמחנה הלאומי, אשר גם מבחינה, השקפת העולם הלאומית וגם מתוקף ההסכמים הקואליציוניים מחויב לעמוד עמנו על משמרת טהרה עם ישראל, להיאבק למען תיקון חוק השבות, חוק "מיהו יהודי", וללחום בחירוף נפש —

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

גם במצע של מפלגת חרות — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— נגד התחרת הרפורמיים המסוכן, שכבר נעץ את ציפורניו בתוככי המדינה וכבר מרגיש עצמו שותף לבניין ארץ-ישראל. הרי מטרתו היא הרס, לא רק מבחינה יהודית ודתית אלא גם מבחינה לאומית. ריש עדות לכך: מיהו הקופץ בראש התוקפים את מדינת ישראל כימים טרופים אלה, כשמדינת היהודים הקטנה נאבקת מול גלי שונאה הבאים כמעט

וכל הארגונים המכתירים עצמם בעלי בחים ודוברי עם ישראל, להתיישב ולטכס עצה כיצד לחזק את החינוך היהודי המקורי בקרב ילדי היהודים בגולה, להקנות להם חינוך לתורה וליראת שמים, חינוך שרק בו הערובה לקיומו ולהמשכייתו של העם. יש לשגר לגולה אלפי מורים ומתכנים דתיים, המסוגלים לגרום למהפך בחיי הקהילות היהודיות הדועכות, שבהן ההתבוללות משתוללת. ומה עושה ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית בנושאים אלה?

רבותי חברי הכנסת, אל דאגה, ההסתדרות הציונית איננה קופאת על שמריה. בהשראת מפלגת העבודה וראשיה, אשר נפשם כלחה מאהבה ומהערצה לזרמים הדתיים כביכול, המוציאים עצמם מכלל ישראל, כרתה ההסתדרות הציונית, לקראת הקונגרס הציוני האחרון, ברית ידידות נאמנה עם התנועה הרפורמית והקונסרבטיבית כארצות-הברית, עם אותה תנועה רפורמיסטית, אשר כבר עם היווסדה התנכרה לארץ-ישראל, לציונות! נוחה כליל את תורת משה, את לשון הקודש, עקרה מתוך תפילותיה כל זכר לציון ירושלים, תנועה אשר מנהיגיה מוכילים אותה ביוזעין לנישואי תערובת ולציאה מכלל ישראל. האתנן אשר ניתן, לתנועה הרפורמית הזאת — מטעם ההסתדרות הציונית — הוא תיק החינוך היהודי בגולה. האם אין כאן צחוק, הגורל? צחוק מר.

בהזדמנות זאת כדאי לצטט מדבריה של גולדה מאיר, ראש ממשלת ישראל, אשר בשנת התשל"ג יצאה בקריאה אל חברי הנהלת הקונגרס היהודי העולמי, שהתאספו בבית הזה בירושלים, ואמרה: "כל יהודי העובד את מעול הקהירות כאילו ניתוסף אל ששת מיליוני קורבנות השואה". חד וחלק. "העם היהודי" — אמרה גולדה מאיר — "אינו יכול לשאת את האכזבה הזאת. אנו חייבים לעשות עם עצמנו חשבון קר, היכן הדור הצעיר של העם היהודי? לאן הוא הולך?" — כך אמרה גולדה מאיר.

שבח וייס (המערך):

איפה היא אמרה את הדברים האלה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איפה היא אמרה זאת?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

כאן, בכנסת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

מת? באיזה תאריך?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

בשנת התשל"ג — אני אמציא לך את הפרוטוקול — כהיותה ראש ממשלת ישראל —

"כאשר הייתי צעירה" — אמרה אז גולדה מאיר — "חשבתי שכאשר תקום מדינה יהודית חיעלם האנטישמיות בעולם, מיליוני יהודים יבואו לכאן. הייתי בטוחה שכאשר יבואו היהודים תהיה היהדות עמוקה יותר, ההתבוללות והברירה מהעם היהודי ייפסקו. כשאני רואה את המצב כיום אני שואלת את עצמי: לשם מה קמה מדינת ישראל? והתשובה" — אומרת גולדה מאיר — "כדי להבטיח את קיומו של העם". דברי גולדה מאיר.

והיום באים ממשכייה ושותפיהם מהאגף השמאלי, אשר במשך כל שנות קיום המדינה ידעו לנצל היטב, לטובתם שלהם ולמטרות שלטונם, את השותפות, את הכרית, כביכול עם הנציגות הדתית בכנסת — שהסתפקה כידוע בנוי עדשים —

שר התחבורה ח' קורפו: — — — שהרימה את נס המרד נגד הסכמי השלום עם מצרים ונגד הסכמי המסגרת ליהודה, לשומרון ולחבל-עזה קיבלה שלושה מנדטים בכנסת.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
— — — ממשלה — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
דחיל ראכאכ, תעזוב אותנו.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
אתה לא אוהב לשמוע את האמת?

שר התחבורה ח' קורפו:
מדובר עכשיו בניסיון של ממשלת ארצות-הברית להתחיל משא-ומתן מדיני כאוורנו, על בסיס העקרונות שהוסכם עליהם לפני חמש שנים, במסגרת הסכמי קמפ-דייוויד, על-ידי ממשלות ישראל, מצרים וארצות-הברית.

כידוע, בהסכמי קמפ-דייוויד מדובר על כינון אוטונומיה כיהודה, בשומרון ובחבל-עזה, ואולם המשא-ומתן על האוטונומיה הופסק על-ידי ממשלת מצרים אחרי הירצחו של הנשיא סאדאת. מאז הצענו בלא הרף לממשלות מצרים, ירדן וארצות-הברית לחדש את המשא-ומתן, שכן בעינינו תוכנית האוטונומיה היא הדרך הריאליסטית ביותר להתקרבות לקראת השלום.

חיים רמון (המערך):
אתה יכול לפרט מה זה אומר? למשל, האם מותר יהיה להתנהל ככל הקוספה הזאת? מותר יהיה לשלוט על קרקע?

שר התחבורה ח' קורפו:
אני אפרט. אגב, חבר הכנסת רמון, אמון הציבור בכנסת האחת-עשרה, כפי שצינתי, ניתן לשתי הסיעות האלה כשל תמיכתן בהסכם השלום ובתוכנית האוטונומיה, כפי שהיא מופיעה בתוכנית המקורית, ואין ולא היו במשך הזמן שום הצעה ושום מחשבה הבאות לשנות מהתוכנית המקורית.

חיים רמון (המערך):
אני רוצה שתבהיר את התוכנית. אני חושב שהגיע הזמן לכך.

שר התחבורה ח' קורפו:
את זה היית צריך לבקש ממפלגתך לפני שהסכמת להיות מועמד מטעמה לכנסת.

חיים רמון (המערך):
— — —

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת רמון, זה לא דו-שיח. היום קיבלת אפשרויות לקראות ביניים מעל ומעבר למותר.

שר התחבורה ח' קורפו:
אני אשיב, אבל לא כאמצע דברי.

במשך השנים שחלפו מאז הועלו כמה הצעות אחרות על-ידי גורמים שונים, אולם התברר שכל הניסיונות הללו היו ניסיונות נפל, ועד עתה טרם הוצע פתרון טוב יותר מן הפתרון שנכלל במסגרת הסכמי קמפ-דייוויד.

לפי דעתנו, מן הראוי לעשות ניסיון נוסף בכיוון זה. לפיכך בירכנו על רצונה של ממשלת ארצות-הברית לעשות כן ונתנו את הסכמתנו העקרונית לניסיון הזה. מן הראוי לציין, שעד

מכל מדינות העולם, כאשר אנו עומדים על נפשנו וקיומנו? הלאו הוא הרבי הרפורמי שנידלר-שווינרלר, עוזר ישראל, הלועג לתורת משה ולמורשתנו העתיקה — הוא העומד בראש המסיתים והמריתים נגד מדינת ישראל הנאבקת על קיומה.

לפני פתיחת הקונגרס הציוני קראתי בעיתונים, ששר בישראל, איש המחנה הלאומי, ששאף להיבחר ליושב-ראש ההסתדרות הציונית ונרצח על-ידי דיניץ, הופיע בפני הרפורמים באמריקה ואמר להם כהאי לישנא: אל תדאגו, רבותי, גם לנו, אנשי הליכוד, אין שום כוונה לתקן את חוק השבות — מהו יהודי. אנו רק מעמידים פנים כלפי שותפינו הדתיים, והחוק לא יתוקן לעולם. אלה היו דברי השר פח, ולא באה על כך שום הכחשה.

בדברים האלה יש, רבותי, משום סימן לכך שמשעה לקי ופגוס בשותפות שנכרתה בין המפלגות הדתיות ובין הליכוד, ואם לא בא חוק "מיהו יהודי" על חיקונו במשך הקדנציה הזאת, ואם היוצק המשפטי לממשלה מודיע בשם הממשלה שהורה למשרד הפנים לרשום את העותרים לכנ"ץ שעברו טקס גירוי פיקטיבי כיהודים — איך אפשר להסביר, ואני פונה עכשיו אל המפלגות הדתיות, את תמיכתכם בקואליציה הזאת ואת ישיבתכם בממשלה הזאת, שבה הינכם שותפים למעשה לאחריות למעשה הקשה, המצער והפוגע בציפור נפשנו, בציפור נפשה של היהדות, שאותה אתם אמורים לייצג בכית הזה?

על כן, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מבין אי-אמון לממשלה הזאת, ומקווה אני שלקריאתי יצטרפו, לכל הפחות, הנציגות הדתית וחלק מהיהדות הלאומית. תודה.

הי"ר מ' כהן אבידב:
תודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגור, על שתי הצעות האי-אמון ישיב השר חיים קורפו. בבקשה, אדוני.

שר התחבורה ח' קורפו:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת גאולה כהן השיגה על המדיניות הביטחונית של הממשלה ועל מהלכי המדיניים, היא לא הרחיבה את הדיבור על הנושא הביטחוני, אבל כדאי להזכיר, שהממשלה והקבינט מלווים בקביעות ובערינות את כל ההתפתחויות מאז ראשית המאורעות הנוכחיים.

שר הביטחון הציג בהרחבה, בכנסת ובפורומים אחרים, את מדיניותה של מערכת הביטחון לגבי אירועים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. מדיניות זאת, כפי שהוסברה על-ידי שר הביטחון, היא היא המדיניות של הממשלה ושל הקבינט.

חברת הכנסת גאולה כהן הרחיבה את הדיבור על הנושא המדיני, והפליגה אחורה עד לחתימת הסכמי קמפ-דייוויד והסכם השלום עם מצרים. בראשית דברי רוצה אני לומר לחברת הכנסת גאולה כהן, המסתמכת בטענתה על עמדת הציבור, שלא היתה מערכת בחירות בישראל שיכלה לבטא את עמדת הציבור לגבי הסכמי קמפ-דייוויד כפי שביטאו זאת תוצאות הבחירות לכנסת האחת-עשרה.

שתי הסיעות המרכיבות כיום את ממשלת האחדות הלאומית, אשר חמכו בהסכמי קמפ-דייוויד, קיבלו 95 מושבים בכנסת, ואילו סיעת התחיה, שהייתה את נס המרד, ואני אומר את זה — — —

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

השוואה לא מוצלחת כלל, אדוני השר — — —

השלום, אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעת האי-אמון של סיעת התחיה, שהובאה על-ידי חברת הכנסת גאולה כהן.

חיים רמון (המערך):

לא ענית על שאלותי.

שר התחבורה ח' קורפו:

אתה רוצה שאשיב לך מעל הבמה? לדעתי, המיקוד של תוכנית האוטונומיה מתבטא במה שהיא מנעה. אולי אקרא לך את שלוש הנקודות המבהירות מה מנעה תוכנית האוטונומיה. היא קבעה שאין ולא יהיה משאל-עם ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה על עתיד השטחים הללו; אין ולא תהיה בשום תנאי ובשום אופן מדינה פלשתינית; אין כל אפשרות לקיים משא-ומתן עם ארגון המרצחים, ה-PLO. הוא לא יהיה שותף למשא-ומתן.

חיים רמון (המערך):

— — — ככל שטח במסגרת האוטונומיה — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

מלבד בעיות הביטחון, כל הדברים האחרים יהיו נושאים למשא-ומתן, והוא כבר התנהל עם ממשלת מצרים במשך כמה חודשים.

חיים רמון (המערך):

האם נתחיל בכל החקופה של המשא-ומתן?

שר התחבורה ח' קורפו:

כל הנושאים, מלבד בעיות הביטחון, אי-הקמתה של מדינה פלשתינית ואי-קיום משא-ומתן עם ה-PLO, יועלו על שולחן הדיונים. אין זה אמר שנקבל אותם. שמעת את הודעתו של ראש הממשלה דאז, שלא נקבל פתרון אחר לגבי העתיד של יהודה ושומרון וחבל-עזה אלא בהחלת הריבונות שלנו. אם כך יהיה — זה יפתור לנו את הבעיה הבסיסית. ואם לא כן, תימשך האוטונומיה גם לאחר מכן.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני השר, שאלת ההתנהלויות תלויה במשא-ומתן.

שר התחבורה ח' קורפו:

לא היו הפסקות ההתנהלויות כתוצאה ממשא-ומתן. אתה מכיר יפה את המכתב של ראש הממשלה דאז לגבי שלושת החודשים של המשא-ומתן, שבהם לא יהיו ההתנהלויות חדשות. הדבר הזה מצא את חיקונו מייד. כאשר ראש הממשלה חשש שהנשיא קרטזר יבין את עמדתנו שלא כראוי, שיגר מכתב, שהבהיר את הנקודה הזאת. אין כל זכר להפסקת ההתנהלויות במחשבות ובהצעות שהועלו עכשיו.

ובאשר להצעת האי-אמון של חבר הכנסת ורדיגר בעניין רישום גרים בתור יהודים: חבר הכנסת ורדיגר הביע אי-אמון לממשלה עקב השינוי המהותי בעמדת הממשלה, שהובע על-ידי היועץ המשפטי לממשלה. לדבריו, אין לו התנגדות שבית-המשפט יורה לרישום את בני הזוג וראלה ואת הגברת גייל מוסקוביץ כיהודים. לדעתו, זה מפנה מסוכן, אשר יגרום להכנסת לא-יהודים לחיק העם, ויטב אם ייחודו של העם כעם ישראלי.

אכן, בימים האחרונים ביטל בית-המשפט העליון שתי עתירות, בג"ץ 63/87 — בני הזוג וראלה נגד שר הפנים ופקיד רישום ראשי; ובג"ץ 112/87 — גייל מוסקוביץ נגד משרד הפנים, לאור הודעה בשם היועץ המשפטי לממשלה, וזו לשונה: "הודעה מטעם פרקליטות המדינה. בית-המשפט הנכבד הוציא צו על תנאי בעניין בקשתם של העותרים, בתק-

עתה לא הרעצה שום תוכנית, ומדובר לפי שעה רק על מחשבות, גישושים ובריקות, וכאשר יובאו בפנינו הצעות ספציפיות נדון בהן.

ברצוני להרגיש, שהממשלה פועלת על-פי סעיף 9 בקווי-היסוד של ממשלת האחדות הלאומית מיום 13 בספטמבר 1984, אשר בו נקבע, ואני מצטט: "הממשלה תפעל להמשך תהליך השלום על-פי מסגרת השלום במזרח התיכון שהוסכם עליה בקמפ-דייוויד ולחדוש המשא-ומתן על כינון האוטונומיה לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה".

התייחסותנו ליוזמה הנוכחית של ממשלת ארצות-הברית, על כל הכרוך בה, מוכתבת על-ידי הסעיף הזה שבקווי-היסוד של ממשלת האחדות הלאומית, והוא מחייב את הממשלה על כל חלקיה.

כפי שצינתי, עדיין לא הוגשה בפנינו שום תוכנית כתובה. אגרת שנשלחה מראש הממשלה לשר החוץ האמריקני שולץ התייחסה במפורש ליוזמה של חידוש שיחות האוטונומיה במסגרת הסכמי קמפ-דייוויד. האמריקנים יזמו רעיונות מספר הוציאו אותם בפני מוזכר הממשלה, שהזמן על-ידם לארצות-הברית, מוזכר הממשלה שמע, הקשיב ולא הגיב כמאומה, כי אין לו ולא היה לו כל סמכות מעבר להיותו שליח לשמיעת הרעיונות שהועלו על-ידי מר שולץ.

סביב העניין הזה יש, כמובן, פרסומים מגמתיים. הם נובעים בעיקר מוויכוחים ומעמדות בישראל.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת גאולה כהן, שהאוטונומיה הבניינית היא זו של ממשלת ישראל. ממשלת ישראל אימצה את התוכנית וכללה אותה בקווי-היסוד שלה. אילו לא פרשו המצרים בשעתם מן השיחות, ייתכן שכבר היינו נמצאים היום, מבחינת לוח הזמנים, בשלב ב' או בשלב ג' של תוכנית האוטונומיה. התוכנית לא הפחידה ואיננה מפחידה, חברת הכנסת גאולה כהן.

אני רוצה לומר יותר מזה: התוכנית יש בה היגיון פנימי, הן מבחינת המערים שבה והן מבחינת האירועים שבה, ואל נחפש בסעיפי ההסכם את ההיתר ואת האיסור. יש דברים שאפשר בהחלט למצוא אותם כמלות ההסכם, אבל לא כנשמת ההסכם. לוח הזמנים המופיע בהסכם כולל מועד פתיחה ומועד סיום. נשמת האוטונומיה היא שהמועדים הללו יישמרו, כיוון שהם נועדו קודם כל לבחון את המציאות החדשה, כל שלב במהלך צריך להיבדק גם מבחינת ההיקללות שלו במציאות. היעד השני הוא יצירת אווירה של חיים בצוותא, של הסכמה, כדי שאפשר יהיה לעבור לשלב השני.

יצירת אווירה של שיתוף פעולה היא חלק מן התוכנית וחלק מן ההצעות שהועלו. נדמה לי, שאם נבדוק את התוכנית עצמה, נמצא, כפי שצינתי, כמה דברים גמישים, וכלבד שלא יפגעו בעיקרון שמצא את ביטויו גם בדבריו של ראש הממשלה דאז, מנחם בגין, בהביאו את התוכנית וההסכם להצבעה בכנסת. בדבריו הוא אמר: "לא השאירו שום ספק והודענו, כי אחר תקופת המעבר של חמש שנים, משתעלה להכרעה בעיית הריבונות, אנחנו נתבע את זכותנו לריבונות על יהודה, שומרון ועזה. אם יושג הסכם על רקע תביעות נגדיות, ניחא, אם לא יושג הסכם — התוצאה תהיה שהסדרי האוטונומיה והביטחון של ישראל יימשכו".

לאור כל העובדות האלה ולאור המציאות, ולא לנוכח הדברים שנראים בדמיונם של היראים מן הצעד לקראת

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת ורדיגר, אנחנו כבר קיבלנו פסק-דין אחד, שעליו הגשת לפני כשנה הצעת אי-אמון. גם אז השיבתי לך, כי בית-המשפט העליון לא נכנס לסוגיית הגיור, הוא עסק רק בסמכותו של פקיד הרישום. אין ספק שלא יכולנו לקבל פסק-דין טוב יותר מבחינתך. הסכנה הייתה שנקבל פסק-דין גרוע יותר. איפה החוכמה? האם לא טוב יותר שהיועץ המשפטי יאמר: בואו נישאר במצב הקודם, כפי שכבר נקבע על-ידי בית-המשפט. מה התבונה בחתירה לפסק-דין חמור יותר?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
רושמים אותם כיהודים.

שר התחבורה ח' קורפו:

אם לא, היתה רק אפשרות: לחכות לפסק-הדין של בית-המשפט. האם לא עדיף שבית-המשפט יספוק בערעור שהוגש אליו עכשיו? הרי אותה סוגיה תידון גם שם. למה אנחנו צריכים לקבל פסק-דין אחר פסק-דין, ואולי גם נזיפה של בית-המשפט, כאשר הסבירות היא לפסק-דין גרוע יותר ולא טוב יותר. אני תמה עליך, חבר הכנסת ורדיגר.

ייתכן שלחבר הכנסת ורדיגר טרוניה מוצרקה מטעמו על המצב הקיים, וסוד גלוי הוא כי יש כעם ישראל ובכנסת ישראל מחלוקת רבת שנים בשאלות מיהו יהודי ומיהו גיור ומיהו המוסמך לגייר.

שאלות אלו לא תבאנה על פתרונו אגב הצעות אי-אמון לממשלה אלא בביכור רוב פרלמנטרי מוצק לאחד משני הכיוונים. גיבוש כזה נמנע עד עתה למרות ניסיונות חוזרים ונשנים, ולא בשל רצונו של ראש ממשלת ישראל דהאדינא, שהוא גם שר הפנים.

כלשון המעטה אומר, כי הצעת האי-אמון באה שלא בזמנה, ולפיכך אני מציע להסירה מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה לשר חיים קורפו. חברי הכנסת, ועדת הכנסת החליטה שהדין בשתי ההצעות האלה יהיה דיון משולב והודעות סיעות. אנחנו פותחים בדיון. הדיון הוא במסגרת של עשר דקות לכל סיעה. ראשון הדוברים בנושא זה הוא חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תמהני מה מקומה של הצעת אי-אמון זו, שהוגשה על-ידי ידדי מ"התחיה". אם כל כוונתם היא לנגח, הרי שמלאכתם נעשתה. אך אם כוונתיהם רציניות יותר — והרי אני מכירם כבעלי כוונות רציניות וטובות — אזי יש כאן מקום לתמיהה.

הכול מדברים על כך שדווקא כשעות קשות אלה יש לשמור על צלילות הדעת ועל קור רוח. אז מה קורה לנו? מה קורה לעם הזה, שמגיד בצורה פרצנית, אימפולסיבית בלעז, או ליתר דיוק מבקש מממשלתו להגיד ברוח פרצנית על כל אבן שזורק מתפרע משכם ועל כל הנפת דגל כזה או אחר שקולטת עין המצלמה?

רבתי חברי הכנסת, אנחנו עומדים בפני בעיה קשה ואמיתית, ודווקא משום כך עלינו לבחון את המצב במשנה זהירות ומתוך יישוב הדעת. עלינו לגבש פעילות כוללת כיהודה, בשומרון וכחבל-עזה, שתהא נגזרת ממדיניות כוללת שעליה יש לדון ואותה יש לגבש. אסור שתגובותינו יהיו נגזרות

בג"ץ 63/87, והעותרת, כתיב בג"ץ 112/87. להירשם במרשם האוכלוסין כיהודים בפריטים רת ולאום.

"פרקליטות המדינה מתכבדת למסור בזה הודעה בשם היועץ המשפטי לממשלה, שלפיה, בלי להידרש כלל לשאלה אם הגיור נושא העתירות אומנם מביא את המתגייר או המתגיירת בבית ישראל מבחינת ההלכה — שאלה שאותה אומרים לעורר במשפט זה, מי שצורפו על-ידי בית-המשפט כצדדים אחרים במשפט זה — גורס היועץ המשפטי לממשלה, כמפורט להלן:

"בנסיונות הקיימות, כפי שהתבררו אצל פקיד הרישום, ולמרות שלא הוטרו אצל פקיד הרישום כל הספקות הנוגעים לגיורים אלה, כמפורט בתצהירו המצורף להודעה זו, כחלק בלתי נפרד הימנה, אין ספקות אלה מגיעים כדי הדרגה המסמיכה את פקיד הרישום לסרב לרשום על-פי הודעה שנמסרה לו, כאמור בסעיף 18(ב) לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה — 1965.

"אשר על כן, גורס היועץ המשפטי לממשלה, כי גם שתי העתירות נושא הדין, דינן להיות מוכרעות על-פי פסיקתו של בית-משפט נכבד זה, בעניינים הדומים שקדמו להן, בסוגיות הדומות שכאו לפניו, ולאחרונה, הלכת מילר בבג"ץ 230/86, פסקי"ד (4) 436. היום, " בשבט התשמ"ח, 29 בינואר 1988.

כפי הנראה מההודעה, אין לפנינו שינוי עמדה כלשהו, לא של הממשלה ולא של יועצה המשפטי, אלא הצהרה כי במקרים הנדונים ההודעה באה "בלי להידרש כלל לשאלה אם הגיור נושא העתירות אומנם מביא את המתגייר או המתגיירת בכרית ישראל מבחינת ההלכה". ההודעה היא תוצאה של המצב המשפטי לגבי היקף סמכויות פקיד הרישום לפי חוק מרשם האוכלוסין, כפי שמצב זה מוכר כשורה ארוכה של פסקי-דין שניתנו זה שנים רבות.

למען שלמות התמונה יש לציין, כי להודעה צורף גם תצהיר של פקיד הרישום הראשי, שבו הוא מבהיר כי עקב ספקותיו הענייניים הוא נרתע מלרשום את המבקשים במרשם האוכלוסין כיהודים, אך רחמנו וזו ככל הנראה לא היה בה די, לדעת היועץ המשפטי, כדי למנוע את הרישום על-פי המצב המשפטי הקיים.

אגב, באותו זמן הוציא בית-המשפט העליון צו על תנאי, לבקשת סיעת ש"ס, נגד שר הפנים, שבו על שר הפנים לנמק מדוע לא יימנע רישומם של שלושת המבקשים בשל השאלה העקרונית מהו גיור.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

גם סיעת המפד"ל מופיעה בבג"ץ הזה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מוכן שיצורף לפרוטוקול שגם סיעת המפד"ל הצטרפה לבג"ץ הזה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

הקריאה הזו כבר נרשמה.

שר התחבורה ח' קורפו:

לפיכך, השאלה העקרונית עדיין פתוחה ועומדת, והיא תידון בפני בית-המשפט הגבוה לצדק במסגרת בג"ץ 284/87 — התאחדות הספרדים שומרי תורה נגד שר הפנים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

מדוע לא היה אפשר להמתין? מדוע היה צריך לקבל מראש החלטה ולהודיע: אנחנו נרשום אותם כיהודים?

שכל מעשינו ומאמצינו מוליכים אל הצהרות והצהרות שכנגד, אל הצהרות, הכחשות, תיקונים ואי-הבנות, וחזר חלילה.

אדוני היושב-ראש, אם באמת ובתמים, או מבקשים להיחלץ מן המצוקה שבה אני שרויים, עלינו לקחת פסק-זמן, לשבת ולעשות "רגע, חושבים", וכך לגבש מדיניות שתשלים את שהושג בקמפ-דייוויד, אך גם תפתח פתחים חדשים וצהרים חדשים לשלום. אסור לנו להתמודד בקונפצציות ובהנחות מקובלות. עלינו לבחון את המצב ולא לקדש שום תפיסה רווחת. השלום חשוב, והוא יכוא רק אם נעשה מאמצים להביאו. "שב ואל תעשה" הוא מרשם כדוק להמשך ההתפרעויות, ואף חמור מכך, הוא מתכון למלחמה נוספת.

לשמחתנו, אני שומעים שראש הממשלה פועל בכיוון זה ומעלה רעיונות חדשים לשלום ולמשא-ומתן, וכל זאת במסגרת תפיסת עולם שאנו, אנשי הליכוד, מאמינים בה. הוכרה כאן מעבר לכל ספק, על-ידי שר החחבורה, השר חיים קורפו, שהכול מבוסס על עקרונות שהותו והוסכמו בקמפ-דייוויד, הכול מבוסס על העיקרון שאנו אווזים בו מקדמת דנא, והוא העיקרון של משא-ומתן ישר.

אלה המאשימים את ראש הממשלה שהוא מכושל לשלום, מוטב שיהיו זהירים בדבריהם. בכלל, דומני שעל הכול להבין ששתיקתו של מר שמיר אינה העדר מעשה, כשם שעלינו לדעת שהצהרות קבל עם ועולם ולנוכח מצלמות טלוויזיה מטדרות אינן בהכרח מעשים למען שלום והאצת בואו.

לסיום דברי, סבורני שעל הממשלה לשבת ולרדן כמצב, אך לא תחת לחץ של הצעות אי-אמון העולות חדשות לבקרים, וגם לא מתוך כוונה רק לשמוע דיווחים ולהלל ולקלס את צה"ל ואת כוחות הביטחון ותו לא.

המצב קשה, ויש למצוא לו מענים אמיתיים, שיהא בהם די ברק, מעוף וחדווש, כדי להביא גם את יריבנו-אויבנו למשא-ומתן אמיתי וכן, שיוליך אל השלום המיוחל.

אני רוצה להידרש גם להצעת אי-האמון שהוצעה על-ידי סיעת מורשה, כפי שהביא אותה כאן חבר הכנסת ורדיגר, ולומר שהליכוד, ברובו המכריע, בעד תיקון חוק השבות, מה שקרוי "מיהו יהודי", שבו התשובה ובחיקונו המענה על שאלת הגיון הרפורמי.

אני מזכיר לחברי הכנסת הדתיים, שהנושא עלה במליאת הכנסת פעמים אחדות, לדאבוני האישי ללא הצלחה. לא עלה בידנו לאשרו, אני מקווה שיבוא היום והחוק הזה אכן יאושר.

לסיכום דברי, אני מבקש לרדות את שתי-הצעות אי-האמון שהועלו כאן היום, תודה.

היור"א נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי, רשות הדיבור לחבר הכנסת שבת וייס, בבקשה, ואחריו — לחברת הכנסת אמירה סרטי.

שבת וייס (המערך):

חברי היושב-ראש, ידוע לי שאתה היית אמור לשאת כאן דברים בשם סיעתנו, אבל כתוקף מילוי תפקידך נבצר ממך הדבר, אני מקווה שבדברי אשקף גם את עמדת סיעתי וגם את עמדתך.

היור"א נחמיאס:

תודה רבה.

מפעולות מקומיות וממעשים ספורדיים המתרחשים כאן ושם בחבלי הארץ שהוזכרו.

המטלות שאנו מטילים על שכמם של חיילינו הנמצאים בשטחים, אף הן צריכות להיות חלק מן המדיניות הכוללת שמדינת ישראל וממשלתה צריכות לגבש. אסור לנו להניח למצב עניינים כזה, שבו חיילינו עומדים בחזית בלי שיבינו מה מבקשים מהם ומהו הקו המדיני שינחה את מעשיהם בשטח.

רבותי חברי הכנסת, אסור לנו להידרואת כמי שאיבדו את עשתונותיהם, כמי שידם האחת דוחה והיד האחרת מלטפת. וזהו הוא, לצערי, המצב היום. יום אחד יוצא צה"ל למבצע פתיחת חנויות בכוח, וכמסנהו אומרים לאותם חיילים להניח לרוכלים ולסוחרים להתחיל את לפתוח או לסגור את החנויות. יום אחד מבקשים מכוחות הביטחון להתפרץ אל רחבת הריהבית בנין הנפת דגל, וכמסנהו תוככים מהם איפוק ואי-התערבות לנוכח אותו חייוון ואותה תמונה ממש.

אדוני היושב-ראש, צה"ל מתפקד באורח יוצא מן הכלל, כוחות הביטחון פועלים כהלכה, ורק אחת את חסריים כיום — מדיניות כוללת והחלטות, לאן פנינו מיעדות. דומני שגם ההתפרעויות הן תוצאה של מחלול זה. בראותם את תגובותינו הלא-שקולות, הנעדרות עקביות וקו מנחה, הם מבינים שאנו ברגע של חולשת הדעת ונעדרים יכולת להבחין מה טוב לנו ומה רע.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מעל כמה, זו עלינו להבהיר, כי אנו בעד משא-ומתן ישר עם שכנינו: שאנו בעד משא-ומתן ישר עם ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה ועם נציגיהם האמיתיים, משא-ומתן שבבסיסו עומדות החלטות קמפ-דייוויד, שלהן ערכה ארצות-הברית ולהן מחויבות מצרים וישראל כאחת.

עלינו להישמר מכל משמר מן הסחף שבמגע עם אש"ף. משא-ומתן עם אש"ף לא יקום ולא יהיה.

רבותי חברי הכנסת, זהו לעג לאינטליגנציה לבוא ולטעון את הטענה התמימה והמתחסרת של השמאל, ששלום עושים עם יריבים ואויבים, ומשום כך אש"ף הוא הפרטנר למשא-ומתן. אני סבור, ששלום עושים עם יריבים שכאים אליך בדיים נקות, תרתי משמע, ובתום לב, ולא מתוך עמדה מוצהרת, שהם מבקשים לחסל אותך ולרשף את מקומך בארץ הזאת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבועיים אמרתי מעל כמה זו, שעלינו להפסיק לדבר על יד קשה, יד רכה ויד מלטפת וכיוצא באלה דייים טובות או רעות. עלינו להידרש לחלק אחר בגופנו: הראש. עלינו לשקול את מהלכינו בראש חושב, בראש מבין. עלינו לטפל בכעיות כתקופות, אך בשום שכל בהחלטיות, אך במחשבה תחילה. הכלל צריך להיות, שהפעולות בשטח יהלמו את מדיניות הממשלה ואת קוויה המנחים. אסור לנו להטיל את כוחות צה"ל למערכות שממנה אין מוצא והיא אינה מוליכה לשום כיוון מותווה מראש. החיילים חייבים לדעת מה הם עושים ולשם מה. כיום יש לחיילים הרבה שאלות ומעט מענים. צה"ל הוא גוף שצריך לעשות והוא עושה. הממשלה היא גוף שצריך לחשוב ולהחליט, ולעתים נדמה שאין זה כך. תמיד צריך להקדים מחשבה למעשה. סוף מעשה במחשבה תחילה.

לענין ההצהרות הירדות על ראשינו חדשות לבקרים על מדיניות של מכות והלקאות, דומני שהגיעה השעה שנלקה את עצמנו על שחללנו להעדיף את המעשה על פני המלים. נדמה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה: הצעת סיעת מורשה פא"י להביע אי אמון לממשלה —

אני יודע שאולי יש פה ושם בינינו מי שמרצים מכך, שהעניין הזה הופיע במכתב-מתוך על סדר-יומנו, אני אינני מרצה מכך. כל התנגשות, כל שפיכות דמים, כל מצב שבו צה"ל נקלע לכורח להשתמש בכוח פיסי — זהו מצב עגום, ואינני חושב שיש ישראלים המרצים ממנו. בהזדמנות זו אני רוצה להביע צער, שנוצר הרושם כאילו ישראל, צה"ל במיוחד, נוהגים בעניין זה באיזו מדיניות כוחנית מופרזת מכונת.

כאשר ביקרתי ביום חמישי שעבר, יחד עם כמה מעמיתי, ברצועת-עזה וצמדנו מקרוב על ההתרחשויות, גם בדיווחים שקיבלנו מקציני צה"ל וגם מהתרשמות אישית שכמראה עין, לרבות ביקור בבית-חולים, ראינו דברים קשים, כי מכה, וכעיקר מכה קשה, משאירה צלקות, לא רק גופניות, גם אחרות. אבל בנסיבות שנוצרו, מדיניות זו באה בעצם לחסוך באירועים, לחסוך ברם. אבל גם בה לא נוכל להמשיך לאורך זמן, גם היא לא תוכל לחסוך לאורך זמן ברם, וכאשר אני אומר "לחסוך ברם", אינני מבחין בין דם לדם, אף שאינני מתבייש לכוא ולומר כאן, שיש לי קרבה רגשית גדולה יותר אל בני עמי, ואין זו בושה, יש לי מידת הזדהות גדולה יותר עם בני עמי, אבל יש לי מידה גרושה מאוד של התחשבות אנושית, רגשית, עם כל מוכה. לא נוכל לעמוד בזה. אין חלופה לצה"ל באירועים כשטחים. אני מקווה שיש חלופה מדינית. אני יודע שאין זה פשוט כלל ועיקר.

כל מפלגה שסיעתה משרתת בכנסת הזאת, והיא חרתה על דגלה את הרעיון של המשך קיום ירושלים המאוחדת, חייבת להודות בכך, שיש קושי בהשגת הסדר. ואני אומר את זה גם ל"בנות הדורות" שלנו, ר"צ ומפ"ם. אינני מדבר בשמן, אבל אני יכול לומר — משום שחלק גדול מהביקורת בא משם — שגם להן כמו לנו היה קושי במשא-ימתן כל עוד אנו מגלים עיקשות בעניין ירושלים. לסיעות כמו הרשימה המתקדמת או חד"ש, שאצלן יש נכונות לקבל את העמדה של הקמת מדינה פלשתינית ריבונית לצד מדינת ישראל, בכלל זה העמדה שירושלים המזרחית תהיה בירתה, בכלל זה העמדה של שיבה אל המצב הגיאוגרפי והגיאופוליטי כפי שהיה ערב 1967 — יהיה פשוט הרבה יותר לקיים משא-ומתן. ואולם, הסיכון הזה אסור שיעצור בעדנו מללכת אל כל ניסיון של הידברות.

אדוני שר התחבורה, אני רוצה לומר לך, שלי לא מפריע שאתה מייצג את הממשלה בדיון זה. אני יודע שבפרלמנטים רבים מאוד בעולם קיים שר מקשר, ואני בכל פעם חמה שאנשים אינם מכינים מה קורה בפרלמנטים אחרים בעולם. אני יודע גם שבממשלה יש אחריות קולקטיבית, ואינני משחק בגיוונים — איזה שר מייצג את הממשלה, אני חושב שבכל ממשלה יש שר מקשר, ואני מדבר אליך כנציג הממשלה, ובכל הכבוד. אם אכן במפלגה שלך הגיעו למצב שבו שוקלים מחדש כמה וכמה עמדות, אפילו עמדות טקטיות — ובפיתוח מהלך מריני יש חשיבות רבה גם לעמדות טקטיות — אם זה נכון שיש מחשב מחיה גדול מאוד גם אצלכם לגוונים שונים של הסדר שלום — המשיכו בדרך הזאת, אם תמשיכו בדרך הזאת, נוכל גם לשתף פעולה בבחירות, באופן קונסטרוקטיבי, קונסטרוקטיבי מאוד, בהנחה שאני לנו סידור שלטוני אחר עד הבחירות. בכל ניסיון של הסדר שלום, בכל הגמשה טקטית, לא כל שכן אסטרטגית, בכל מהלך שתעשו אתם, או שתסכימו לו בכיוון של שלום, אנחנו נהיה אתכם עד הקמת הממשלה החדשה, וכאשר נתייצב בבחירות, יציג כל צד את האלטרנטיבה שלו ונבקש את אמון הציבור, כל צד בדגשים ובאלטרנטיבות שלו. אל תרפו מהעניין הזה.

שבח וייס (המערך):

אני מרצה שעלי להופיע הפעם אחרי ידידי, חבר הכנסת עובדיה עלי. אינני מרצה שהוא ראשון, כי זה מסמל את גודל סיעתו, אבל אני מרצה הפעם שאני מופיע אחריו.

עובדיה עלי (הליכוד):

שבח וייס (המערך):

אין מה לעשות, היו תנודות בכנסת הזאת. "משוטטי גבעתיים" שינו את מצבת כוח-האדם כאן.

אני מרצה, כי אני שומע — ולא בפעם הראשונה בשבועות האחרונים — מבין ספסלי הליכוד דברים שנאמרים במפורש, ולא במפורש, בהדגשה או בהרהור, בביטחון או במבוכה — ואני בזכות המבוכה — גם אם פה ושם לצרכים פנים-מפלגתיים ואחרים, שצריך שיח, גם את זה אני יכול להבין, וכאשר מחברים את ההערות זו לזו, נוצר הרושם שבמפלגה חשוכה בישראל, שאנו מקיימים אתה עכשיו שלטון משותף, שאנחנו מקיימים אתה עכשיו ממשלה אחדות, ואחדות כידוע אני פירושה אחדות, יש עתה חשבון חדש, נוקב, וניסיון לתת תשובות על שאלות-יסוד העומדות על סדר-יומנו, תוך הבאתה בחשבון של הדינמיקה הפוליטית בארץ, באזור ובעולם.

אינני אומר את הדברים כדי לחפוס אתכם בקלקלכם, כפי שעשתה כאן מציתת הצעת אי-אמון. חברת הכנסת גאולה כהן, העניינים גדולים מדי מכדי לעסוק במשחקי "תפוס ככל יכולתך" ומשחקי חתול ועכבר פוליטיים, מכדי לעסוק בשאלות של טקטיקה בתוך הגושים עצמם, בטקטיקה ערב-בתיירות לשם כרסום כזה ואחר, בעיקר בכוחו של השכן. אנחנו נצטרך להתייצב לבחירות בראשית נובמבר, כאשר על סדר-היום עומדות שאלות קשות. זה קורה לנו מדי פעם בפעם, אבל הפעם זה קורה ביתר שאת, כאשר מסתבר יום יום, כי אי-אפשר להטיל על שבת אתני אחר, על עם אחר, שלטון שאינו רצוי על כל הקבוצה האתנית; פשוט אי-אפשר.

אני מוצא שכבר ברעיון האוטונומיה, שמר בגין גיבש אותו תוך הבאה בחשבון של רעיונות דומים שהסתובבו בשטח קודם לכן, כגון פשרה פונקציונלית, ומר בגין נתן לביטוי מעל כמה עולמית מרכזית — כבר ברעיון האוטונומיה היה הרהור רציני מאוד בדבר העתיד, מול הרעיון הקשוח של ארץ-ישראל השלמה.

עברו שנים והעניין לא הסתייע, וחבל שהוא לא הסתייע. יכול להיות שלו היה מסתייע, היינו יכולים להיות כבר היום בשלב הסיום של פרק האוטונומיה וכשלב הגיבוש, או ההגשמה, של סדר אחר מקובל על שני הצדדים. אני יודע כמה זה מסובך להביא לסדר אחר שיהיה מקובל על שני הצדדים, לא רק משום שבתוך הגופים עצמם בעולם הערבי וכאן יש ויכוח, אלא משום שאין לי ספק שרוב הבית הזה, המייצג את אזרחי ישראל, לא הוא מאוחד כמעט כולו בכמה שאלות, למשל — כשאלת ירושלים. הווי אומר, אני מודע לקושי הכלל-ציוני להגיע מיד להסדר כיודעי את עמדות הצד השני. אבל, אפשר היה כבר להיות עמוק יותר בפרק האוטונומיה.

חברים יקרים, מה שמתרחש היום בשטחים איננו הפתעה. אילו באתי ואמתי שזו הפתעה, הייתי צריך לומר שכל האמונה שאנחנו האמנו, שיש צורך להגיע להסדר תוך ויתור על שלטון על התושבים האלה, הייתה טעות ביסודה, כי אנחנו התחנו מראש שזה בלתי אפשרי לשלוט על עם זר.

וגם הורגים. והכול ללא תכלית. כמה זמן אפשר להחזיק ציבור גדול כזה בעוצר?

צה"ל הוכיח כי הוא מסוגל לנצח. והוא אף ניצח במלחמות. אך איזו מלחמה היא זו? שר הביטחון אומר, שאין סיבה לכוחות הביטחון להתעייף מול מידי האבנים. האומנם התנסה השר למד המלחמות במלחמה שכזאת? האם אינו חושש שנפשו של חיילינו תתעייף ותנקע מהמלחמה הזאת?

זו מלחמה המגבירה את השנאה ומעוררת מעשים שמחוק לחוק. וכבר היו תופעות שבהן ניצלו מתנחלים ואנשי "כך" את השנאה הגוברת. וכחשות אנשי צבא פרעו כתושבים ערבים. במלחמה זו יש גילויים מתרידים, וגם אם הם חריגים הם עדיין מתרידים. המצב מפחיד, ולא פחות מכך מפחידה המחשבה על מה שיהיה אחרי. על מה שהאירועים מחוללים בנפשו של החיילים והאזרחים כולם.

מי שחושב שהכול יחזור לקדמותו טועה טעות מרה. מהמצב הזה אין חזרה. צריך רק להתקדם. השאלה היא לאן להתקדם, ואם בכלל.

ראש הממשלה יצחק שמיר הבין סוף-סוף, שאין הוא יכול עוד שלא להיות מעורב, ואמר מה שאמר לגבי הצורך בפתרון ולגבי תוכנית האוטונומיה — אותה תוכנית שעליה כבר אמרו "קדיש" מזמן. כבר נדמה היה שראש הממשלה ראויה לברכה על הצעד החיובי שעשה, אך תגובתם הנועזת של חבריו בליכוד הסיגה אותה לאחור.

גם כעת אין שמיר ממהר. הוא מקוה שבעוד כמה חודשים יגיע, אולי, להתחלות כלשהן. לגבי כעיית הייצוג של הפלשתינים, אשר יהיו שותפים למשא ומתן, מדבר שמיר על בחירות דמוקרטיות בשטחים, ואני רוצה מאוד להאמין, שהוא אומנם מתכוון לדמוקרטיה אמיתית. אבל, אני שואלת: אם אלה שייבחרו יהיו תומכי אש"ף, מה יהיה אז? הרי כלנו יודעים שרוב התושבים רואים באש"ף את מי שמייצגם, מרצון או תחת לחץ. אך זו עובדה. את הססמה של "לא נדבר עם אש"ף" כדאי לגנוח. אם הפלשתינים ואש"ף יכירו בנו ובזכות קיומנו כאן — נשללו את הטורף תוך נכונות לשבת איתנו למשא ומתן — נדכרי נוסחת שם-טוב-יירב הידועה — צריך יהיה לדבר איתם.

בינתיים העולם סוער סביבנו. נציגי עמים ומדינות מגינים אותנו, ושואלים: מה נזכום לנהוג כך? רבותי, זו זכות הצפייה מבני העם היהודי-שלא ינהג כך. יש תמיהה על דרכנו.

אנחנו מתבשרים מדי יום, אפילו מדי שעות, על יוזמות שונות: רייגן מנער את האבק מתוכניתו ושולח את שליחיו לאזור; המלך חוסיין מחפש את הפתרון אצל הכס הקדוש בוטיקן. ואצל אחרים: גם שליחים של שמיר אצים-רצים לרחבי העולם. וזאת לאחר שאמר שהוועידה הבין-לאומית מתה. איוני ראש הממשלה, הוועידה הבין-לאומית לא מתה. היא הופלה בהפלה מלאכותית לפני שזכתה לראות את אור העולם.

שר החוץ מברך על היחמה האמריקנית. גם אני רציתי לברך עליה, אך מהידרעות הסתירות שהגיעו עדיין לא ברור כמה מדובר. האמנו, ואנחנו מאמינים, שמסגרת של ועידה בין-לאומית עשויה לסייע לפתיחת מהלך של הידברות. ואין ספק שהמעצמות הגדולות יכולות בהחלט לתרום לתהליך.

חברי הכנסת, אילו נותבה האנרגיה למציאת פתרון, היא היתה יכולה ליצור לפחות מומנטום של התחלה במשא ומתן. בסך-הכול דרושים רצון והסכמה, כלי לאוויר מראש, כלי

אתה עצמך, אדוני שר התחבורה, ניתחת כל כך נכון את תוצאות הבחירות הקודמות ואלו שלפניהן. בעצמך הבהרת כאן, מעל הבמה הזאת, שאלה שגילו גמישות וריאליזם מדיני בהסכמי קמפ-דייוויד, הם זכו לניצחון בבחירות. אלה שתמכו בהסכמי קמפ-דייוויד והיו באופוזיציה, לרבות מפלגתי, זכו לתמיכה רחבה באותן בחירות של 1981. שהן הבחירות שהיו בזמן הסכמי קמפ-דייוויד ובעקבותיהם. סיעתך זכתה ב-48 מנדטים, סיעתי זכתה ב-47 מנדטים, פלוס ר"צ — 48 מנדטים; ח"קו. גם ר"צ ראתה בהסכמי קמפ-דייוויד צוהר לשלום-ומי שעמדו בעיקשות נגד המהלך הזה קיבלו במבחן הדמוקרטי את התוצאות שקיבלו. אינני אומר שהמבחן הדמוקרטי הוא המבחן האחד והיחיד. הוא מבחן חשוב, יש גם מבחנים נוספים.

ברוך זו וכאמונה הזאת, שכל פתיחת ערוץ לשלום מביאה בסוף גם את תמיכת העם, ונשתף פעולה — בחודשים הקרובים שנצטרך לעבוד בהם יחד — ככל מאמץ להשגת שלום, למרות חילוקי הדעות הכבדים בינינו.

הד"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שכח וייס. רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטני, בבקשה, ואחריה — לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הבעיה היא — קיומנו בביטחון באזור. לב הבעיה — הסכמה בינינו לבין שכנינו ובנינו לבין העם הפלשתיני.

אנחנו מדברים על חיים בשלום. לא ימצא כאן אדם אחד שיאמר: אינני רוצה בשלום. אבל הוויכוח האמיתי הוא על איזה בסיס אפשר אומנם להגיע אל השלום.

חברת הכנסת גאולה כהן חחרת וטוענת כלפינו וגם כלפי שר החוץ שמעון פרס: אתם רודפים אחרי השלום והוא בורח מכם. לא, חברת הכנסת גאולה כהן, את הבורחת מהשלום. בעיניך ויתורים למען הסכמים הם ביטוי לחולשה, אבל האמת היא שהחלש הוא הבורח. מי שחוק באמותיו מוכן להתמודד עם הקשים, תוך ראייה מפוכחת של התנאים והאפשרויות.

במשך חודשים ארוכים היתה כפי ראש הממשלה מלה אחת — לא, כאילו הלאו הזה הגן עליו מפני הצורך להחליט ולפעול. פתאום התרחש משהו שקרא תיגר על ההתפתחות המוגנת. מה שקרה זו רעידת אדמה בשטחים. ראש הממשלה היה מופתע — האומנם? מי שעניינם בראשו ולבו פתוח ומקשיב לפעילות של הגוף החי, המרגיש וחושב, ורואה ושומע, לא היה צריך להיות מופתע.

עשר שנים לאחר הסכמי קמפ-דייוויד, שהיו עשר שנים של תודמה, במקום של חיפוש אחר פתרון, עשר שנים של טיפוח אשליה, שאולי יכואו הדברים על פתרונו מעצמם, שאולי יכניעו העובדות כל התנגדות, אנחנו ניצבים בפני הדילמה הקשה והמכאיבה יותר מכל מה שידענו, משום שהדברים נראים חסרי תכלית ופתרון. האשליה הגדולה התנפצה, כמרי אלים ששוב אי-אפשר להתעלם ממנו, והוא מצריך תגובה. התגובה המוחשית היחידה היום היא תגובת הכוח. אנשים נושאים מול צבא-הגנה לישראל — זו מיני מלחמה, אבל אין זו מלחמה בין צבאות, זו מלחמה מחרה, פתלתלה, התובעת קרובות שוא. ערך ועוד קרובות שוא שהם בעיקר אורחים, אנשים הרוצחים בבקבוקי תבערה ופוצעים במטר אבנים ולעומתם חיילים מתגוננים, שגם יורים

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

ירדן היא ארץ-ישראל שנגזלה מאתנו, למרבה הצער. אני מסכים אתך, חבר הכנסת שילנסקי. זו אמונת, זאת אמונת תנועת, זו אמונתו של רוב העם הזה, ובכל מערכת בחירות שתבוא, בעזרת השם, אני מאמין באמונה שלמה, שהאמונה בשלמות הארץ תמצא את ביטויה בקלפי ובבית הזה גם כן.

העם חיזק את נחישות עמידתו מול הטרור הברוטלי, האשפ"י, האכזרי הזה. העם מאמין היום יותר בצדקת דרכו. העם הזה יודע, שמה שקרוי בפי אש"ף "שלום" אינו אלא מלכודת, שבאה להרוס את המדינה הקטנה הזאת, ולכן, בנקודה הזאת אני תומכים בממשלה, מפני שאנו תומכים בצה"ל, אנו תומכים במשטרה, אנו תומכים במשמר הגבול ואנו תומכים בכל כוחות הביטחון. לא רק תומכים — אנו מחזקים את יריהם ואנו אומרים להם: אל תטו אוזנכם לא לקולות מבית ולא לקולות מבחוץ, שכן אלה קולות הצבועים, קהילת הצבועים הבין-לאומית אומרת לכם, שאין להכות במקל; קהילת הצבועים הבין-לאומית אומרת, שאין לירות במי שמידה בך אכן כדי להורגך; קהילת הצבועים הבין-לאומית אומרת, שאין לגנון על נפשך נשקמים עליך להורגך. ובכן, אנו דוחים אותה. אנו בני העם היהודי, אנו פליטי השואה, אנו צריכים לומר לעצמנו, לערבים ולעולם כולו: הבא להורגך, השכם להורגו. זהו כלל החיים היהודי; למדנו אותו על עורנו, על בשרנו, על נפשנו ועל נשמנו, ולא ניתן לשום כוח, לא פנימי ולא זר, לא תבוסתני ולא מסית מבחוץ, להסיט אותנו ימין או שמאל מהקו המרכזי הזה.

אנו תומכים בממשלה, אנו תומכים בשר הביטחון, אנו תומכים במערכת הביטחון. אנו מחזקים את ידיה ועלי-ידי כך את ידינו. ואנו קוראים לרפי השכל בעם היהודי, בארצות הברית ובמקומות אחרים, הנהלים מפני קריאות של שרים כאלה או אחרים בממשלות אלה או אחרות — יהודונים הם אלה ולא יהודים: אי-אפשר להיות יהודי גאה ולהיבהל מזכותך להגן על חייך, יגלו לנו איוז משטרה בעולם אינה נזקקת לא לאלה, לא לרצועה, לא לאקדח, לא לרובה, לא לעוצר, ובכל זאת מצליחה לקיים שלום ושקט. זו המצאה דמיונית שטנית. לא ניכנע ללחץ הזה, ולכן בעניין זה נתמוך בממשלה, תוך כדי חיזוק ידי אלה בממשלה שמכניס, ששום פתרון של אוטונומיה לא יעז חלילה לקלקל או להחליש את תביעתנו המוסרית, ההיסטורית, המשפטית, הדתית הצודקת על מלוא ארץ-ישראל, לרבות יהודה, שומרון ועזה.

ועכשיו להצעתו של חבר הכנסת ורדיגר ידידי. אני רוצה לומר לידידי שר התחבורה, המייצג כאן את הממשלה: אני מעריך את עמדת הליכוד בנושא חוק מיהו יהודי. אני מאמין באמונה שלמה, שכאשר הוא יגיע לדין בפעם הבאה, יתחלך הליכוד כולו כדי לחזק אותנו בעניין הזה. לא את מאבקנו הסייעי או המפלגתי אנו נאבקים כאן, אנו נאבקים על שלמותו של העם היהודי, השלמות שהיא חשובה לא פחות אלא אף יותר משלמותה של ארץ-ישראל. אם אין עם יהודי שלם, ארץ שלמה מיני? אנחנו רוצים שהיהודים יהיו יהודים ולא חצאי יהודים ולא גויים הקרויים יהודים.

החלטת אומללה נתקבלה השבוע בבית-המשפט העליון, החלטת שאומנם לבשה לברוש טכני — כביכול אין פה החלטה עקרונית בשאלת מיהו יהודי, אלא רק הודעה של היועץ המשפטי לממשלה, שבנסיבות הקיימות ולאור תשובתו של מר כהנא, מנהל מרשם האוכלוסין, הרי אין בהודעה זו ובספקות שמר כהנא העלה כדי להביא לכך שבית-המשפט יורה את ההיפך, דהיינו שלא ירשום. אני קובע שההחלטה הזאת של

תנאים מוסכמים. לשם כך צריך לרצות בחזקה להגיע לשלום אמת, משום שעל כך המאזניים מונחים, קודם כול, גורלנו ועתידנו. אם לא יתגלה רצון זה, יהיו כל היוזמות כבלון שהתפוצץ, ואנו נמשיך לרדוש במדמנת הטרור והשטנה ונעמוד מול קיר אטום.

אני רוצה לומר משפט אחד לגבי הצעת האי-אמון של חבר הכנסת ורדיגר: את נושא ההצעה ואת הדברים שהוצגו כאן אנחנו דוחים מכול וכול. תודה רבה.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת אמירה סרטני. רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה, לאחריו — לחבר הכנסת מרכי וירושבסקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, האירועים המסעירים שהיו בשבועות האחרונים ביהודה, בשומרון ובצעה, לא זו בלבד שלא החלישו את ישראל, אלא הם חיזקו את נחישותה לשבור את התוקפנות האשפ"ית על זרועותיה ועל שלוחותיה ולהחזיר את הסדר על כנו. מבחינה זו ראיה הממשלה למתכיה, וראוי הוא שר הביטחון שניתן אמן בעמדתו, המבטאת את רצונו של רוב העם הזה, כי בשום נסיבות שהן לא ניתן תחת איומים, לחץ, פרעות, שנאה, הסתות, הצרות, חסימת כבישים, ידרי אבנים, סכינאות — כל אלה לא יעזרו לאש"ף, לא יעזרו להמוצות ושאר המדינות המסייעות להוציא את ישראל בכוח מיהודה, משומרון ומעזה.

אנחנו אומרים, וכולנו מסכימים לכך, הרוב בכנסת הזאת ובעם, כי תהליך השלום — שאין כישראל חפצה בו, אין ישראל שהקריבה למענו, אין כישראל הרוצה בהשגתו — לא יושג תחת לחץ ותחת איומים אלא לאחר השכנת השלום ביהודה, בשומרון ובצעה. יש ללמד את אש"ף, ללמד את מסייעיו, ללמד את ברית-המוצות ושאר המדינות המסייעות לאש"ף, כי בכוח לא ישיגו דבר — זאת הם לא למדו ב־40 השנים האחרונות.

ואכן, תהליך השלום — אנחנו רוצים בו, אבל ברור, ואני מדבר כאן בשם סיעת המפד"ל, שאנחנו עומדים על שמירה דקדנית על מה שנקרא הסכמי קמפ-דייוויד והאוטונומיה. אנחנו מבינים את האוטונומיה כשמה, כמסגרת מוניציפלית האמורה להבטיח את השלטון העצמי בנושאים בעלי אופי מקומי. בשום פנים ואופן ואף לא לרגע אחד לא התכוונו החותמים בשם ישראל על האוטונומיה, וממשלה זו בראשות מר שמיר בוודאי לא מתכוונת לכך, שהיא תהיה שלב בדרך לכינונה של מדינה פלשתינית, או ירדנית-פלשתינית, או מדינה זו או אחרת בשם כלשהו שאיננו ישראל; בשום פנים ואופן לא. אנו רואים לעצמנו זכות, והיא כחובה וחחומה בהסכמי קמפ-דייוויד, לתבוע לעצמנו את הריבונות המדינית כתום התקופה.

לא אנו דחינו את יישומה של האוטונומיה, לא אנו שמנו אותה ללעג. חברת הכנסת סרטני אמרה, שהיא שבהק חיים לכל חי. היא לא שבהק חיים לכל חי, אלא לאלה שאצה להם דרכם לכונן מדינה פלשתינית נוספת. היינו ואנחנו היום בדעה, כי מדינה פלשתינית כבר קיימת בירדן. ירדן היא פלשתיין, היא שלושה-רבעים מארץ-ישראל המקורית. שום כוח בעולם לא יטשטש את העובדה הבסיסית הזאת.

דב שילנסקי (הליכוד):

ירדן היא ארץ-ישראל.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה; הצעת סיעת מורשה-פא"י להביע אי אמון לממשלה —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
זה חידוש גדול.

מרבכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הממשלה הזאת הכניסה את המדינה, ואולי גם את העם היהודי, לשעות הקשות ביותר שלהם מבחינה ביטחונית, מבחינת תדמית ישראל בעולם, ובעיקר אולי מבחינת מה שנעשה בתוך הארץ פנימה. בתוך החברה הישראלית. אין כל ספק בכך שהממשלה הזאת אינה ראויה לאמון ולזכות להמשיך למשול.

אבל, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש כנסת ויש ממשלה. היום שמענו בהצעת האי אמון שהוגשה עלי ידי סיעת התחיה, מפיה של חברת הכנסת גאולה כהן, להביע אי אמון בכנסת ובמשטר הדמוקרטי של מדינת ישראל. זה דבר חמור מאין כמוהו.

הממשלה הזו, שאין לי אמון בה, פועלת מכוח החוק, הדברים שאמרה היום חברת הכנסת גאולה כהן מעל הדוכן לא זכו, לצערי הרב, לתגובה נמרצת של "שר החשובות" של ממשלת ישראל, השר קורח, שצריך היה לומר בצורה בוטה שהדברים החמורים שאמרה חברת הכנסת גאולה כהן הם הסכנה הגדולה ביותר.

ומה היא אמרה? היא אמרה שאם יהיה יותר כלשהו, אם אנחנו ניכנע, הרי תהיה פה מלחמת אחים. ולא חשוב איך זה החקבל.

יובל נאמן (התחיה):
היא לא אמרה זאת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היא כן אמרה את זה, אתה שקרן.

יובל נאמן (התחיה):
היא לא אמרה את זה, ואתה יכול לבדוק את דבריה בפרוטוקול. היא אמרה ש — — — אל תשקר.

מרבכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היא אמרה שתהיה פה מלחמת אזרחים. זה מה שהשתמע מדבריה.

יובל נאמן (התחיה):
אדוני היושב-ראש, אני מוחה על הדברים האלה. היא לא אמרה את זה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היא אמרה את זה, אתה משקר, אתה שקרן בדיוק כמוה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
היא לא אמרה את זה.

הייר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, חבר הכנסת יובל נאמן, מיד לאחר סיום דבריו של חבר הכנסת וירשובסקי יעלה אדוני על הדוכן ואומר את אשר עם לבו, ואם יתפרץ, יוכל לתקן את דבריה של חברתו והכול ייבוא על מקומו בשלום. למה לנו לנהוג אחרת?

מרבכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חברת הכנסת גאולה כהן אמרה בדבריה, שאפשר שתהיה פה מלחמת אזרחים. ואני לא חוזר כי מרבכי.

יובל נאמן (התחיה):
היא לא אמרה זאת.

בית הממשפט העליון אין לה תקדים בבית הממשפט העליון. עד עצם היום הזה לא פסק בית הממשפט העליון שגיון רפורמי הופך לא יהודי ליהודי. אותם רבנים רפורמים המשיאים נוכריות ליהודים ויהודיות לנוכרים — לעג לרש הוא, לעג למושג גיור, לעג למושג יהדות. זהו גיור של מרמה, זהו גיור כוזב, זהו גיור נייר, זהו גיור שמרבה לא יהודים בתוך עם ישראל. האם לא הוקד דם דמו של עמנו, שאנחנו צריכים להזרים לחוכו דם לא יהודי? אתה, עומד נדהם ממש לנוכח התופעה הזאת.

אבל, אדוני השר, ממשלת ישראל אנחנו מצפים שלא יתכן יד לקו הזה, העומד לפרוץ פרץ בחומת שלמותה של היהדות. מה שקורה בהחלטה הזאת הוא שאנשים שהם לא יהודים לכל הדעות, לפי כל מבחן של השולחן ערוך — לא קבלת עול מצוות, לא מילה ולא טבילה, ולגבי נשים לא טבילה ולא קבלת עול מצוות — הם בכל זאת יהודים. אין יהודי טכני יהודי עקרוני. יהודי הוא יהודי. או שאינו יהודי.

אנחנו לחמנו ונוסיף ללחום לחיקונו של חוק השבות, ואני קורא למפלגת העבודה — ולצערי היא מיועגת בוויכוח החשוב הזה על ידי מעטים כל כך: אנא, חברי הכנסת וייס, להרהר שנית בהחלטתכם שלא לחמוך בחיקוק חוק השבות. אין אנו אומרים מלה נגד הרפורמים כאשר הם רפורמים. זה ויכוח ענייני. כל עוד הרפורמי הוא יהודי-כהלכה, מחשבותיו, דעותיו, אמונותיו, ספקותיו, מבוכותיו, חששותיו — כל אלה הם משניים. פה מדובר על ירושם של אדם לא יהודי ליהודי. הוא יסתובב עם תעודת הזהות הזאת, הוא יוכל להינשא, הוא יוכל להינשא. זה נגד ההלכה, נגד הרציפות ההיסטורית של עמנו, נגד זהותנו ממש. אני קורא לכל חבר כנסת מפלגת העבודה, ואני יודע שיש לה כבוד גדול למסורת, כבוד גדול להיסטוריה היהודית: הרפו מהכרית המדומה הזאת עם הרפורמים, גם אם היתה לא איו משמעות בקונגרס הציוני. לא בנשמת האומה ולא בנפש האומה. כשמדובר ביישוב, כשמדובר בקביעת אמת או שקר, בהבחנה בין אמת לבין שקר, אין דרך ביניים. או שאתה אמיני, או שאתה משקר. אני רוצה להאמין, שמפלגת העבודה תגבר הפעם על יצר שיתוף הפעולה עם הרפורמים ויתכן ידה לחיקון חוק השבות.

לכן, עם כל רצונו לחזק את ממשלת ישראל, את ממשלתו של מר שמיר, עם כל הסכמתו לקן המדיני שלו, עם כל שאיפתו לחזק את ידיו בנוגע לעתיד יהודה, שומרון ועזה — בנוגע לעתיד היהדות ולשלמות העם, אין לי, לצערי הגדול, מנוס, וכמי שנאבק אישית בנושא הזה 17 שנים כרציפות וחושב שהוא נאבק על הדבר הגדול והחשוב ביותר בחיי העם היהודי, דבר הקובע את עתיד העם היהודי — בעניין זה נצטרך להצביע בצער רב אי אמון, אף-על-פי שזה דבר לא מקובל, אף-על-פי שזה דבר לא שגורתי, אף-על-פי שאולי מבחינת הנהול זה מעורר בעיות, אבל שקלנו ומצאנו שאין לנו דרך אחרת.

הייר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, רשות הדיבור לחבר הכנסת מרבכי וירשובסקי, ואחרי — לחבר הכנסת יובל נאמן.

מרבכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לנו אי אמון מוחלט בממשלת ישראל.

שבח וייס (המערך):
זה חידוש.

נבונה, מפוכחת, אם רואים מה יכול להיות עתידם של החברה הישראלית ושל העם היהודי כולו ונכנעים לאנשים כמו שרון — כמו השר שרון, אם אדוני היושב־ראש רוצה — האם יש לצפות לכך שהממשלה הזאת תעשה צעד אחד בכיוון הנכון?

ואיך רואה השר שרון, שהוא שר בכיר בממשלת ישראל, חבר הקבינט, את הדו־קיום שכולם מדברים עליו? אנחנו רואים את עמדתו כצעד שעשה בירושלים, כאשר בא כוונה להתנגדות באורחים שלווים, תושבי מדינת ישראל על־פי החוק, כדי להוכיח בכוח את זכותו ואת יכולתו להימצא שם. בהתנגדות זו הוא מפרע לאנשים לחיות על־פי אורחותיהם, ושומרים עליו לא רק משטרת ישראל אלא גם שלומי אמוני ישראל וכוח הזרוע. זה הדו־קיום, זו המדיניות הזו מה שיהיה.

אני מוכן לקבל כל הסדר שהצד השני מוכן לקבל, לשבת לדון ולשוחח על שלום בצורה זו או אחרת, על הסדר זה או אחר. אבל ההכרזות שלפיהן מוכנים ללכת להסדר, אבל לא מוכנים לכך ולא מוכנים לכך, ועם אלה לא צריך לשבת — אינני מבין מדוע אי־אפשר לשבת עם אש"ף אם יכריז שהוא מוכן להפסיק את הטרור ולפתור את הסכסוך בינינו לבין הפלשתינים בדרך שלום, בהסדר שלום, בדרך דיפלומטית. אינני מבין מדוע אי־אפשר לשבת איתו, בהתחשב בכך שיתר המנהיגים הערבים אינם משופעים בודאי באהבת ישראל.

הכרזות אלה מושמעות כבוונה, כדי להרחיק כל אפשרות שהיא לפתיחת משא־ומתן ולהידברות. בממשלת ישראל יש אנשים רבים שלא רוצים כהידברות, כי הם יודעים שברגע שתהיה הידברות אמיתית, הם יצטרכו לוותר ולהסכים לפשרות שהם אינם מוכנים להן.

כאשר אנחנו שומעים למה הם מוכנים, ברור לנו מראש שלא יהיה משא־ומתן, לא יהיה הסכם, לא יהיה הסדר והמצב הזה ימשך. אני מזהיר את כולנו כאן: הרי בסוף תעסוק תחזית מזג האוויר לא בגשמים ובממטרים אלא בשאלה איפה ירדו היום ממטרי אבנים — זו תהיה רק ההתחלה. מה שקורה היום במדינת ישראל הוא מרשם להמשך האיבה ושפיכות הדמים משני הצדדים. המצב ילך ויחמיר, הצורך שישיראל תשתמש באמצעים אלימים יצדק במציאות, בשטח, ואנחנו כולנו ניהפך לחברה החיה ומתבססת על אלימות. את זה אנחנו צריכים לומר כיום מלאות 39 שנה לכנסת ובשנתה ה־40 של מדינת ישראל — שהשלום, הדמוקרטיה והשוויון בפני החוק הולכים ומתרחקים.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ידוע לי מקרה שבו דרשו מחייל ישראלי למלא פקודה ולזרוק רימון גז והוא סירב באומרו: זו פקודה כלתי חוקית. איימו עליו במשפט צבאי. בדרך למקום שבו היה צריך להיות המשפט אמר לו הקצין: טיפס שכמות. למה היית צריך לסרב פקודה? היית מבצע אותה לא נכון. שמוך זורק את הרימון בצורה לא נכונה, ולא היו עושים לך משפט ולא היה קורה שום דבר. למצב הזה הבאתם עם המדיניות שלכם את מדינת ישראל, את עם ישראל ואת הנוער, שצריך להמשיך את מה שאנחנו התחלנו, ומקלקלים אותו, וזה ילך ויחמיר.

השר י"י שפירא

— — —

הי"ר א' נחמיאס:

אבקש לסיים. כבר עברת בהרבה על מכסת הזמן העומד לרשותך.

אליעזר שופטק (הליכוד):

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה לא היית באולם כשהיא דיברה. היא לא אמרה זאת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני נכנסתי לאולם כשהיא דיברה, ואני יכול להגיד לחבר הכנסת יובל נאמן — —

אליעזר שופטק (הליכוד): אתה לא היית באולם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני יכול להגיד לחבר הכנסת יובל נאמן, שהפריע בגופו לביצוע פניו ימית על־ידי צה"ל — פעולה חוקית של ממשלת ישראל — שלא יקפחן כך וישב בקשקש על כיסאו. למפלגה שהוא מייצג כאן יש רקורד של שבירת דינים וכללי התנהגות והתנגדות להוראות של ממשלת ישראל, ולכן אל לו להתרגש כל כך.

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, האיומים הללו, במפורש וברמזיה, הם הדברים המועזים ביותר מבחינת המשטר הדמוקרטי של מדינת ישראל. זה מה שהכיבוש עושה לנו זה 20 שנה. הכרסום הנורא בהערכותינו המוסריות לגבי עצמנו ולגבי אחרים הולך וגובר. אנחנו אומרים כל הזמן: אנחנו לא נדבר עם זה ולא נדבר עם זה, אנחנו נעמוד על תנאי זה ועל תנאי אחר, וביתנים מתכרסמים בתוכנו עוד ועוד הערכים המוסריים וערכי הממשל והמינהל התקין.

על מה אנחנו מדברים? הוויכוח היום הוא, האם מוצדק להשתמש באמצעים אלה או אחרים. באים ואומרים: בתנאים מסוימים, איך אפשר שלא להשתמש בכוח? איך אפשר לפזר הפגנה בלי להשתמש בכוח? אנכי, חבר הכנסת שאקי שאל, באיזה מקום אין המשטרה משתמשת באקדחים, בסכינים וכדומה. יפה מאוד, חבר הכנסת שאקי, הפכת את צה"ל למשטרה. ואם צה"ל הוא משטרה, הוא יצטרך להיות אליים כדי להחזיר את הסדר על כנו, לפעול באלימות כלפי מי שאינו רוצה לקבל אותו כמשטרה. וכך יצטרכו החיילים, מטבע הדברים, להשתמש באמצעים שכולם היו רוצים אולי לגנוחם.

זוהי תוצאה של מציאות פוליטית שחלף ותחריף. המחשבות, העמדות, האיומים והרמזים — הפיסיים והחזותיים — הבאים מהמתנה הקיצונית, כפי שהושמעו היום על־ידי אלה שהציעו אי־אמון בממשלה — לא ורדיגר, אלא סיעת התחיה — — —

הי"ר א' נחמיאס:

סליחה, לא "ורדיגר", אלא "חבר הכנסת ורדיגר".

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): סליחה, עמיתי חבר הכנסת ורדיגר, אני מתנצל, באמת צריך לשמור על כך. אנחנו עובדים ביחד בנושאים רבים, גם כוועדה, ואני מוכן בהחלט להרגיש זאת.

אבל, אם באה התחיה ואמרה את הדברים האלה, ברור מה יהיה התהליך אצל 50% לפחות ממקבלי ההחלטות בממשלת ישראל. כי אחרי ששמענו שלושם ואתמול מראש הממשלה איזו אמירה, שאפשר היה לפרש אותה כאילו הוא התחיל אולי להבין לאיזה אסון מוליכה אותו הממשלה שהוא עומד בראשה — באו עמיתיו למפלגה, שדעתם כדעת התחיה, והביעו את דעתם, וראש הממשלה כבר נסוג.

מישהו דיבר כאן על המושג "יהודי גאה". אני אינני יודע מיהו יהודי גאה, אבל כאשר נכנעים במקום נזהל מדיניות

להמשיך ולהונות את הציבור ולתת לו הרגשה שיש כאן מגיני ארץ-ישראל, ובפועל "לבשל" תהליך יותר מהיר ויותר בטוח של העברת אותם שטחים ליד חוסין והפלשתינים — ולא אכפת לי אם זה חוסין או אם אלה הפלשתינים. מבחינתנו, מבחינת היהודים ועם ישראל, לא זאת הבעיה. אני חושב שזה גרוע יותר ממה שעושה מר פרס.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, אל תדבר בשם עם ישראל.

יובל נאמן (התחיה):

האוטונומיה האורייגנלית היתה גרועה דיה. שם עוד עמדו איכשהו על דבר שנקרא "מקור הסמכות". היום כבר מדובר באוטונומיה, שבה נעלם כל הסיפור של מקור הסמכות, של הקרקע, של המים וכו', וכל מה שנותר היא שהיה של יחידות מסוימות של צה"ל, ואת זה בעצם גם מר פרס רוצה, וכל זה יהיה זמני בלא-הכי. אם כן, באמת אינני רואה שום הבדל בין שתי התוכניות, וייתכן שתוכניתו של מר שמיר יעילה יותר מבחינת הביצוע.

אם כאלה הם פני הדברים, אני קורא לאנשי הליכוד, למר שמיר, לשמוע גם את מר בגין. מר בגין, התחרט על הקו הזה של האוטונומיה, ולמעשה כאשר נכנסתי לממשלה — סיפרתי את זה פה, בכנסת, לפני כמה חודשים — הוא מסר לי שהוא מתכוון לעשות ההיפך: קודם ריכוזות ישראלית ואחר כך אוטונומיה בתוך הריכוזות. וזה סיפור אחר לגמרי. אבל אם מתחילים באוטונומיה, הרי הסיפור הזה, שאנחנו נתבע אחר כך ריכוזות — זאת זה אמרו לי, לצערי, גם חברי מפד"ל אחרים — יעזור לנו כמו התביעה על עבר-הידון המזרחי.

חברי הכנסת, השבוע הזה יכול באמת להרנין את לכותיהם של חברי רק"ח, חר"ש, הישיבים כאן ומהווים את עיקר מאזיני אשירכים שזכיתם לכך, שיש תחרות בין ראש הממשלה ובין ממלא-מקום ראש הממשלה, כדי להגשים את מאוויים ואת מאווייו של חבר הכנסת מיעארי, שהוא הרכיבי הנהנה מהמצב הזה. זכיתם באמת זכייה גדולה. אנחנו ניאבק בזכייה הזאת, אבל אין כל ספק שלא יכול היה להימצא לכם סיוע, סעד רציני יותר מהצטרפותו של מר שמיר לחזית שלכם.

היו"ר א' נחמיאס

תודה לחבר הכנסת יובל נאמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב יוסף.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה משעשע ממש. צריך להיות פרופסורים כדי לדבר שטויות כאלה, כאילו קיבלו מר שמיר ומר פרס את העמדות שלנו, של חד"ש. זה מעיד לפעמים על הרמה של הדיונים כאן, שהיא מתחת לכל ביקורת. גם כשיש יו"כחים וחילוקי דעות תהומיים, צריך לדבר לעניין.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל יום אחד הם יקבלו את עמדות חד"ש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם ההצעה של סיעת התחיה מזוהה ביותר. למרות מה שנאמר פה קודם, הלוואי בעצם מבצע מר רבין, בשיתוף עם מר שמיר, את מדיניות התחיה. זאת היא המדיניות. כל השאר הוא ויכוח סרק. אין היום הברל מהותי בין מר שמיר, מר רבין והתחיה.

בינתיים נהרגים עשרות ונפצעים מאות פלשתינים בשטחים הכבושים. היום מתה האשה, וזאת גוסף על שני הנרצחים בענבתא.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני כבר מסיים. אדוני היושב-ראש, כאשר קורים דברים כאלה והמצב מתחמיר והממשלה הזאת אינה מסוגלת לתפקד, אני חרד מפני מה שיקרה אם אלה המביעים היום אי-אמון לממשלה יתחזקו ויגיעו לשלטון.

היו"ר א' נחמיאס

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לצערי, ספסלי הליכוד ריקים, אולי מפני שהם אינם רוצים לשמוע את מה שאני אמור להשמיע.

שבח וייס (המערך):

זה מצב טבעי.

יובל נאמן (התחיה):

חברי הכנסת, הבעיה היא, שכאשר ניסה בגין בשעתו להצדיק בפני הציבור של אוהבי ארץ-ישראל שהיה במפלגתו את הוויתור על סיני, הוא אמר שהוא נתן את סיני כדי להציל את יהודה, שומרון ועזה. אם ייתנו היום את יהודה, שומרון ועזה, את מי רוצים להציל? אולי יש את מי להציל, כי אחרי הכול, אם הניעו את הנסיגה הזאת מחדש בגלל ההתפרעויות, הרי ההתפרעויות הראשונות מהסוג הזה שאנחנו וזכרים התחילו בעצם כעראכה ובסח'נין וקראו להן "יום האדמה", ויש כמעט ביטחון. שאם ניסוג בגלל אותה אלימות כרחוב: בעזה ובשכם, יעשה הנוער של שפרעם ושל נצרת אותו דבר, ואז אני חושב שמר שמיר יוכל, אולי להצדיק — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זאת דמגוגיה והסתה פרועה.

יובל נאמן (התחיה):

כן, "יום האדמה" היה דמגוגיה וגם "יום השלום" היה דמגוגיה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא — — —

יובל נאמן (התחיה):

הוא הביא הרבה מאור שלום, הוא הביא שלום על ישראל מהסוג ההוא.

אם כן, אנחנו עומדים היום בפני תחרות בין מר פרס ומר שמיר, דרכו של מי יעילה יותר למסור את שטחי יהודה, שומרון ועזה ליד הערבים. אם כה הופחדנו לגבי הוועידה הבין-לאומית — ואני מאמין שהיא באמת דרך למסירת יהודה, שומרון ועזה לערבים — השאלה היא אם לא צריך להמצא דרך אחרת, יעילה יותר, אולי הדרך של משא-ומתן באמצעות מר שולץ, שגם כה היעד הסופי הוא אותו יעד. מר שמיר אינו מתווכח, כנראה, על היעד. הבעיה היתה הדרך, ומסתבר שהוויכוח שהוא עמד בו עם ממלא-מקומו במשך שנים היה כל כולו רק ביחס לשיטה, כיצד משיגים מה שקרוי "שלום תמורת שטחים", אם זו הכוונה — ורשאי הליכוד שזו תהיה דרכו, השר קורפו אמר כאן שגם לאחר קמפ-דייוויד הצביע הציבור בעד הליכוד — כל ישלו את הציבור ויאמרו שהם מתכוונים לעשות שלום תמורת שטחים, ואז לפתח לא תשדור אותה אשליה, שכן, אני מאמין, שאותם שני שלישים מהציבור היהודי המצביעים בקביעות בכל סקר נגד ריתור על כל שטח משטחי ארץ-ישראל, יבינו שהליכוד אינו מייצג אותם, אבל

המצב שהיה קודם לא יחזור. שר הכיטחון, שר שכירת העצמות, מר רבין, אמר: השאלה היא מי יתעייף מהר יותר — אנחנו או הפלשתינים; כאלו מדובר בתחרות אגרוף, אבל הניסיון ההיסטורי הוכיח שעם הלוחם לחירות, לשחרור לאומי, לעצמאות לאומית, לא יתעייף לעולם. שום קורבנות, שום רציחות, אפילו אם תהרגו אלף, אלפים, ותפצעו עשרות אלפים — העם הפלשתיני, כמו כל עם אחר שלחם נגד שלטון זר, ישיג את מבוקשו. מבוקשו צודק. הוא רוצה רק מדינה פלשתינית לצד מדינת ישראל, לא במקומה. לא במקרה מר רבין הוא עכשיו חביב הליכוד, התחיה ו"גרש אמונים", שמחם אולי לכך, שהנאמים מהתחיה לא תקפו היום את מר רבין.

ההתקוממות העממית, הבידור שלא היה כמותו של ממשלת ישראל בעולם והצעדים הרצחניים בגושפנקא ורשמית-ממשלית בשטחים הכבושים הביאו לסדקים אפילו בליכוד. איש הליכוד, ראש עיריית תל-אביב, כבר אמר שצריך להתחזר את כל השטחים למעט ירושלים. על זה אפשר להתווכח אתו.

אבל, לא עם הליכוד אני רוצה להתווכח, אתו אין מה להתווכח. הם מוכילים ישירות למלחמה נוספת. אבל המערך, מפלגת העבודה — השר פרס, ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, התחיל כימים אלה לדבר רוסית. הוא אמר ששמר אומר "נייט" לכל הצעה. יפה. אבל אני רוצה להגיד למר פרס, שגם הוא אומר "נייט", ועוד איך אומר. הוא אומר "נייט" למדינה פלשתינית, "נייט" לשיחת עם אש"ף, שהוא נציגו היחיד של העם הפלשתיני, "נייט" לוועידה בין-לאומית פעילה, והוא רק בעד פתיחה, "נייט" לנסיגה לקור 1967, וכעד סיפוח, "נייט" לביטול הסיפוח של ירושלים המזרחית הערבית.

המערך מאשים את הליכוד, וזה היה מצחיק אלמלא היה כל כך טרגי. השר שחל האשים בשידור שלם ברדיו את הליכוד, שתוכנית האוטונומיה שלו מקמפ-דייוויד עלולה להביא להקמת מדינה פלשתינית. והליכוד מאשים את המערך בכך שהפתיחה של הוועידה שמציע פרס היא זו שתביא למדינה פלשתינית. תראו איך שניהם נראים. אחד מאשים את האחר בכך שהוא עלול להביא להקמת מדינה פלשתינית. זאת אומרת, ששניהם נגד מדינה פלשתינית, ומי שהוא נגד מדינה פלשתינית, ומי שהוא נגד דיבור עם אש"ף, ומי שהוא נגד ועידה בין-לאומית הצניית, הוא גם נגד השלום, השלום משמעותו שתי מדינות לשני העמים: ישראל ופלשתינ. כל השאר הם סתם דיבורים. לא יהיה שום שלום על בסיס של חיסול הזכרות של עם זה או אחר.

כשם שאנו מגינים על זכותו של עם ישראל למדינה עצמאית, והלוראי שתהיה עצמאית, כן יש הזכות לעם הפלשתיני למדינה עצמאית משלו.

אני רוצה להגיד משהו נוסף. הלוא אין זה רק עניין של צדק כלפי העם הפלשתיני. זה עניין של צדק גם כלפי עם ישראל. הלוא הכיבוש הורס אותנו מבפנים, מביא לברוטליזציה, להגברת הגזענות ולסכנת פאשיזם, להוצאות צבאיות, אשר יחד עם החזר החובות בעד ההוצאות הצבאיות הקורמות הן מגיעות לכלל 73% של תקציב המדינה. הרי המדיניות הזאת של הכיבוש וההוצאות הצבאיות העצומות הורסת את שירותי הבריאות, מרדדת את שירותי החינוך והסעד ופוגעת בעובדים.

ולסיום, בשם האינטרסים של עם ישראל, בשם השלום, אנחנו מביעים את הסולידריות שלנו עם מאבקו של העם

אתמול אמר שוב מר רבין: להכות, להכות, להכות. לשבור ידדים, לשבור רגליים, לשבור עצמות. זו קראה לרצח בדם קר.

מה קורה כאמת? — לא זו בלבד שרוצחים ושוכרים ידדים ורגליים של מפגינים, אלא בעזה ובמקומות אחרים הוציאו מאות אנשים מהבתים ושברו להם ידדים, רגליים, צלעות וגם ראשים. מי שרוצה להיוודע על כך יכול לבקר בכתבי-החולים. נשים הרות נפגעו ממכות או מגז מדמיע. הפוגרומים בבתי, העונש הקולקטיבי הקולוניאלי הזה על מאות אלפי אנשים — זה מה שעושה הממשלה. אין לזה הגדרה אחרת אלא פשעי מלחמה. מי שנותן פקודות כאלה הוא פושע מלחמה.

הפקודות האלה הן פקודות בלתי חוקיות. ברצוני להסתמך על ד"ר משה קרמניצר, מומחה למשפט פלילי באוניברסיטה העברית בירושלים, שאמר: אסור להשתמש במכות לשם ענישה או הרתעה. פקודה להכות למטרות אלה היא בלתי חוקית בעליל. לא זו בלבד שחיל אינו חייב לבצעה, מוטלת עליו חובה שלא לבצעה.

הדיכוי האכזרי בשטחים הכבושים נמשך כבר 20 שנה ויותר. החידוש הוא בכך שיש עכשיו מדיניות רשמית של התרה טוטלית של דם בני העם הפלשתיני.

ההתקוממות העממית בשטחים הכבושים היא שאילצה גם את הממשל האמריקני להעמיד פנים שהוא עושה משהו מבחינה פוליטית. הם חידשו את הדיבורים על תוכנית האוטונומיה של קמפ-דייוויד, ועכשיו הם מסווים אותה לפעמים במלים כמו: הסדר ביניים, חלוקה פונקציונלית — של הרכיבי בשטחים הכבושים — בין ישראל לירדן, או תוכנית ריגון — השוללת את זכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית. אלה הם תכסיסים של הממשל האמריקני, בתיאום מסוים עם מר פרס ומר שמר, לפעמים עם חוסיין, לפעמים עם מובארק.

כי מה בעצם קורה? מציעים ועידה בין-לאומית כפתיחה. לא ועידה בין-לאומית, אלא פתיחה כביכול לדין על אוטונומיה. זאת בזמן שלוועידה בין-לאומית למזרח התיכון יש מטרות אחת ויחידה, ובלעדיה אין לה כל יסוד ושום טעם: כינון שלום כולל, צודק ויציב באזור.

מה מונע שלום? — ועכשיו מוכח הדבר יותר מאי-פעם: ראשית, ההתנגדות של ישראל וארצות-הברית לזכרות-העם הפלשתיני להגדרה עצמית ולמדינה פלשתינית עצמאית לצד מדינת ישראל. זאת הכעיה. שנית, השאיפה של ארצות-הברית להגמוניה במזרח התיכון, הברית האסטרטגית בין ישראל לבין ארצות-הברית, הנוגדת לחלוטין את האינטרסים של ישראל, היא המאפשרת לממשלת ישראל להמשיך במדיניות הקולוניאלית האכזרית הזאת.

לעומת התכסיסים האמריקניים, יוזמת עכשיו ברית המועצות חוכנית כנה ורצינית להתחלת הטיפול במשבר במזרח התיכון. במכתב ששלח שר החוץ הסובייטי שוורדנרזה למזכ"ל האו"ם פרס דה-קוואאר, הוא מציע דבר פשוט: מועצת הביטחון תתחיל לטפל בנושא, ותטיל על חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון להכין את הוועידה הבין-לאומית. ממה מפחדים? הלוא האמריקנים תומכים בממשלת ישראל.

השאלה אינה רק אזורית. המשך הכיבוש עלול להביא למלחמה חדשה, כשם שקנונית קמפ-דייוויד הביאה למלחמת לבנון. הזמן פועל לרעת ישראל.

חברי הכנסת, אי-אפשר לחסל את ההתקוממות העממית של העם הפלשתיני בשטחים הכבושים. נוצר מצב חדש.

יש דרך אחת ויחידה לתקן את החוק האומלל הזה, וחובתה של הממשלה לעשות זאת, ומיד, כדי למנוע ממנכ"ל משרד הפנים, הרב אריה דרעי, את הצורך לחתום על אותם גוים כיהודים — להוסיף בחוק את המלים "גור כהלכה".

אוסף נימוק שסיביר מדוע אנו נביע אי אמון לממשלה זו. לפני שנחיים ביקשהי משר העבודה והרווחה, מר משה קצב, שיתן לי את רשימת היתרי העבודה בשבת. זה היה בשאלתא ישירה. השר סירב בתוקף ולא רצה למסור את הרשימות. רק לאחר לחץ ציבורי בכד הוא הסכים להראות לי את הרשימה בלשכתו, לכמה דקות בלבד.

השר מסר אז מעל במה זו את כל רשימת ההיתרים, וכבר אז טענתי שאין הרשימה נכונה, וכי יש עוד הרבה היתרים שלא הוזכרו עלי ידי השר. לצערי, אומתו ואושרו דברי אלה באופן רשמי לפני חודש. בישיבת מזכירות ש"ס הודיע סגן שר העבודה והרווחה רפאל פנחס, שהרשימה שפורסמה אינה נכונה ויש עוד היתרים רבים, שלא הובאו לירידת חברי הכנסת.

האם אנו צריכים לתת אמון בממשלה ששר העבודה והרווחה שלה מרמה את חברי הכנסת ועושה צחוק מהדמוקרטיה? אני חוזר ומבקש שהשר יתן לי, ומיד, את רשימת היתרי העבודה בשבת, כדי שנדע את האמת. אין כאן שום סוד צבאי, וזכותי וזכות חברי לדעת מה שיועד כל פקיד, אם לא רוצים לפרסם זאת, זה אומר דורשני, כמו שנרמז — ונסתרה והיא נטמאה.

אני ירידי. חבר הכנסת הרב בן שלמה נצביע ביחד אי אמון בממשלה זו, והשם הטוב ירחם על עמו ישראל.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב יוסף. רשות הדיבור לחבר הכנסת זי"ן עטשי. בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

זי"ן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני אחיחש בעיקר להצעת האי אמון הראשונה, זו של חברת הכנסת גאולה כהן וסיעתה, סיעת התחיה. חבל שהיא אינה נזכרת באלום. שמציעה הצעות כאלה — לפרק את הממשלה ולהביע לה אי אמון — חייבת לפחות להאזין לדעותיה של האחרים בעניין זה ולשמע מהן הסכנות הטמונות ברעיונותיה ובגישה שלה ושל מפלגתה וכמו כן של מפלגות הימין האחרות.

אני מסכים אתה, שהממשלה הזאת וראש הממשלה שלה אינם ראויים עוד לאמון הכנסת, אינם ראויים עוד לאמון העם, אני סבור שהממשלה פועלת בדרך של הונאה, זורה חול בעיניים ומרמה את עם ישראל, ובאופן מיוחד את העם היהודי במדינה ובתפוצות.

כל מה שביקשו ומבקשים ערביי השטחים הוא להיות בגיחורין. מדינת ישראל, גם בראשית תקומתה, וכן התנועה הציונית במהלך חייה ופעילותה, חרמו ועזרו למדינות ולעמים להשתחרר משלטון זר, תרומה זו תירשם לזכותו לאורך כל ההיסטוריה. אבל, לצערי, הפרקים הזוהרים האלה בתולדות העם היהודי והתנועה הציונית נצבעים כשחור בימים אלה, כאשר נציגי התנועה הציונית, נציגי העם היהודי וממשלת ישראל מבקשים לשלוט בעם ובלאום, אחר ולהגביל את חירותו.

איני יודע מה היא האוטונומיה שביקרה אותה חברת הכנסת גאולה כהן. אני רואי איני יודע מה היא האוטונומיה של שמיר, וגם לא של קמפ"דיוויד. אני רואה חובה לעצמי,

הפלטתי לשחרור לאומי ולעצמאות לאומית בצד מדינת ישראל עצמאית. אנתנו מגנים את פעולות הטרור של כוחות הכיבוש, ואנתנו מתנגדים לעצם הכיבוש. העולם כולו מתנגד לכך, וגם בישראל יש עכשיו פעולה המונית בחוגים שונים נגד מה שעושה הממשלה בשטחים הכבושים ונגד מדיניותה.

אני מסכים ואומר: עוד לא אבדה תקוותנו שחוגים רחבים עוד יותר בדעת הקהל הישראלית יתפכחו, מאשליית הכיבוש וימנעו אסון מישאל. השלום אפשרי, תפסיק הממשלה לחבל בסיכויי השלום.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר וילנר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב יוסף, בבקשה.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב ראש, התורה אמרה: "אם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת, אין לו דמים". מכאן נדשו בסנהדרין ע"כ: הבא להורגן. השכם להורגו. וכך פסקו הרמב"ם וה"שולחן ערוך". דין זה כולל את האזרח ואת החייל, ואין שום הבדל בין לובש מדים לאזרח מן השורה.

משום מה החוק מגביל את האזרחים, ואינו מרשה להם לפתוח באש על מחבלים, המיידיים אבנים או כקבוקי תבערה. הדבר נשמע מצחיק, לאדם הלוכש מדים. מותר לעשות זאת, ועל אותו אדם, לאחר שפגש את המדים, דקות מספר אחרי זה, חלות הגבלות כיוון שהוא אזרח ונאסר עליו להתגונן, אם הוא יפתח באש, הוא יאשם ברצח.

מול חוק מצחיק כזה, מה הפלא שהמחבלים מרימים ראש ומיידיים בנו אבנים ובקבוקי תבערה? ההפקרות חוגגת. קשירת ידים זו היא הגורמת להגברת תעוזת המחבלים. מדי יום ביומו אנו שומעים על זריקת בקבוקי תבערה ועל רצח. לכוונות הביטחון נשאר רק לחקור מה היה, ובמקרה הטוב נחשפת החוליה שביצעה את הרצח. חברי אותה חוליה יושבים במעצר תקופה מסוימת, עד הברית או עד חילופי שבויים.

הצבא וכוחות הביטחון, שהיו אמורים להרתיע ולהקדים רפואה למכה, עומדים וידיהם כבולות ואינם מסוגלים להרתיע. וחיבור שואל: האם תמנו לגור? האם אנו בשר ותחתים? התחושה של הציבור היא, שהופקרנו.

מצב אומלל זה טומן בתוכו סכנות עצומות ומזמין עוד תוקפנות, ומי יודע לאן נגיע. אנו מאמינים בני מאמינים, ואנו בטוחים ששומר ישראל ישמור את שארית ישראל, ואל יאבד ישראל, והנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. אבל חובתנו היא להשתדל ולשמור גם על יפי הטבע, וזו בעזרת השם לא יאונה לנו כל רע.

הגמרא בפסחים ח' אומרת, שבמקום שמצוי סכנה לא סומכים על הנס: וכמו שאמר שמואל הנביא: "אין אלה ושמע שאל והרגני".

ארחיב את היריעה ואסביר עוד מדוע אין לנו אמון בממשלה זו. בראשית שבוע זה שמענו כנאם לב את פסיקת בג"ץ. הכאה לחייב את משרד הפנים לרשום גוים כיהודים בתעודת הזהות. בזה הוא הכיר למעשה, שההצגה שעורכים הרפורמים היא כאילו גויר, ומחייב להתייחס אל ההצגה כאל דבר אמיתי, כאילו מדובר ביהודי.

איני רוצה להללות את חברי הכנסת, ואיני חוזר על הדברים הנפלאים שאמרו יידי, חבר הכנסת הרב ורדיג וחבר הכנסת הפרופסור אבנר שאק, שהסבירו בטוב טעם ודעה מדוע אין ההצגה הזאת תופסת אפילו בדיעבד.

קונבנציונלית, רגילה. זוהי מלחמה שחפגע בנו כל יום ותעורר את האיוון בתוכנו. אינני רוצה להרחיב על כך את הדיבור. דיברתי בהקדמה לנאומי על הנושא הדמוגרפי. אמרו זאת חכמים לפני. צפיתי זאת מזמן, וזה מה שיהיה.

אשר לחיזוק של ארצות-הברית — חברת הכנסת גאולה כהן ומדינת ישראל צריכות להיות גאות על שיש למדינת ישראל מדינה ידידה כמו ארצות-הברית. כי מה היה קורה לאותם הסכמים בשנות ה-70, שהיא דיברה עליהם, ההסכמים להפרדת הכוחות? ראינו מה היתה מלחמת ההתשה. רק הורות להחזרתה ולמעורבותה האינטנסיביות של ארצות-הברית הצלתו לחסון דם של נשמות יקרות לנו במדינת ישראל, של חיילי צה"ל. היום אנחנו מבקרים מדינה שבאה לדחוף את נושא השלום קדימה, גם אם במחיר של יותר טריטוריאלי.

רבותי, אנחנו צריכים להבדיל בין טובתו של עם לבין אחיזתנו באדמה שיושב עליה עם אחר. אני אומר שטובתם של עם ישראל, העם היהודי ועם ישראל כולו, ערכים ויהודים אזרחי מדינת ישראל, היושבים לבטח על אדמתם, עדיפה מאדמה שלא תהיה שלנו בעתיד הרחוק, ותמיד יהיו לנו כעיות אתה, כאשר אזרחינו לא יהיו בטוחים.

לכן אנחנו צריכים להציע הצעות קונקרטיות, שלא כמו ראש הממשלה, שתמיד אומר מה לא. מה כן — הוא אומר אולי פעם אחת. אז מה כן? שיתות ישירות. הכול לא. רבותי חברי הכנסת, מדינה איננה יכולה להתקיים באופן זה. לכן יש דינמיקה, לכן יש דיפלומטיה — ואיש איננו משתמש בזה.

אנחנו נביע בהחלטת אי-אמון לממשלה, ולא דווקא בגלל הנקודות שחברת הכנסת גאולה כהן העלתה, אלא בגלל אמונתנו, בתור תנועת המרכז, שעם אסור לו להשתלט על עם אחר ועדיף לנו שלומו של עם ישראל מאדמות אחרות.

הי"ד א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת זיידן עטשי. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחרי — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, התסריט שאנו עדים לו כשטחים הכבושים הוא תסריט ידוע. הוא מתנהל לפי כל הכללים הקולוניאליים הידועים ובהתאם למה שמלמדת אותנו ההיסטוריה הקרובה והרחוקה:

בצד אחד יש עם שאדמתו כבושה, זכויותיו הלאומיות והאנושיות נשללות ממנו וכבודו הלאומי והאנושי נרמס על-ידי המשטר הכובש והמדכא. הוא מתקומם כדי להגן על אדמתו, על זכויותיו ועל כבודו, והוא מסגל לעצמו מאבק באמצעים העומדים לרשותו, אם אכנים — הרי אכנים. זאת כדי להוכיח קודם כל לכובש ואחר כך לעולם את אי-השלמות עם המצב שנכפה עליו ואת רצונו להגיע לחירות. לעצמאות.

בצד השני ניצב הכובש, שלא למד ולא רוצה ללמוד דבר, והוא משתמש בכוח הזורע ובכל האמצעים המשוכללים והאכזריים העומדים לרשותו. בהעדר נכונות מצדו להכיר בזכויותיו של העם הנכבש, למרות עמידתו האיתנה ונכונות ההקרבה מצדו, מגביר הכובש את השימוש בכוח ואת מעשי האכזריות ללא כל הבחנה או התחשבות בכללים ובעקרונות אנושיים — בכלל זה שיקולי תדמית והתייחסות לדעת קהל המקומית והעולמית — עד כדי שיכרון ושיגעון, וסופו להגיע לנקודת שיכרון. כך היה המצב באלג'יר, כך היה בווייטנאם ובמקומות אחרים בעולם.

מניסיוני הקצר בפרקי היסטוריה, לציין לפרוטוקול של הכנסת כתזכורת, שאין דבר כזה כמו אוטונומיה נצחית. אין כדבר הזה, לא היה ולא יהיה. כל אוטונומיה המוצעת לקבוצת אנשים אתנית, לאומית או דתית, חייבת להביא לשני פתרונות: הפתרון הראשון — האוטונומיה חייבת להתפתח מעצמה למדינה עצמאית, כי כל אוטונומיה היא למעשה פתרון זמני בגלל נסיבות זמניות. לא זכורה לי אוטונומיה שנשארה כזו לאורך זמן. כל אוטונומיה התפתחה למדינה עצמאית. אך אם הפתרון הזה בלתי אפשרי, אותו אזור אוטונומי חייב לאחר תקופה מסוימת לחזור ולהשתלב במדינה שממנה קיבל את האוטונומיה, קרי: מדינת ישראל.

כל הליברלים, כל המתונים, וכל אלה שרוצים לשמור על ציבנה ועל אופיה של מדינת ישראל, גם היהודי וגם הדמוקרטי, חושבים שהפתרון השני מנוגד לכל ערכי היסוד שלמענם קמה מדינת ישראל.

הפתרון הראשון הוא התפתחות לקראת מדינה עצמאית. אם לא נוצה לאפשר זאת — ולפי הלכי הרוח בבית הזה, וגם בממשלה, כינתיים אין רצון לתת לאוטונומיה להתפתח למדינה עצמאית, ואנחנו מדברים כינתיים באופן היפותטי, אז תיאורטי — אם לא תקום מדינה פלשתינית, ימשיך עם ישראל לשלוט על עם אחר.

פה ושם יש התנגשויות שמובילות אותנו, כפי שאמרתי בנאומים קודמים, למלחמת אזרחים, שאיש מאתנו אינו רוצה בה.

היום יש בשטחים ערכים האומרים: הלוואי שתספחו אותנו, כי אנחנו נגדום להפסקת קיומה של המדינה היהודית באופן טבעי והדרגתי. כאשר ביקש חנא סניורא להשתתף בבחירות לעיריית ירושלים, היתה רעידת אדמה במדינת ישראל, גם בבית הזה. אני זוכר כמה הצעות לסדר-היום הוגשו באותו יום, למחרת היום, כעבור שבוע, הצעות לסדר-היום דחופות ורגילות, הכול כמטרה לדחות את בקשתו של חנא סניורא — לא להיבחר לכנסת, לא להיות שר בממשלה, אלא רק לרוץ לבחירות לעיריית ירושלים. אם היתה רעידת אדמה בשל אדם אחד שרצה להשתתף בבחירות לעירייה, מה נגיד אם נספח וניתן לתושבי השטחים אפשרות ייצוג במוסדות המדינה — ברשויות מקומיות, בהסדרות הכלליות, במוסדות הלאומיים, בכנסת הזאת?

לכן, כל מי שאומר: אינני רוצה לסגת: כל מי שאומר: דרושים עיכוי יישובים והתיישבות נוספת — הוא יתחרט על כך כבוא הזמן. אנחנו כופים על עם ישראל מלחמה מתמשכת. גם השר רבין וגם כל הקיצונים שהוא מבטא היום את עמדתם יביאו עם הזמן שואה — והיום נראה לי כי היא ברא תבוא. כי על אפס ועל חמתם של הקיצונים נהיה חייבים לסגת נסיגה חלקית מיהודה ומשומרון, מהגדה המערבית. דעתנו היום — מפלגת שינוי, המרכז הליברלי — היא שאנחנו חייבים לסגת מעזה כליל ולמסור אותה לגוף בין-לאומי, לאחר שכל הסדרי הביטחון לכן נעשו מראש. אין דבר כזה שאנחנו נשלוט על 40% מאוכלוסיית מדינת ישראל. אמרתי בנאומים קודמים והגשתי את ההשגות שלי והבעתי את דעתי, שכל מיעוט שהופך להיות מחצית האוכלוסייה יביא להתנגשות ולעימות, שיגררו אחריהם דיכוי, התפרצות ומלחמת אזרחים. עדיפה לי חלוקה, עדיפה לי נסיגה על פני מלחמת אזרחים. כי כאשר אנהל מלחמת מעבר לגבולות בהעדר שלום, יהיה הבן שלי בבית, בבית-הספר שלו, והנהג שלי יהיה בטוח ברחובות תל-אביב וברחובות ירושלים ובכפרים ובערס אחרות. אבל מלחמת אזרחים אינה יודעת גבולות והיא איננה מלחמה

פצעים בבית החולים סיפור לי, כבוד היושב ראש, כי חילים הגיעו באמצע הלילה לבתיהם בכפרים חווארה, ביתוניא ואחרים. אמרו להם: אתם עצורים ובואו אתנו. בפועל הובילו אותם לשדות ולהרים, ושם הנחיתו עליהם מכות נאמנות וגרמו להם פצעים ושברים, והשאירו אותם במקומות מרוחקים עד שהגיעו התושבים, אספו אותם והעבירו אותם לבית החולים. אדם אחד הצליח להגיע בכוחות עצמו לבית החולים רק למחרת, כי הוא אבד ולא מצאו אותו. גם זה סיפור הפגנה? האם אלה הפקודות?

אדוני היושב ראש, בשעת עוצר מטילים פצצות גז לתוך הבתים, וכאשר אנשים נחנקים מהגז וכורחים לגנות או למרפסות, הם הופכים מטרה לכדורי גז, ואף לכדורים חיים.

במרעני ראינו ילדה בת חמש, אלהאם ג'מעה חסאן אבר-מרצטפא, שמשפחתה הובילה אותה כרגל ממחנה הפליטים בלאטה עד לבית החולים כשכם כשהיא בעילפון גמור — כי אין תחבורה. יש עוצר, אפילו אמבולנס לא יכול להגיע — אחרי שלתוך ביתם, שבו שהו 13 איש, נורקו שתי פצצות גז והילדה נחנקת.

אתמול הודיעו בשכם הנצורה על הפסקת העוצר לשעתיים, הרי בכל אופן לא יכולים שלא לעשות מחוזה מסוימת. המוני אנשים יצאו מבתיהם לערוך קניות, לנשום אוויר. אחרי רבע שעה כלכד הודיעו על חידוש העוצר. למה? כנראה ראו שהאנשים לא יצאו וחיללים על רגליהם אלא צעקו והביעו את דעתם. הרבה אנשים מבלבלים עקב הפסקת העוצר וחידוש העוצר התחילו לרוץ הנה והנה, ואילו כוחות הביטחון פגשו אותם והנחיתו אלות על גופם. והטענה היתה שהם מפירים את העוצר.

כבוד היושב ראש, בעיתון "על המשמר" התפרסמה הבוקר עדותם של נציגי מפלגת "הירוקים" המערב-גרמנית — ואני מצטט: "רופאים רבים כרצונת עוזה שטענו בפנינו, כי חלקם של הפצועים המאושפזים בבתי החולים שם נפגעו בכדורי דומדומים האסורים על-פי החוק הבין-לאומי. לא ראינו את הכדורים עצמם, אך הרופאים הציגו בפנינו צילומי רנטגן וטענו שהפציעות הנראות בהם מצביעות על שימוש בכדורים מסוג זה". סוף ציטוט.

כבוד היושב ראש, אני עצמי הייתי אתמול בשכם, בבית החולים "אל-אתיחד אינסאאי", וראיתי שם את הפצוע עמאד טאהר גאבר ג'ולאני. אני מחזיק בידו את תצלום הרנטגן שלו.

(מציג בפני חברי הכנסת תצלום רנטגן)

אומנם אי אפשר לראות מרחוק, אך אעמיד את התצלום ליד כל מי שירצה בכך. רופאים בבית החולים ורופאים ישראלים שעיינו בתצלום ראו בו מקום של כניסת כדור והתפוצצותו בתוך הירך לרסיסים רבים. הם אישרו כי זה מצביע באופן חד-משמעי על כדור "דומדומים", המתפוצץ בתוך הגוף; גם חלק מהרסיסים נמצאים בידי.

כבוד היושב ראש, השאלה היא מהו גבול האכזריות וכבירת האמצעים. נראה כי לאור האמור לעיל לא נשאר כל גבול, נפרצו כל הגבולות. אני שואל, כולנו שואלים והעולם שואל: מה הלאה? האם כל מה שקרה איננו מספיק כדי שיפסקו את העיניים?

כבוד היושב ראש, אשה בשם ודאד, אבראהים אל-ג'ולאני, ממחנה הפליטים שעפאט, אשה לביתה התפרצו

כבוד היושב ראש, בהתאם לכללים ההיסטוריים מנסה הכובש באכזריותו להסחיר את מעשיו על-ידי שקרים והתנכלות לאמצעי התקשורת. הוא מנסה להסחיר את האמת, המתחילה להפחיד גם אותו. מה שקרה לאחרונה כרצונת עוזה וכמחנות הפליטים, הפרטים ידועים, הוא ערוה לך. מה שקורה בעיר שכם בימים אלה, מאז התחלת השבוע, יכול רק לאשר את האמור ואף להבליט אותו.

כבוד היושב ראש, אתמול ביקרתי בעיר הנצורה שכם, 120,000 תושביה נתונים בעוצר ובהסגר. אין נכנס ואין יוצא. מה שראו עיני יכול לדעוך ולהמם כל אדם שפיר בדעתו. לא צריך להיות אנשי, לא צריך להיות שמאלני, די לו לאדם להיות שפיר בדעתו, ואזכיר כמה דוגמאות.

בבית החולים "אל-אתיחד אינסאאי" שוכבים 20 פצועים מאש חיה, 30 פצועים מכדורי גזמי ר-48 פצועים מגז מחניק וממכות אלות. ומה אמרו בכלי התקשורת ביומים האחרונים, כבוד היושב ראש? בכלי התקשורת הודיעו על ארבעה פצועים, בידי רשימה שמית של 126 פצועים. אני מחזיק אותה בידי.

שכח ויס (המערך): זה עוצב בכל מקרה, אבל הרשימה הקודמת שלך לא היתה מדויקת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): היא היתה מדויקת בהחלט, חבר הכנסת שכח ויס. אומנם גילו אדם שהופיע ברשימה כהרגו והתברר שהוא פצוע. במשך ארבעה ימים לא ידעה משפחתו איפה הוא, הוא היה בבית חולים בישראל, והמשפחה היא שהודיעה שהאיש מת. זה היה דבר טוב ומשמח, שאדם שנחשב למת חזר לחיים.

שכח ויס (המערך): גם לדעת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): אפשר להתווכח על אחד, על שניים, 126 רשומים בבית החולים, ואומרים — ארבעה. אילו אמרו 100 ואני אמרתי 126 — אפשר להתווכח, אבל כשהפער הוא בין ארבעה פצועים לבין 126 — המגמה ברורה.

כבוד היושב ראש, כוחות הכיבוש נכנסו לבית החולים "אל-אתיחד אינסאאי", שכרו דלתות ומכשירים, הכו רופאים, פקידים וחולים בתוך בית החולים. למה זה נחוץ? אומרים: נחנונו מכים באלות רק כדי לפזר הפגנות. האם החולים והרופאים עושים הפגנה בתוך בית החולים, או שמא זה רגש הנקם, המדיניות המשתוללת?

כבוד היושב ראש, על-פי עדויות, מונעים כוחות הכיבוש מאמבולנסים לנוע כדי לאסוף פצועים. קורעים את רשימות התנועה של המכוניות האלה, מורידים מהם נהגים ורופאים על-ידי מכות ומשתמשים באמבולנסים להובלת חילים לתוך ההמון ולסמטאות. האנשים חושבים שמגיע אמבולנס וכך יכולים, כנראה, החיילים להגיע ביתר ביטחון למקום שלא יכלו להגיע אליו או שלא רוצים להגיע.

כבוד היושב ראש, מפנים כבישים כבולדוורים. יש שם גם מחסומים, אבנים, נכון, המתקומם, כבר אמרנו, מפגין, רוצה להביע את עמדתו, רוצה לקרוא לעולם ולהודיע על מה שהולך שם, הכולדוורים המפנים כבישים עולים בדרכם על מכוניות החונות לצדי הכביש והורסים אותן. חיילים מונפים מכוניות באלות, בכלל זה מכוניות של רופאים בפתח בית החולים.

עברו רק גיור פיקטיבי רפורמי ואשר ברור שאינם יהודים — נעשה עתה.

המעשה שנעשה עלי-ידי הממשלה כואב לנו עד עומק נפשנו. גדולה אכזבתנו, גדולה פליאתנו על ראש הממשלה.

שר התחבורה ח' קורפו:
ביח"המשפט פסק.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

ביח"המשפט קיבל את ההוראה של היועץ המשפטי. היועץ המשפטי לא היה נותן את ההוראה הזאת אם היה ראש הממשלה אומר לו: תיזהר מדבר כזה, זה עוד בוויכוח, עוד לא הוסרו הספקות ותיזהר.

סלח לי מאוד, כבוד השר, כואב לי מאוד שעלי להתווכח בנושא זה ולהעלות את הדברים כאן במליאת הכנסת, אבל המעשה הזה מכאיב לנו מאוד, בפרט שזה נעשה דווקא בזמנו של מר יצחק שמיר, דווקא עלי-ידי מר יוסף חריש.

אני רוצה להוסיף: בכל השיחות בנושא זה ראש הממשלה נוסף בנו כטחון, שהוא לא יפגע בנושא הזה, כי הוא יודע שהדבר הוא ציפור נפשנו. ברור שסיעתנו תצביע היום בעד אי-אמון בממשלה, כדי לבטא בכך את המחאה במלוא חריפותה על ההוראה החמורה של הממשלה.

קשה לנו מאוד לקבל את דברי השר חיים קורפו, שהשיב היום בנושא זה על דבריו המרגשים והקולעים של חברי הרב אברהם ורדיגר, שהציע את הצעת האי-אמון. דברי השר קורפו תמוהים ביסודם. הוא משלה אותנו שבהוראה של היועץ המשפטי של הממשלה לא הוכרע הוויכוח בבעיית ההכרה בגיור הפיקטיבי הרפורמי. מר קורפו מכובדי: ללא הכרעה, ואף שידוע לכם עד כמה חמור לרשום לא-יהודי כיהודי — ניתנה ההוראה מעשית לרשום אותם כיהודים. רק מזה לקח ביח"המשפט את הכוח לתת את ההוראה הזאת. וגם זה נעשה בימים שממש גירל הוא חילול-השם, כאשר אנו משווים בשעה זו את ההוראה עם הכרעת ביח"המשפט הלא-יהודי בהולנד הלא-יהודית, שלא הכיר בגיורים רפורמיים אלה.

אני פונה לממשלה, ואני פונה לראש הממשלה, ובאופן מיוחד אני פונה ליועץ המשפטי לממשלה, מר יוסף חריש, אשר בגירסא דניקוחא שלו למד יודע ויודע עד היום משמעות גיור מהי, יודע מהי הפיקטיביות של גיור רפורמי, יודע את המשמעות החמורה של רישום לא-יהודים אלה כיהודים. בשום פנים ואופן לא ניתן לקבל את ההסברים שהושמעו כאילו זו בעיה פרוצדורלית פורמלית. אני רוצה לשאול: בפרוצדורליות ובפורמליות יבשה לא היה יכול היועץ המשפטי להימנע מלתת ההוראה זו לרשום לא-יהודים כיהודים ולהתעלם ממה שהוא בעצמו קובע בדבריו, כפי שאמרתי קודם? הרי לא הוסרו כל הספקות הנוגעים לגיורם של השלושה. והשאלה הנשאלת: הרי גם לפי דבריו לא הוסרו הספקות, אם כן, מה המרץ אותו לתת את ההוראה הזאת?

זאת ועוד. וכי הנדבך הנדון של רישום גיר כיהודי, או גיור פיקטיבי כיהודי, הוא נושא שאפשר להביט עליו בעין יבשה של פורמליות ופרוצדורליות, כאילו היועץ המשפטי נלחץ לענות ולכן ניתנה ההוראה, כי הוא לא יכול היה להתעלם מהפורמליות ומהפרוצדורליות?

אנא, הגידו לי: האם זכותנו על ארצנו עומדת בפני הפרוצדורליות והפורמליות, אלמלא הזכות שהתורה הקדושה

חיילים בשעות הלילה, שברו את הדלת והריהוט, שפכו נפט על מצורי מזון והכו באכזריות, באלות, את ארבעת בניה שהובלו לבית-החולים "אל-מקסי" בירושלים, שאלה אותי ואת צוות העיתונאים, שהיו בביתה אתמול — ומדובר באשה מבוגרת: תגידו לי, מאיזה גן-חיות באו האנשים האלה? ובאמת, מהו מקור ההשראה ואיזו מדיניות הם מבצעים? ומי ישלם את המחיר הנורא?

הממשלה היא האחראית, והיה עליה ללכת מזמן, ודווקא מנימוקים אלה ולא מנימוקים של סיעת התחיה, המובילה ומחזקת את דרך השיגעון והשיכון. תודה.

הד"ר ד' תיכון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, והוא כנראה אחרון הדוברים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, דבר חמור מאוד, חמור עד מאוד, נפל השבוע בישראל עלי-ידי ממשלת ישראל באמצעות היועץ המשפטי לממשלה, בהוראת ביח"המשפט — לרשום כיהודים שלושה גרים שעברו גיורים פיקטיביים רפורמיים ועל משרד הפנים יא כעת לרשום אותם כיהודים, זה גיורם של בני הווג מורילו וגיליה וראלה, מקיבוץ משמר-הנגב, וגילי מוסקוביץ מקיבוץ גונן. וכלשונו של ספר איוב: "עוד זה מדבר זה בא". לאחר ההוראה זו ניתנה הוראה לרשום כיהודייה את סוזן מילר, שנתגיירה עלי-ידי רבי רפורמי בקלורידו, הנוהג לתת את שירותיו כרבי עם כמרים נוצרים. אף שבעיני סוזן מילר הסעירה את המדינה והביאה להתפטרות הרב יצחק פרץ, ראש סיעת ש"ס, מההמשלה — והרב פרץ חזר לממשלה רק לאחר שהובטח לו שיימצא בתוך זמן קצר ומוגדר תיקון לחוק השבות — ואף שההבטחה לרב פרץ לא נתמלאה, ואף שסוזן מילר כבר איננה בכלל בארץ, כאילו להכעיס נתנה הממשלה הוראה, עלי-ידי היועץ המשפטי לממשלה, ששלושת הגיורים הפיקטיביים הרפורמיים ירשמו כיהודים, ואחריו כן גיר הדבר ההוראה של ביח"המשפט לרשום גם את סוזן מילר כיהודייה.

ומתי ניתנה ההוראה החמורה הזאת של הממשלה —

לרשום גיורים פיקטיביים רפורמיים כיהודים? בימים שבהם התנהלה בהולנד מערכה משפטית מתוחה מאוד על התנגדות הנהלת ביח"הספר היהודי שם לקבל את התלמיד אהרן ברוקר, מפני שלדעתם הוא אינו יהודי. הנהלת ביח"הספר לא רצתה להכיר בגיור הפיקטיבי, הרפורמי, של אותו אהרן ברוקר. הקשיבו, רבותי, ביח"המשפט הלא-יהודי במדינה לא-יהודית הוציא פסק-דין המצדיק את העמדה של הנהלת ביח"הספר, שאינה רוצה להכיר בגיור הפיקטיבי הרפורמי.

מדינת ישראל וממשלות ישראל טולטלו כמעט 30 שנה בסערות של הגיורים הפיקטיביים הרפורמיים, וכעת, בעוד הסיעות הדתיות יושבות לבטח, בייחוד כאשר מר יצחק שמיר הוא ראש הממשלה וגם שר הפנים, שבימיו וכימינו, לאחר שחתמו עמו הסכם קואליציוני, חיתן ההוראה חמורה זו מאחורי גבנו, ההוראה האומרת: יתווכחו המתווכחים בבעיה זו של רישום גיורים פיקטיביים רפורמיים, אבל למעשה אין מתווכחים בשוחפות הקואליציונית, אין מתווכחים בהבטחה ובתנאי של הרב פרץ לשוב לממשלה, שיימצא תיקון: מה שלא נעשה, מאז קום המדינה, עלי-ידי כל הממשלות הקודמות, לרבות ממשלות תנועת העבודה, כאשר בכל הקונסטלציות לא הריחו עוז לתת ההוראה מעשית לרשום כיהודים מי שלמעשה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה; הצעת סיעת מורשה פא"י להביע אי אמון לממשלה; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

האמון שהיה לנו אליו, אנחנו רוצים לשמור את האמון בו, אבל אל יאכזב אותנו בדבר גדול וקדוש זה. וליועץ המשפטי, שהיה ידוע שגירסא דינקותא לא משתכחת, אני בטוח ששניהם לא שקלו חומרת המעשה שנעשה. אני פונה אליהם: תשקלו, תחפשו דרך לתקן את המעוות. אני מבקש מכם לתקן מעוות זה, כי הוא גנפש קיום עמנו, וכידכם עוד לתקן. קבלו דברנו היצאים מעומק הלב ותקנו זאת בהקדם.

ברור שסיעתנו תצביע אי אמון בממשלה, כדי לתת ביטוי במלוא החריפות למחאתנו.

אני מצטער מאוד על שבנושא השני, האי אמון שהוצע עלי ידי סיעת התחיה בשל המהלכים המדיניים והביטחוניים החמורים האחרונים, אינני יכול, בגלל קוצר הזמן, להגיד מה שיש לי להגיד. אסתפק במשפט אחד: אינני מהסס לומר, שאף שאין לבנו שלם כלל וכלל עם מהלכיה של הממשלה, שהיא לכאורה ממשלת אחדות, אבל מעשית היא ממשלה משוטעת ומפולגת, ויש לזה השלכות שהביאו להתפתחויות החמורות של הפרעות המשחוללות באוכלוסייה הערבית — למרות כל זאת לא נצביע אי אמון בממשלה בנושא זה, אנחנו נימנע. אבל, אנחנו פונים לראש הממשלה ולממלא מקומו לתאם את המהלכים, ואנו מעודדים מורכבו של שר הביטחון וממאמציו לבלום את ההתפרצויות של הערבים.

לא נחזל לשון בכלונו, כי זהו התנאי לביטחוננו, התנאי לקיומנו בארצנו — מה שתורתנו הקדושה קובעת: אם בחוקתי תלכו וישבתם, לבטח בארצכם.

בסיכום, רבותי, סיעת אגודת ישראל שקלה הרבה מאוד את עמדתה בשני הנשאים של הצעות האי אמון: היא תצביע אי אמון בממשלה בשל חומרת ההוראה לרשום לא יהודים כיהודים ותימנע בהצבעה על המהלכים המדיניים.

היורד ד' תיכון: תודה לחבר הכנסת פרש.

ה מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת:

החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות: בצו שעת חירום (היטל מחקר בענפי הרהיטים, הלבדים, הסיבית והפורמאיקה) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988; ובצו שעת חירום (היטל מחקר בענפי הדפוס, הנייר, הכריכות והמוציאים לאור) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988.

1. הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל המהלכים המדיניים והביטחוניים החמורים

האחרונים; הצעת סיעת מורשה פא"י להביע אי אמון לממשלה בשל שינוי בעמדתה כלפי רשומים

של אלה שעברו גיור רפורמי כיהודים

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י): לא נעים לי.

אבל אתייחס, כמובן, לנושא שהועלה על ידי חברת הכנסת גאולה כהן, הנושא המדיני.

עלינו לקבוע בצער וכדאגה, כי ההתרחשויות ביהודה, בשומרון ובחבל עזה, עד כמה שנשתדל למעט בסכנה הצפויה לנו מהן, הן התחלתה של המלחמה על ארץ ישראל. לאיש מאתנו אין מושג ברור על טיב ההתלקחויות וההתפרצויות ועל הגורמים המנציחים עליהן, אם אלה גורמי חוץ כהנהגת ארגוני הטרור, אשר ראינו אותם לאחרונה בדעיתכם, או שיש כאן מין

הבטיחה לנו, הכטחת השם ברור הוא — "לך ולורעך אתגנה?" לאור זה גירשנו שבעה עמים מארץ ישראל, בגלל הכטחת התורה הקדושה, ובגלל זה אנחנו נלחמים עד היום בעוז, בגאון ובגבורה על זכותנו בארצנו, ומתעלמים התעלמות מוחלטת מהפרוצדורליות, ומהפורמליות שהיו, כשכבשן אבותינו את ארץ ישראל, וכיום, על סמך זה, אנו מחזיקים בגבולות ארץ ישראל, באשר היא הארץ שהובטחה לנו על ידי תורתנו.

אין וכיזד יכולה הממשלה היהודית כאן, בארץ ישראל, מצד אחד לתבוע זכותנו על ארצנו; וכזת הנובעת מתורתנו, ומצד שני להתעלם מעיקרון ומיסוד היסודות של תורתנו, וזהו ייחודנו ביהדותנו, כאשר הרפורמים מתכחשים לעקרונות יסוד היהדות? בעצם, הרפורמים ביסודם עקרו מתודעתם, וזיקה כלשהי של עם ישראל לארץ ישראל, ואף מחקו את ציון וירושלים מתפילותיהם. האם שכחו את הדבר הזה, שהם היו הראשונים בעם היהודי אשר התכחשו לקיומנו ולזכותנו על ארץ ישראל ומחקו את שאיפתנו לשוב לארץ ישראל? וכך כבד עם ההתכחשות לדיקתנו לארצנו הם עקרו את עקרונות היסוד של תורתנו, וזה, לצערנו, הוביל לכך, והם היו הגשיר להעביר אלפים אלפים מהעם היהודי לנצרות.

בלב כבד, כבד עד מאוד, חייב אני לומר, כי אם ימשיכו במהלך מסוכן זה — מצד אחד לא לפתור את בעיית הגיוך באופן החוקתי המתבקש כל הזמן, ומצד שני לתת הוראות לרשום גרים פיקטיביים ופורמים כיהודים, אם ימשיכו בכיוון זה, לא תהא לנו ברירה אלא, להביא בפני גדולי התורה, שהם הם יקבעו, ולפני גדולי התורה, נביא את הבעיה, ואני רוצה שתדע הכנסת: לא יאה מגוס ממה שלא רצינו, ואיננו רוצים עד עכשיו, להכריז על הנהגת ספר יוחסין, והמשמעות של הנהגת ספר יוחסין היא לא ספק משמעות חמורה, שניהפך חלילה כאן, בארץ ישראל, בארץ הקודש, לשני עמים, תכלולו במלוא החומרה את ההשלכות של מהלך זה.

אני פונה לראש הממשלה, ואיני רוצה לעקור מלבי את

היורד ד' תיכון: הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: ברשות היושב ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הוחלט היום על שולחן הכנסת:

היורד ד' תיכון: אנו חוזרים להצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה ולהצעת סיעת מורשה פא"י להביע אי אמון לממשלה. רשות הדיבור לאחרון הדוברים, לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י): אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה; ודאי שלא אתווכח עם חבר הכנסת ורדיגר בנושא הצעת האי אמון שהוא הגיש.

שבח ריס (המערך): למה לא?

אשר נגד העולם כולו משך שנים. העובדה כי חוגים יהודיים בתפוצות הגולה — המוסתים עלידי הגורמים האנטרילאומיים בקהילה היהודית, ובראשם התנועה הרפורמית בארצות-הברית — נוטים בדרך כלל לחמוך בחלש, ואפילו החלש ביכול אינו מבני ברית אלא מעם אחר — עובדה זו מצרית ומדאיגה, כאשר יהודים, ובייחוד המנהיגות, אשר כידיע בחרה את עצמה להנהיג כביכול את יהדות התפוצות, בלי לשאת בשום אחריות ממשית לגורלה הרוחני והפיסי, מסתייגים ומנערים את חוצנם ממעשיה של ישראל — זה מוכיח את הצלחת התעמולה הערבית, הנתמכת ללא הגבלה ומעודדת על-ידי כלי התקשורת אשר עושים כאן, בארץ-ישראל ובתוך השטחים שלנו, ככתוך שלהם, ללא הפרעות, כי הרי אנו דמוקרטים, היפר-דמוקרטים, הערכים הצליחו במלחמתם התעמולתית ברעת הקהל העולמית, ואנחנו בנסיגה.

רבותי חברי הכנסת, ודאי שמצב כזה הוא רקע נוח להפעלת לחצים על ישראל, וכבר מתגייס העולם כולו, ירדינו ושונאנו בצוותא, כדי לנצל את חולשתו התעמולתית להשגת יתרון פוליטי מסוכן.

כאן עלינו לעמוד על המשמר, לעמוד בתקיפות ובזקיפות קומה ולהוכיח את נחישותנו לעולם, השקר ולמדינות הדמוקרטיות המתקדמות כביכול, אשר בעת הצורך, כאשר הדבר נוגע להן, הן כובשות ארצות, ורצחות אזרחים, מתעללות בנשים וטף כדי להשיג את מבוקשן, וכלפינו הן מעמידות פנים של אנשי קדמה, דמוקרטיה וסובלנות, עלינו להוכיח להן כי מדינת ישראל, הפינה היחידה הבטוחה אשר נשארה לנו בעולם הזה, אשר השם יתברך שומר עליה מראשית השנה עד אחריתה, לא תתקפל, לא תיכנע, אלא תעמוד בעוז ובגבורה נגד כל שונאיה והרוצים בחורבנה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין אנו יודעים מה מתרחש מאחורי הקלעים של המדיניות החרשה של ממשלת ישראל ומיהר עמדתה כלפי היחזמה האמריקנית לחידוש התהליך המדיני במזרח התיכון. עצם העובדה שקיים קונסנסוס כלשהו וראש הממשלה וממלא מקומו גם יחד מגלים יחס חיובי עקרוני ליוזמה זאת, כלי הכליט ביותר את רעיונותיהם הגיואנסיים השונים לגבי תוכנית זו, היא חידוש מעניין. עוד יתברר לעולם כי כמו בעבר, מי שיסכל את האפשרויות לפריצת דרך להסדר מדיני ולשלום באזור, הוא לא מדינת ישראל, אשר שואפת לשלום אמת. חזקה על הערבים שכעבר כן עכשיו יחזקו את הסרבנות העקרה שלהם. סרבנות זו של המנהיגים הערבים הובילה אותם עד הלום, ובגללה הם עומדים היום במצב קשה יותר מזה שעמדו בו בעת הקמת המדינה, עת סירבו לקבל את החלטת האו"ם, ובמצב גרוע יותר מזה שעמדו בו לפני 20 שנה, כאשר כל ארצות ערב נחלו חבוסה מבישה וארץ-ישראל כולה שוחררה מעול שונאנו ודורשי נפשנו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עלינו להיזהר מיחזמות העשויות לחרוץ את גורלנו, אבל עלינו גם להוכיח לעולם את רצונו בשלום ובפתרון בעיית האוכלוסייה הערבית אשר החננה על-ידי מנהיגיה במשך שנות דור, ולכוותה הביטחון, לצה"ל, ולכל אלה העומדים על המשמר תישלח מכאן ברכה: חזקו ואמצו.

היזיר ר' תיכון:

תודה. חברי הכנסת, אנו ניהשים להצבעה. תיערכנה, כמובן, שתי הצבעות. מי בעד הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון, ירים את ידו.

התקוממות מקומית, אשר הלכה והתפתחה והבעירה אש של שנאה בשטחים המשוחררים, וגם בתוך תחומי "הקר הירוק". תהיה האמת ככל שתהיה, אין להתעלם מן הסיכונים אשר כבר נגרמו לישראל ועוד עלולים להיגרם לה — אם לא נשכיל לעצור את התבערה בעודה כאכה.

המלחמה על ארץ-ישראל נטושה למעשה בשתי חזיתות, אשר הן רחוקות זו מזו, אבל בשתיהן פרעלים נגדנו: האחת מתנהלת בערים וכפרים, בסמטאות ובמחנות הפליטים בעזה, כשכם, ברמאללה וכערים אחרות, וכן בכבישים המובילים לתוך ישראל ומשמישים עורקי חיים לאוכלוסייה היהודית שהתנחלה באזורים המשוחררים על-פי החלטת ממשלת ישראל. והחזית השנייה מתנהלת הרחק-הרחק מישראל, בכל מקום בעולם. שם מצויים כלי התקשורת קטעים פיקנטים, התלושים מן המציאות הכוללת, ולפעמים גם תמונות מברירות של הכאות, הריגות ופציעות נשים וילדים על-ידי חיילי ישראל, שלאמיתו של דבר מתגוננים ומגינים על המדינה היהודית בחיוריו נפש.

הקרב הראשון הוא על קיומנו הפיסי בתוך גבולותינו — מאבק של מדינה בת 40 שנה, אשר לא ידעה במשך כל שנות קיומה אף לא יום אחד של שלווה חיים ללא קורבנות, ללא פצועים, ללא טורח ערכי; מדינה אשר מיומה הראשון וזממים שכניה מסכיבים להורסה ולהקים, חלילה, על חורבנותיה מדינה פלשתינית.

הקרב השני, והוא קשה לא פחות ורציני מאוד, הוא הקרב על האהדה והתמיכה של דעת הקהל העולמית במדינה היהודית, אשר קמה אחרי השואה הנוראה שהתחוללה בשנים הת"ש-התש"ה לעיני עמי העולם.

רבותי חברי הכנסת, אין ספק בכך, שלמרות הקשיים המיוחדים במאבק באוכלוסייה הדרה בצפיפות באזור עזה ובמחנות הפליטים המפוזרים ביהודה ובשומרון, ולמרות השגיאות הטקטיות שנעשו בימים הראשונים של המאורעות, יכולים שר הביטחון, הרמטכ"ל וכוחות הביטחון לציין כי זכונו בניצחון חלקי. אומנם רחוקה הדרך לחיים נורמליים ולשקט היחסי אשר שר במשך שנים באזורים האלה, אבל בעקבות השיטות החדירות שנקטו על-ידי כוחות הביטחון בהכוונתו הישירה של שר הביטחון ניתן לומר, שמורגשת מן דעיכה של ההתקוממות הכוללת, זאת כמייחד לאור העובדה שרוב האוכלוסייה הערבית, המוסתת על-ידי ראשי הכנופיות מבפנים ומבחוץ, אינה מעוניינת בהידרדרות ביחסים עם המימשל הישראלי, אלא עושה זאת מתוך פחד מפני הטרור הפנימי הפועל בקרבה.

מה שאין כן בחזית השנייה — חזית התקשורת ודעת הקהל העולמית. כאן אנו סופגים מהלומה אחר מהלומה. בחזית התעמולה ידנו על התחתונה, ובמשך ימים יקרים מאוד של אוחלת יד והעדר הסברה נכונה, או העדר מוחלט של הסברה על המתרחש בשטחים, הצטיירו בעיני העולם כמדכאים אכזריים של עם שעליו אנו שולטים. בקטע הזה של המאבק הפסדנו, לצערנו, את המערכה. למרות כל הניסיונות להסביר ולחזק את הרושם הקשה, הצטברה שנאה כלפינו, הטרור הערבי והאוכלוסייה בשטחים המשוחררים זכו בגקודות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לנו שבעתים שהטורדיסטים הערבים, אשר ידעו לנצל את המצב בצורה הטובה ביותר, הצליחו להשכיח מלב העולם את הוועות הרצח של אזרחים יהודים חסרי מגן וכן את פעולות הטרור של

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה: הצעת סיעת מורשה-פא"י להביע אי-אמון לממשלה —

סיעת מורשה-פא"י להביע אי-אמון לממשלה, ירים את ידו.
תודה, מי נגד?

ה צ כ ה

כעד הצעת התחיה להביע
אי-אמון לממשלה

— מיעוט

— רוב

נגד

הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה
לא נתקבלה.

פסח גרופר (הליכוד):

חבר הכנסת טובי, אף שעל

שולמית אלזני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי נמנע?

היו"ר ד' חזקן:

מי נמנע? תודה.

אנחנו עוברים להצעת האי-אמון השנייה. מי בעד הצעת

ה צ כ ה

כעד הצעת סיעת מורשה-פא"י

להביע אי-אמון לממשלה — מיעוט

— רוב

נגד

הצעת סיעת מורשה-פא"י להביע אי-אמון

לממשלה לא נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי נמנע?

היו"ר ד' חזקן:

מי נמנע? תודה. רבותי, כזה סיימנו את הדין. תודה רבה

לכולם. הכנסת תתכנס כיום ב' בשעה 16:00. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:10.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שצ"ח — ת'

- א. שאלתות כעל-פה.
- ב. שאלתות ותשובות.
- ג. ציון יום כינון הכנסת.
- ד. דין-חשבון משלחת הכנסת לפרלמנט האירופי.
- ה. הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 27), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יג. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראת מעבר), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יד. הצעות לסדר-היום.
- טו. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק הנגב (תיקון), התשמ"ח — 1988.
- יז. הצעת חוק היטלים מיוחדים, התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. פיסורי מורים והשיבושים בעבודתם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינינו, ד' מגן ור' איתן.
- כד. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- כה. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- כו. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת חוק לתיקון פקודת ויכיונות החשמל, התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- לא. עידוד שירות קבע של קצינים ווטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- לב. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ד' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- לג. נאום חוסיין ומשמעיותיו — הצעות חברי הכנסת א' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי ור' נאמן.
- לד. הקמת מנזר הכרמליטים באושכין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
- לה. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לו. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- לז. הפסקת זרם המים לעיר אום-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
- לח. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לט. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- מ. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- מא. לימודי מדעים מדויקים בבתי-הספר — הצעת חברי הכנסת י' צבן ור' ארצי.
- מב. שינויים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.

מח. האנטששמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

מט. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988, (קריאה ראשונה).

נ. הצעת סיעת התתיה להביע אי אמון לממשלה בשל המהלכים המדיניים והביטחוניים החמורים האחרונים.

נא. הצעת סיעת מורשה פא" להביע אי אמון לממשלה בשל שינוי בעמדתה כלפי רשום של אלה שעברו גזר רפורמי כיהודים.

מג. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
מד. ועדת הפסגה הבין-ערבית, כעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' הניך, צ' צבן, ת' טובי ו' שרד.

מה. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן ו' נאמן.

מו. הצאת כנסית "סנט פאל" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטי ו' טובי.

מז. ביטול החוזה עם המרכז המודוני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.

ב. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988

במקום "כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1989)" יבוא "כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1988)".

1. תיקון סעיף 47
בסעיף 47 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981:

ס"ח התשמ"א, עמ' 332; עמ' 11, 20, 168, 170.

החתימות לחוק הנ"ל

במקום "כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1989)" יבוא "כ"ג בטבת התשמ"ט (31 בדצמבר 1988)".

לסעיף 1
חבר הכנסת ד' תיקון מציע:

ג. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: המצב ברשויות המקומיות הערביות

כתום הדיון קיבלה הוועדה את המסקנות שלהלן:

1. הוועדה מציינת בסופו, כי בעשור האחרון חלה התקדמות ניכרת בפיתוח הכפרים הערביים, וקובעת שיש להמשיך בתנופת הפיתוח, תוך מאמץ משותף של משרדי הממשלה והרשויות הערביות.
2. הוועדה קובעת, כי יש לחקן את בסיס התקציבים של הרשויות המקומיות הערביות, המהווה גורם עיקרי לגירעונותיהן התקציביות, ולהרחיב את מסגרת התקציבים באופן שייתנו חשוכה הולמת לצורכי האוכלוסייה הערבית.
3. הוועדה בדעה, כי טוב יעשו הרשויות הערביות אם ילכו בעקבות הרשויות היהודיות ויעשו מאמץ לאסוף תרומות למטרת פיתוח התשתית של הכפרים הערביים ושיפור חזותם.
4. הוועדה ערה לעובדה, כי הגבייה העצמית במגזר הערבי נמוכה בהרבה מהממוצע במגזר היהודי. משום כך סבורה הוועדה, כי תיקון בסיס התקציבים אינו האמצעי היחיד להגדלת ההכנסות, ועל הרשויות הערביות מוטלת החובה לעשות מאמץ מוגבר להעמקת הגבייה העצמית.

הכנסת החליטה בישיבתה כיום י"ח בחשוון התשמ"ח (10 בנובמבר 1987) להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לדיון ולהסקת מסקנות הצעות לסדר-היום בנושא האמור, מאת חברי הכנסת ת' יאד, ע' דראושה ומ' ותד.

בדיון בנושא השתתפו נציגים של משרדי הפנים, האוצר והשר לענייני ערבים. כמו כן השתתפו נציגים של מרכז השלטון המקומי, לרבות ראשי מועצות מקומיות ערביות. ביסוד ההצעות לסדר-היום מנוחה הדרושה לתקן את בסיס התקציבים של הרשויות המקומיות הערביות ולהגדיל את תקציב הפיתוח, תביעה ספציפית אחרת התמקדה באי-קיום הכסחת הממשלה בדבר הורמת כספים לרשויות ערביות, לכיסוי גירעונותיהן המצטברים.

בישיבת הוועדה מיום 1 בדצמבר 1987 הרגיש נציב משרד הפנים, כי העיכוב בהעברת המקדמות נבע מתקלה טכנית, אך בעיקר מכך שחלק מהרשויות הערביות אינן מגישות דוחות כספיים בזמן הקבוע ובצורה מסודרת.

עוד שמעה הוועדה מפי נציג משרד הפנים, כי בשנים האחרונות חלה התקדמות בתחומים שונים במגזר הערבי, וכמיוחד בתחום התשתית, אך הגבייה העצמית כרוכה הרשויות מגיעה כיום למינימום המומלץ על-ידי משרד הפנים.

ד. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הצורך הדחוף לבחון מחדש את תוכנית מדרון-יפו

נושא ההצעה מתחלק לשלושה נושאים: 1. בעיית זיהום התוף על-ידי אשפה; 2. פגיעה בערכי טבע נדירים — טבלאות גידוד; 3. הצורך לשמור את אופיה המיוחד של הבנייה במדרון-יפו.

הכנסת החליטה בישיבתה מיום ג' באב התשמ"ז (29 ביולי 1987) להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדיון ולהסקת מסקנות, את הנושא האמור מאת חברת הכנסת ע' סולודר.

לשפוך אשפה באתר האמור, ובמקביל היא קוראת לשרי הפנים והחקלאות להורות לאחראים במשרדיהם לשכת על המדוכה ולחפש לאלתר אתר חלופי לשפיכת פסולת בניין באזור תל-אביב.

הוועדה מביעה צער על כי האחראים במשרדים האמורים לא שמו לב במשך שנים לחומרה שבשפיכת פסולת בקטע שבין נמל יפו לחוף גבעת-עלייה, וגם כשהתעוררו בחודשים האחרונים, הם הסתפקו במשלוח מכתבים בלבד ולא נקטו את האמצעים החוקיים העומדים לרשותם.

הוועדה התרשמה מדברים ששמעה מפי מומחים ומחומר מקצועי שהוגש לה בכתב, כי ייבוש קטע החוף הדרומי שבחוף גבעת-עלייה יביא לחיסול מוחלט של מערכת טבעית נופית מיוחדת במינה שנותנה לעיר תל-אביב. הוועדה בדעה, כי יש לשמר קטע זה של החוף, והיא קוראת לראש עיריית תל-אביב לשנות את ייעודו של קטע החוף האמור במסגרת תוכנית המתאר הארצית לחופים.

הוועדה פונה לעיריית תל-אביב להימנע מהפקדת התוכנית לפני קביעת גורלו של קטע החוף האמור.

הוועדה מברכת על שיתוף גורמי השימור בעיצוב תוכניות הבנייה במדרון-יפו, כדי לשמור על אופיה המיוחד של הבנייה באזור.

הוועדה קוראת לכל הגורמים לזרז את הפקדת תוכנית הבנייה, כדי להגיע בהקדם לשלב של סמיכת התנגדויות בצורה מסודרת, דבר שיקצר את ביצוע התוכנית כולה.

יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת ד' שילנסקי, החליט להעביר את הדיון בנושא ההצעה לוועדות משנה.

שני הנושאים הראשונים נדונו במסגרת ועדת-המשנה לאיכות הסביבה בראשות חבר הכנסת "פרץ, ואילו הנושא השלישי נדון בוועדת-משנה לשימור אתרים בראשות חברת הכנסת ע' מלודר.

ועדות-המשנה קיימו ביחד שתי ישיבות לדיון בנושא, וגם קיימו סיור בשטח המכונה מדרון יפו.

בדיונים ובסיורים השתתפו נציגי עיריית תל-אביב, משרד הפנים, משרד האנרגיה והתשתית, מינהל מקרקעי ישראל, המכון הגיאולוגי, רשות שמורות הטבע, החברה להגנת הטבע, פרופסור לב פישלון — מנהל המכון האקדמי לחקר שמורות הטבע — ונציגי התושבים.

ביום י"ט באלול התשמ"ז (13 בספטמבר 1987) קיבלה ועדת-המשנה לאיכות הסביבה סיכום ביניים בנושא: חוף גבעת-עלייה-יפו. הסיכום נשלח לשרי הפנים והחקלאות ולראש עיריית תל-אביב.

בחום הדיון קיבלו ועדות-המשנה את המסקנות שלהלן, שאושרו לאחר מכן על-ידי מליאת הוועדה. להלן המסקנות:

1. הוועדה קובעת, כי האזור שליד קטע החוף הדרומי של יפו, שבו שופכים פסולת בניין חבל אורגני נרקב וכן אשפה ביתית, מהווה מטרד בראותי לתושבי הסביבה, מזהם את חוף הים וגורם נזק לערכי טבע ונוף בסביבתו. לפיכך, קוראת הוועדה לעיריית תל-אביב להפסיק מיד
2. בדיונים ובסיורים השתתפו נציגי עיריית תל-אביב, משרד הפנים, משרד האנרגיה והתשתית, מינהל מקרקעי ישראל, המכון הגיאולוגי, רשות שמורות הטבע, החברה להגנת הטבע, פרופסור לב פישלון — מנהל המכון האקדמי לחקר שמורות הטבע — ונציגי התושבים.
3. בחום הדיון קיבלו ועדות-המשנה את המסקנות שלהלן, שאושרו לאחר מכן על-ידי מליאת הוועדה. להלן המסקנות:
4. הוועדה קובעת, כי האזור שליד קטע החוף הדרומי של יפו, שבו שופכים פסולת בניין חבל אורגני נרקב וכן אשפה ביתית, מהווה מטרד בראותי לתושבי הסביבה, מזהם את חוף הים וגורם נזק לערכי טבע ונוף בסביבתו. לפיכך, קוראת הוועדה לעיריית תל-אביב להפסיק מיד